

ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

PRAVNA MISAO

---

11 – 12

studeni – prosinac / novembar – decembar

Sarajevo 2016.

Izdaje:

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE
ZAVOD ZA JAVNU UPRAVU
www.fmp.gov.ba

Časopis "PРАВNA MISAO" upisan je u evidenciju javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta, pod brojem 727 od 23.10.1997. godine.

Redakcija časopisa:

Prof. dr. Hajrija SIJERČIĆ ČOLIĆ, prof. dr. Meliha POVLAKIĆ,
doc. dr. sc. Enver IŠERIĆ, Anto ČAVAR

Glavni i odgovorni urednik: Prof. dr. sci. Almir MALJEVIĆ

Izvršna urednica: Mirjana BAŠIĆ

Lektorica: Anita LAŠTRO

Produkcija: Federalno ministarstvo pravde

Štampa: "Štamparija Fojnica" d.d.

Za štampariju: Šehzija Buljina

DTP: Federalno ministarstvo pravde

Grafičko rješenje: Ice-net d.o.o. Sarajevo

Tiraž: 160 primjeraka

Časopis izlazi dvomjesečno.

ISSN 0555-0092

GODIŠNJA PRETPLATA:	Za organe i organizacije na teritoriji BiH	120,00 KM
	Za pojedince	100,00 KM
	Za studente i neposlene	50,00 KM
	Za inostranstvo	200,00 KM

UPLATU UPUTITI NA: Federalno ministarstvo financija/finansija
Union Banka dd Sarajevo
Transakcijski račun: 102-050-00001066-98
Budžetska organizacija: 1501001
Vrsta prihoda: 722597
Općina: 077

ADRESA REDAKCIJE: Federalno ministarstvo pravde
Zavod za javnu upravu
Sarajevo, Ul. Valtera Perića 15
Tel.: +387 33 203 918, fax: 668 956
Email: Pravna.Misao@fmp.gov.ba

ID 4200785450004

Časopis "Pravna misao" indeksira se u bazi Legal Source (EBSCOhost)
i uvršten je u Ulrichweb Global Serials Directory

SADRŽAJ

Uvodna riječ glavnog urednika 5

PREGLEDNI ZNANSTVENI RAD

Emir Sudžuka   Ugrožavanje principa objektivne odgovornosti u
Goran Šimić   građanskom pravu u odlukama Ustavnog suda Bosne
i Hercegovine za naknadu nematerijalne štete
nastale za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini 7

Adis Poljić   Rješavanje interlokalnog sukoba zakona u
porodičnim odnosima u Bosni i Hercegovini 28

Harun Išerić   Prijedlog osnovnog ugovora između
Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice
u Bosni i Hercegovini 58

IZVJEŠĆE

Đemaludin Mutapčić   Izvještaj o održanoj Međunarodnoj konferenciji
o latinskom notarijatu "Pravna sigurnost - uslov
i cilj EU integracija Bosne i Hercegovine" 94

SUDSKA PRAKSA

Ustavni sud Bosne i Hercegovine
(Pripremio akademik prof. dr Miodrag N. Simović, sudija Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine i redovni profesor Pravnog fakulteta u Banja Luci i
prof. dr Vladimir M. Simović, tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine) 97

Sud Bosne i Hercegovine
(Pripremio prof. dr Branko Morait, sudija Suda Bosne i Hercegovine) 122

Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine
(Pripremio Sead Bahtijarević, sudac Ustavnog suda Federacije
Bosne i Hercegovine u mirovini) 126

In memoriam 132

Upute za autore 135

CONTENTS

Foreword of the Editor-in-Chief	5
--	---

SCIENTIFIC REVIEW

Emir Sudžuka Goran Šimić	Violation of the Principle of Strict Liability in Civil Law in Decisions of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina Deciding Cases for Non-Pecuniary Damages Caused During the War in Bosnia and Herzegovina	7
Adis Poljić	Resolution of Inter-Local Conflicts of Law in Family Relations in Bosnia and Herzegovina	28
Harun Išerić	Draft of the Basic Agreement between Bosnia and Herzegovina and Islamic Community in Bosnia and Herzegovina	58

REPORT

Đemaludin Mutapčić	Report from the International Conference on Latin Notary Services: "Legal Certainty – Condition and Goal of the Integration of Bosnia and Herzegovina into EU"	94
--------------------	--	----

CASE LAW

Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Academician Professor Miodrag N. Simović, Judge of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina and Full Professor at the Faculty of Law in Banja Luka and Assistant Professor Vladimir M. Simović– Prosecutor at Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina)	
Court of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Professor Branko Morait, Judge of the Court of Bosnia and Herzegovina)	122
Constitutional Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina (Prepared by Sead Bahtijarević, Judge of the Constitutional Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina in retirement)	126
In memoriam	132
Instructions for authors	135

UVODNA RIJEČ GLAVNOG UREDNIKA

Poštovani čitaoci,

Pred nama se nalazi još jedan broj časopisa "Pravna misao", najrelevantnijeg i najaktuelnijeg časopisa za pitanja iz pravne teorije i prakse u Bosni i Hercegovini. U ovom broju, kao i do sada, donosimo nekoliko interesantnih radova, izvještaj i sudske prakse.

Rad *Ugrožavanje principa objektivne odgovornosti u građanskom pravu u odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za naknadu nematerijalne štete nastale za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini* analizira pitanje objektivne odgovornosti države ili nižih teritorijalno-političkih jedinica za naknadu nematerijalne štete nastale zbog neosnovanog lišenja slobode.

U radu *Rješavanje interlokalnog sukoba zakona u porodičnim odnosima u Bosni i Hercegovini* autor stavlja akcent na način rješavanja privatnopravnih odnosa sa međuentitetskim elementom u porodičnim odnosima u pravu Bosne i Hercegovine, i to prestanak braka, odnosi roditelja i djece, izdržavanje između srodnika i lični i imovinski odnosi između bračnih partnera.

Rad *Prijedlog osnovnog ugovora između Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini* ima za cilj da propita da li je Prijedlogom ugovora između Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Islamska zajednica stavljena u povoljniji položaj u odnosu na druge dvije vjerske zajednice u Bosni i Hercegovini.

U ovom broju donosimo i izvještaj o održanoj Međunarodnoj konferenciji o latinskom notarijatu "Pravna sigurnost - uslov i cilj EU integracija Bosne i Hercegovine", koja je, u organizaciji Notarske komore Federacije BiH i Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (GIZ), održana u Sarajevu 17. novembra/studenog 2016. godine.

Od sudske prakse, skrećemo čitateljicama/čitateljima pažnju na praksu Ustavnog suda BiH, Suda BiH, i Ustavnog suda FBiH.

Na kraju, svim čitateljicama i čitaocima želimo mnogo sreće i uspjeha u 2017. godini.

Čitajte i pišite!

Prof. dr. sci. Almir Maljević
Glavni i odgovorni urednik

UGROŽAVANJE PRINCIPA OBJEKTIVNE ODGOVOROSTI U GRAĐANSKOM PRAVU U ODLUKAMA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE ZA NAKNADU NEMATERIJALNE ŠTETE NASTALE ZA VRIJEME RATA U BOSNI I HERCEGOVINI

pregledni znanstveni rad

UDK: 347.426.6:342.565.2(497.6)

dr. sc. Emir Sudžuka*
dr. sc. Goran Šimić**

Sažetak

Rad analizira pitanje objektivne odgovornosti države ili nižih teritorijalno-političkih jedinica za naknadu nematerijalne štete nastale zbog neosnovanog lišenja slobode. Za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini sprovedena su masovna neosnovana lišenja slobode i zadržavanja pojedinaca u mjestima zatočenja kroz duže vremenske periode. Za to vrijeme, pojedinci su pretrpjeli štetu u vidu nanošenja teških tjelesnih ozljeda, pretrpljenog straha kao i duševnih bolova zbog povrede ugleda i časti. Pred nadležnim sudovima doneseno je više pravosnažnih osuđujućih presuda za najteže oblike krivičnih djela i takvi postupci još uvijek traju, međutim ne postoji adekvatan sistem zaštite i pružanja satisfakcije i naknade za pretrpljeno žrtvama, koje i danas, dvadeset godina nakon rata, osjećaju posljedice neosnovanog lišenja slobode u logorima u Bosni i Hercegovini. Osnovanim se postavlja pitanje odgovornosti za štetu koja je nastala, odnosno pitanje ko ima pasivnu legitimaciju u slučaju podnošenja tužbenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete od strane žrtava. Jasno je da u skladu s općim pravilima obligacionog prava moraju biti ispunjeni opšti uslovi za postojanje odgovornosti za štetu, međutim ono što je sporno u ovakvim predmetima u sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini je da li država, odnosno entiteti, mogu, u skladu s pravilima o objektivnoj odgovornosti, biti odgovorni za naknadu štete pojedincima.

Ključne riječi

Nematerijalna šteta, lišenje slobode, ratni zločini, objektivna odgovornost, Bosna i Hercegovina.

* *Docent na Pravnom fakultetu Internacionalnog univerziteta u Sarajevu;*
esudzuka@ius.edu.ba

** *Docent na Pravnom fakultetu Internacionalnog univerziteta u Sarajevu;*
gsimic@ius.edu.ba

1. Uvod

Odgovornost države za štetu koju njen organ prouzrokuje nezakonitim ili nepravilnim radom izuzetno je kompleksno pitanje koje je predmet interesovanja i pravne nauke i sudske prakse. Ovaj institut je od posebne važnosti za Bosnu i Hercegovinu kontekstu broja povećanja broj tužbi protiv Bosne i Hercegovine ili njenih entiteta za naknadu nematerijalne štete, zbog neosnovanog lišenja slobode za vrijeme rata. Opći građanskopravni institut odgovornosti za štetu u bosanskohercegovačkom pravu primjenjuje se i na državu.¹ Zakonom o obligacionim odnosima² (ZOO) propisano je da pravna osoba odgovara za štetu koji njen organ prouzrokuje trećoj osobi u obavljanju ili u vezi s obavljanjem svojih funkcija. Obzirom da i država i niže političko teritorijalne jedinice imaju status pravnog lica, analogno se ova odredba može i na njih primijeniti. Pored toga, prema Ustavu³, Bosna i Hercegovina je pravna država. To, *inter alia*, pretpostavlja obavezu države da svojim građanima garantuje pravnu sigurnost koja je jedno od osnovnih načela načelo bosanskohercegovačkog pravnog sistema. Primijenjeno, to bi značilo da se svaki pojedinac može pouzdati u značenje i predvidivost pozitivnih pravnih propisa, kao i u prava i obaveze koje proizlaze iz tih propisa.⁴

Odgovornost države za naknadu štete temelji se na specifičnom položaju države kao jemca pravne i stvarne sigurnosti fizičkih i pravnih osoba, kao i stranaca.⁵ To je svakako dodatni razlog zbog kojeg država, niže političko teritorijalne jedinice, niti njeni organi ne smiju biti ekskulpirani od odgovornosti za štetu jer se time dovodi u pitanje postojanje pravne sigurnosti, te se pojedini subjekti odgovornosti za štetu dovode u neravnopravan položaj.

---

¹ Bukovac Puvača, M., Žunić Kovačević, N. (2011) "Problem temelja odgovornosti države za štetu prouzročenu nezakonitim i nepravilnim radom njenih tijela". Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci (1991), Rijeka, v. 32., br. 1, 271.-952., str. 281.

² Službeni list SFRJ (br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89), Službeni list RBiH (br. 2/92, 13/93 i 13/94) i Službeni glasnik RS (br. 17/93 i 3/96), član 172.

³ Anex 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, (čiji pregovori su započeti u Daytonu 21.11.1995., a okončani potpisivanjem u Parizu 14.12.1995.) predstavlja Ustav Bosne i Hercegovine.

⁴ Steiner, C., Ademović, N. (2010) Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer Stiftung., str. 89.

⁵ Crnić, I. (1996). "Odgovornost države za štetu". Informator, Zagreb, br. 4371, str. 2.

U Bosni i Hercegovini je podnesen značajan broj tužbi za naknadu nematerijalne štete protiv Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. Ovi sudski postupci pokrenuti su od lica oštećenih ratnim zločinima u Bosni i Hercegovini, prvenstveno bivših logoraša, koji su u nedostatku kolektivnog administrativnog mehanizma kojim bi se osigurala naknada štete koju su pretrpjeli u ratu, odlučili svoja prava ostvariti sudskim putem.⁶ Povodom pokrenutih postupaka i do sada donesenih odluka, u teoriji i sudskoj praksi ne postoji opće slaganje o pojedinim značajnim institutima građanskog prava koji su neizostavno predmet i rasprave i odlučivanja u ovim predmetima. Posebno su značajna pitanja zastarjelosti i pasivne legitimacije države, odnosno njenih entiteta u ovim postupcima. Ovaj rad će kritički analizirati postojeću sudsku praksu u dijelu koji se odnosi na pitanje objektivne odgovornosti države za štetu koju prouzrokuje njen organ nepravilnim ili nezakonitim obavljanjem svoje dužnosti. Iako sporne sudske odluke ne elaboriraju direktno problem objektivne odgovornosti za naknadu nematerijalne štete, one indirektno, posredstvom instituta zastare iz članova 376. i 377. Zakona o obligacionim odnosima, odlučuju i o objektivnoj odgovornosti entiteta u Bosni i Hercegovini. Ovo pitanje značajno je prvenstveno zbog reparacija žrtvama ratnih zločina u Bosni i Hercegovini, a što je prvi korak ka priznavanju njihovog statusa, vraćanju dostojanstva i normalnog života, a u konačnici i preduslov za prevazilaženje dugogodišnjih problematičnih društvenih odnosa na teritoriji Bosne i Hercegovine. Prema usvojenim međunarodnim standardima, programi reparacija žrtvama ratnih zločina bi se trebali zasnivati na principima humanosti i solidarnosti. To je tako zbog toga što su žrtve direktno pogođene događanjima iz sukoba i većina njih ne može ponovno izgraditi vlastite živote bez pomoći šire zajednice. Nažalost, i pored proklamiranja humanosti i solidarnosti kao vrhunskih ideala i ideja društva, u razdoblju nakon sukoba one obično izostaju.⁷ Zbog toga je neophodno osigurati ili posebne mehanizme reparacije ili

---

⁶ Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda". Dostupno na: <http://www.mreza-mira.net/wp-content/uploads/AnalizaSudskePrakseTRIALBHS.pdf>. Pristupljeno dana 10.6.2016. mira.net/wp-content/uploads/AnalizaSudskePrakseTRIALBHS.pdf. Preuzeto 10.6.2016.

⁷ Šimić, G., Seizović, Z. (2015). "Kaznenopravni i građanskopravni aspekti naknade nematerijalne štete bivšim logorašima", Sarajevo, Pravna misao, broj 1-2/2015, str. 84.-109., str. 91.

u suprotnom kao što je slučaj u Bosni i Hercegovini, osigurati adekvatnu sudsku zaštitu, te samim tim osigurati i ostvarivanje principa pravne sigurnosti.

2. Opća razmatranja objektivne odgovornosti u građanskom pravu

Objektivna odgovornost podrazumijeva građanskopravnu odgovornost u kojoj krivica štetnika nije bitan element, nego se za štetu odgovara samim tim što je nastala.⁸ Krivica štetnika nije pretpostavka odgovornosti, nego je dovoljno da se ostvare opće pretpostavke za štetu. Budući da se ne odgovora na temelju činjenice da je štetnom radnjom štetnika prouzročena određena šteta, često se naziva kauzalnom odgovornošću za štetu, odnosno odgovornošću po kriteriju uzročnosti (kauzaliteta).⁹ Zakon o obligacionim odnosima propisuje da "šteta koja je nastala u vezi s opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potječe od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bitno bile uzrok štete".¹⁰ Zakonodavac pak ne određuje pojam opasne stvari ili djelatnosti, već taj zadatak očigledno ostavlja sudskoj praksi i pravnoj nauci. Ipak, reguliše posebne slučajeve objektivne odgovornosti u slučaju nezgode izazvane motornim vozilima u pokretu¹¹ kao i odgovornost proizvođača stvari s nedostatkom.¹² Iz ovih odredbi se može zaključiti da npr. motorno vozilo u pokretu predstavlja opasnu stvar, a što je potvrđeno i u sudskoj praksi. U slučaju izazivanje saobraćajne nezgode motornim vozilima u pokretu, na međusobna potraživanja imaoca motornih vozila primjenjuju se pravila o subjektivnoj odgovornosti (krivice imaoca motornog vozila), a štetu pričinjenu trećim licima primjenjuje se princip objektivne i solidarne odgovornosti.¹³ Analogno tome, relativno je jednostavno odrediti poziciju opasnih stvari i nastanak obligacionog odnosa između štetnika i ošteće-

---

⁸ Bikić, A. (2007) *Obligaciono pravo – opći dio*. Sarajevo: Pravni fakultet Sarajevo, str. 217.

⁹ Pezo, V. (ed.) (2007). *Pravni leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, odrednica "objektivna odgovornost", str. .

¹⁰ Član 173. ZOO.

¹¹ Član 178. ZOO.

¹² Član 179. ZOO.

¹³ Bikić, A. (2010) "Posebni slučajevi objektivne odgovornosti". *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, Sarajevo, LIII.-2010., str. 46.

nog i kada se radi o drugim vrstama stvari koje mogu izazvati štetu (raznih mašina, postrojenja itd.)

Za temu ovog rada, posebno je značajno determinirati pojam opasne djelatnosti. Osnovna svrha toga je konačno određivanje ratnih dejstava kao opasnih djelatnosti u smislu građanskopravnih zahtjeva za naknadu nematerijalne štete. U teoriji postoji više pokušaja definiranja opasne djelatnosti. Od toga da "jedna djelatnost predstavlja povećanu opasnost kada u njezinom redovnom toku, već po samoj njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi život i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje zahtijeva povećanu pažnju lica koja vrše takvu djelatnost, kao i lica koja s njom dolaze u dodir"¹⁴, ili "pod opasnom djelatnošću se razumijevaju - sve one čovjekove aktivnosti kojima se stvara povećana opasnost štete za okolinu, bez obzira na to da li konkretna opasnost potječe od neke opasne stvari ili je djelatnost opasna sama po sebi, bez neke povezanosti s opasnom stvari".¹⁵

Ono što je sudska praksa do sada uspjela, *exempli causa*, odrediti kao opasne djelatnosti su primjerice prijevoz, građenje, lov, rukovanje raznim mašinama itd.¹⁶ Opasnom djelatnošću se može baviti bilo ko, uključujući i državu posredstvom njenih organa, pa shodno tome može i odgovarati po principima objektivne odgovornosti za štetu koju tom djelatnošću načini. U tom smislu, postoji i značajnija sudska praksa sudova u Bosni i Hercegovini i regionu. Što se tiče tereta dokazivanja, sudska praksa je stava da "oštećeni ne mora dokazivati da šteta koju je pretrpio potiče od opasne stvari, odnosno opasne djelatnosti, ako dokaže da su te stvari, odnosno djelatnosti sudjelovale u štetnom događaju".¹⁷ Svi ovi navedeni slučajevi objektivne odgovornosti odnose se i na državu i na niže političko teritorijalne jedinice ili organe države.¹⁸ Iz navedenih slučajeva nedvojbeno je da je ogroman i teorijski i praktični

---

¹⁴ Jakšić, S. (1962) Obligaciono pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, str. 254.

¹⁵ Vizner, B. (1978.-1979.) Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, II. knjiga. Zagreb: Narodne novine, str. 739.

¹⁶ O ovome šire: Stanišić, S. (2013) "Prilog raspravi o opasnim stvarima i opasnim djelatnostima", Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, god. 3, broj. 3., str. 98.-99.

¹⁷ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 43 O Ps 024729 11 Rev od 16.5.2013.

¹⁸ Tako primjerice presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 070-0-Rev-09-001482 od 28.1.2010. utvrđuje da: "ukoliko je organ općine svojim ponašanjem (činjenjem ili nečinjenjem) doveo do toga da investitoru dozvoli izgradnju bez odobrenja za građenje i bez provedenog geotehničkog ispitivanja lokacije

značaj postojanja i održavanja instituta objektivne odgovornosti za štetu. Tu se i ostvaruje osnovni smisao postojanja ovog građanskopravnog instituta, a to je da ne može u svim slučajevima za štetu odgovarati štetnik u individualnom kapacitetu, nego da postoje slučajevi koji, u svrhu ostvarenja principa pravne sigurnosti, presumiraju odgovornost drugog fizičkog ili pravnog lica. Osim toga, evidentno je da kod nastanka štete koju prouzrokuje osoba obavljajući službenu dužnost, postoji značajna razlika u odnosu na štetu koju pričini fizičko lice koje postupa u svoje ime i za svoj račun. Naime, službena osoba ne nastupa kao zastupnik vlastitih interesa i ciljeva, nego zastupa interese trećih osoba u čijoj se službi nalazi pa onda ni šteta koju ona pričini nije nastala kao posljedica njenog individualnog djelovanja već kao posljedica zastupanja interesa trećih lica.

3. Ostvarivanje prava na naknadu nematerijalne štete zbog neosnovanog lišenja slobode za vrijeme rata u BiH

U ionako šarolikoj sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini, pitanje naknade nematerijalne štete žrtvama ratnih zločina predstavlja jedno od najznačajnijih. Taj značaj ne proizlazi samo iz pravnih pitanja koji su s njime povezani, nego se to, na žalost žrtava, u poslijeratnoj BiH pretvorilo u prvorazredno političko pitanje u kojem sudovi imaju nezavidnu ulogu. Jedna takva odluka je i odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koju je donio početkom 2016. godine¹⁹ po apelaciji Republike Srpske kojom je utvrdio povredu prava na pravično suđenje²⁰ u predmetu koji je u prvom stepenu presudio Općinski sud u

---

predviđene za gradnju, iako je prema okolnostima slučaja znao da se ta lokacija nalazi u zoni umirenog klizišta i da je stoga potrebno izvršiti geotehnička ispitivanja svojstava tla na kojem se gradi, pa u toku gradnje dođe do oštećenja imovine trećih lica, postoji odgovornost općine zbog nezakonitog i nepravilnog rada njenih organa u smislu člana 172. stav 1 ZOO. Postojanje odštetne odgovornosti investitora i izvođača radova u smislu člana 207. ZOO, ne oslobađa općinu odštetne odgovornosti u smislu člana 172. stav 1 ZOO.“

¹⁹ Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15, objavljena u Službenom glasniku BiH br. 12/16.

²⁰ Član II/3e Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Travniku²¹ čiju je odluku potvrdio Kantonalni sud u Novom Travniku²² a Vrhovni sud Federacije BiH²³ svojom prvom odlukom²⁴ uvažio reviziju samo u dijelu visine tužbenog zahtjeva dok je u preostalom, važnijem dijelu, reviziju odbio.

Naime, u ovom predmetu pred redovnim sudovima, nesporno je utvrđeno da je tužitelj kao civil, za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini odveden od strane uniformisanih lica u KPD Foča, koji je imao sva obilježja logora i bio pod kontrolom političke i vojne vlasti tužene Republike Srpske, te da je bio zatočen u logoru u periodu od 20.4.1992. do 6.10.1994. godine, što je ukupno 894 dana. Također je utvrđeno da se prema njemu postupalo nečovječno i nehumano, na način da je premlaćivan, zlostavljan teškim iscrpljujućim fizičkim radom s nedovoljnom količinom hrane, da je bio prisutan ubijanju civila koji su zajedno s njim bili u logoru i neprestano bio u neizvjesnosti za svoj život. Kao rezultat toga, kako je navedeno u obrazloženjima navedenih odluka, pretrpio je teške tjelesne ozljede i psihičke smetnje koje su dovele do duševnog poremećaja koji se svrstava u posttraumatski stresni poremećaj. Posebno je važno istaći činjenicu da su dva fizička lica, jedno u svojstvu komandira straže i drugo u svojstvu zamjenika upravnika KPD Foča, pravosnažnom presudom Suda Bosne i Hercegovine²⁵ proglašeni krivim za krivično djelo zločin protiv čovječnosti, počinjeno u KPD Foča u vrijeme kada je tužitelj bio u njemu zatočen i čije inicijale, kao lica koje je zlostavljano, sadrži izreka krivične presude. Navedena odluka Ustavnog suda²⁶ apsolutno predstavlja povod za akademsku raspravu i analizu opravdanosti uspostavljanja ovakve prakse koja je do ove odluke postojala samo u entitetu Republika Srpska, u pogledu utvrđivanja rokova zastarjelosti potraživanja naknade nematerijalne štete, zbog neosnovanog lišenja slobode za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini. Značajno je naglasiti da u ovim predmetima zapravo građanskopravni institut zastare, sam po

---

²¹ Presuda Općinskog suda u Travniku br. 51 0 P 015999 08 9 od 20.7.2012.

²² Presuda Kantonalnog suda u Novom Travniku br. 51 0 P 015999 12 Gž od 22.3.2013.

²³ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 13 Rev od 9.4.2015.

²⁴ Prva odluka donesena je po zahtjevu za reviziju od stranaka u postupku, a druga odluka donesena je nakon Odluke Ustavnog suda BiH pod brojem 51 0 P 015999 16 Rev 2 dana 8.3.2016. Ovom odlukom se revizija usvaja, te se obje nižestepene presude preinačavaju na način što se tužbeni zahtjev odbija u cijelosti.

²⁵ Presuda Suda BiH br. X-KRŽ-06/275 od 6.11.2008. godine.

²⁶ Vidjeti i odluku Ustavnog suda BiH br. AP 41280/10 od 28.3.2014.

sebi nije sporan, obzirom da je zakon u pogledu rokova sasvim jasan. Ono o čemu sudovi nisu dovoljno vodili računa prilikom donošenja i, što je još važnije, obrazlaganja ovakvih odluka je zaštita principa objektivne građansko-pravne odgovornosti, nego je prebacivanjem kompletne pažnje institutu zastare, ovaj institut potpuno i neopravdano zanemaren. Postavlja se pitanje: "Koji je osnov isključivanja odgovornosti javnopravnog kolektiviteta za naknadu štete prema pravilima objektivnoj odgovornosti?" U svrhu obrazloženja odgovora, u nastavku rada bit će analizirana praksa sudova u Federaciji BiH koji su odlučivali u ovom konkretnom predmetu, zatim će biti dat prikaz i analiza stavova redovnih sudova u Republici Srpskoj o navedenom pitanju u sličnim predmetima te, na kraju, tumačenje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koje je dao u kapacitetu svoje apelacione nadležnosti u odnosu na redovne sudove u Bosni i Hercegovini.

3.1. Relevantni stavovi redovnih sudova u Federaciji BiH

Redovni sudovi u Federaciji BiH su u predmetu koji je i povod pisanja ovog rada²⁷, odbili prigovor zastare na koji se pozivala tužena Republika Srpska, pravilno zauzimajući pravni stav da se na tuženu stranu, kao odgovorno lice prema pravilima o objektivnoj odgovornosti za štetu primjenjuju odredbe o dužem roku zastarijelosti sadržane u članu 377. Zakona o obligacionim odnosima.²⁸ Fizička lica, koja su postupala kao pripadnici Vojske Republike Srpske, dakle ne u individualnom kapacitetu već kao zastupnici tužene, osuđena su pravosnažno za krivično djelo zločin protiv čovječnosti. Za ovo krivično djelo je zapriječena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.²⁹ Shodno odredbi člana 19. Krivičnog zakona BiH, krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela genocida, zločina protiv čovječnosti te ratnih zločina, kao ni za krivična djela za koja po među-

---

²⁷ Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15, objavljena u Službenom glasniku BiH br. 12/16 od 3.2.2016.

²⁸ Odredbom ovog člana propisano je: "Kada je šteta uzrokovana krivičnim djelom, a za krivično gonjenje je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kada istekne vrijeme predviđeno za zastaru krivičnog gonjenja".

²⁹ Član 172. stav. 1 tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15).

narodnom pravu zastarjelost ne može nastupiti. To znači da u ovom predmetu nije nastupila ni zastara zahtjeva za naknadu štete.

Vrhovni sud Federacije BiH, obrazlažući svoj stav, smatra da odgovornost tužene za štetu koju njen organ prouzrokuje u vršenju ili u vezi s vršenjem svojih funkcija proizlazi iz člana 17. Ustava Republike Srpske.³⁰ Pored toga, "Republika Srpska je odgovorna kao organizator opasne djelatnosti, u smislu odredbe člana 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koju su pretrpjela fizička lica u periodu ratnih dejstava od 20.5.1992 do 19.6.1996. godine, a ta odgovornost se temelji i na Ustavu Srpske Republike BiH – članom 109. propisana je dužnost svih građana da štite i brane suverenitet i teritorijalnu cjelovitost Republike Srpske i Jugoslavije, kao i pravo i dužnost oblasti i opština, kao teritorijalnih jedinica Srpske Republike BiH, da na svojoj teritoriji uređuju i organizuju narodnu odbranu (član 110. Ustava), te da je svaki građanin koji oružjem ili na drugi način učestvuje u odbrani, pripadnik oružanih snaga tužene".³¹

Drugi osnov odgovornosti proizlazi iz odredbe člana 172. stav 1. ZOO, kojom je propisana odgovornost pravnog lica za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija. Stoga, i javnopravni kolektivitet sa svojstvom pravnog lica, odgovara za postupanje službenih lica kada oni ne postupaju na propisani način, već na način na koji su oni postupali i za koje postupanje su u konačnici i krivično odgovarali.

Generalni stav Vrhovnog suda Federacije BiH, prije donošenja citirane odluke Ustavnog suda BiH, bio je "... da ako parnični sud utvrdi postojanje krivičnog djela, pa čak i u slučajevima kada je izostalo vođenje krivičnog postupka iz bilo kog razloga, zastarjelost naknade štete treba cijeliti u smislu odredbe člana 377. ZOO-a, a pod pojmom 'odgovorno lice' podrazumijeva se kako počinitelj krivičnog djela, tako i lice koje odgovara za štetu koja je učinjena krivičnim djelom, iako sam nije učinitelj tog djela."³²

---

³⁰ Dostupan na adresi: http://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf. Pristup. 10.6.2016.

³¹ Mitrić N. (2009). "Naknada štete nastale u periodu 1992.-1995. godine u svjetlu odredaba Zakona o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih dejstava od 20.5.1992. do 19.6.1996. godine", str. 5. Rad je dostupan na adresi: www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2009/32...naknada-stete-u...mitric/file. Pristupljeno dana 10.6.2016.

³² Prema: op.ci. Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda.", str. 8.

Osnova objektivne odgovornosti je u ideji da država djeluje u interesu čitave zajednice i ukoliko iz tog djelovanja građanima nastane šteta, mora im biti nadoknađena.³³ Raznoliki su slučajevi u kojima država objektivno odgovara, a posebno su značajni slučajevi u kojima je država poduzela ili dopustila opasnu djelatnost. U navedenom slučaju, jasno je da je javnopravni kolektivitet, kao sastavni dio države, bar dopustio opasnu djelatnost koja je za mnoge pojedince značila ogromnu i materijalnu i nematerijalnu štetu. Stoga su odluke redovnih sudova u konkretnom predmetu ispravne. U potpunosti je ispoštovan *ratio* objektivne odgovornosti kao građanskopravni princip svojstven našem pravnom sistemu i garant pravne sigurnosti kao i garant obaveze države da zaštiti sve svoje građane od proizvoljnog ponašanja pojedinaca, a posebno u ime države.

3.2. Relevantni stavovi sudova u Republici Srpskoj

U sličnim predmetima, koji su vođeni pred redovnim sudovima u Republici Srpskoj³⁴, zauzet je suprotan stav u pogledu primjene zastranih rokova. Prema mišljenju Vrhovnog suda Republike Srpske, ne dolazi u obzir primjena zastarnog roka iz člana 377. ZOO, jer se ovaj rok primjenjuje samo ako je pravomoćnom krivičnom presudom utvrđeno postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti izvršitelja što, samo po sebi, nije sporno. Sporan je dio obrazloženja u kojem Sud smatra da se ovaj član može primijeniti samo u odnosu na štetnika koji odgovara po osnovi krivnje, a ne i u odnosu na državu kao pravnu osobu. Prema stavu većine sudova u RS, ova odredba ZOO bi imala uporište u slučaju da je zahtjev za naknadu štete istaknut u odnosu na neposrednog izvršioca (štetnika) krivičnog djela i da je u odnosu na tog počinitelja, pravosnažnom krivičnom presudom utvrđeno postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti.³⁵ Ovakav stav u konkretnom primjeru znači da svi zatočenici logora koji su u njima provodili i po više godina i preživjeli različite torture, tužbu za naknadu štete mogu podnijeti samo protiv lica koja su bila službena lica u tim logorima, ali ne protiv svih lica, već samo onih koji

---

³³ Op.cit.: Bukovac Puvača, M., Žunić Kovačević, N. (2011) "Problem temelja odgovornosti države za štetu prouzročenu nezakonitim i nepravilnim radom njenih tijela". Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci (1991), Rijeka, v. 32., br. 1, 271.-952., str. 274.

³⁴ Odluka Vrhovnog suda Republike Srpske br. 1180 P 000039 09 Rev od 19.8.2010.

³⁵ Presuda Osnovnog suda u Banja Luci br. 710 P 032253 07 p od 28.1.2013.

su pravosnažnom osuđujućom presudom imenovani kao počinitelji krivičnih djela ratnih zločina. To u praktičnom smislu znači da oštećeni nikada neće biti u prilici da naplate štetu koja bi im bila dosuđena u parnicama protiv osuđenih lica, zato što je malo vjerovatno da oni imaju toliku imovinu iz koje bi svoju štetu prinudnim putem naplatilo stotine oštećenih. Čak šta više, u nekim slučajevima bi se radilo o stotinama hiljada potencijalnih tužitelja (kao u primjeru višegodišnje opsade Grada Sarajeva za vrijeme rata). Ključno pitanje glede prakse Vrhovnog suda Republike Srpske, a kasnije i Ustavnog suda BiH je na kojem pravnom osnovu se bazira tumačenje da odgovorno lice u smislu člana 377. ZOO ne može biti kako lice odgovorno prema principu subjektivne odgovornosti, tako i principu objektivne odgovornosti. Čini se da za ovakav stav ni na jednom mjestu do sada nije pruženo dovoljno i jasno obrazloženje, čime se ovakvo tumačenje doima proizvoljnim.³⁶ Time se isključuje objektivna odgovornost, što predstavlja svojevrsnu destrukciju ovog izuzetno važnog instituta civilnog prava.

3.3. Restriktivno tumačenje relevantnih pitanja u novijoj praksi Ustavnog suda BiH

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je rješavao u većem broju novijih predmeta³⁷ po apelacijama protiv odluka redovnih sudova u Federaciji BiH i Republici Srpskoj u postupcima za naknadu štete protiv ovih entiteta BiH, zbog neosnovanog lišenja slobode u logorima za vrijeme rata ili zbog gubitka bliskih srodnika. Ono što je posebno značajno i o čemu je Ustavni sud BiH zauzeo stav je pitanje zastare potraživanja naknade za pretrpljenu štetu. Time je ovaj sud razriješio dilemu primjene člana 377., odnosno 376. Zakona o obligacionim odnosima. U predmetu iz 2014. godine³⁸ na koji se Ustavni sud BiH poziva u obrazloženju svih gore navedenih odluka koje su kasnije donesene, sud smatra "da se privilegovani zastarni rok iz člana 377. ZOO može primijeniti samo prema učinitelju krivičnog djela, a ne i prema onoj trećoj osobi koja,

---

³⁶ Prema: op. ci. Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda.", str. 7

³⁷ Tako primjerice u predmetima br. AP 2829/15 od 3.2.2016., AP 5339/15 od 20.4.2016., AP 3897/15 od 20.4.2016., AP 1645/15 od 28.4.2016., AP 5260/14 od 22.12.2015., AP 5016/15 od 7.6.2016. i AP 566/14 od 20.4.2016.

³⁸ Predmet Ustavnog suda BiH br. AP 4128/10 od 28.3.2014.

inače odgovara za štetu umjesto faktičkog učinitelja krivičnog djela. Stoga se na tu treću osobu može primijeniti samo odredba člana 376. ZOO-a:"³⁹

O navedenom se dosta raspravljalo i među teoretičarima i među praktičarima.⁴⁰ Čini se sasvim opravdanim i logičnim pitanje kako bi sudovi riješili postavljene tužbene zahtjeve da su oni podneseni u rokovima iz člana 376. ZOO? Da li bi u takvoj situaciji bilo moguće izbjegavanje primjene instituta objektivne odgovornosti? Također, ukoliko se fokusiramo na čisto civilistički pristup, zanemarujući ratne okolnosti navedenih predmeta, ko bi odgovarao za štetu koju krivičnim djelom prouzrokuje maloljetno lice koje nije krivično odgovorno ili za štetu koju prouzrokuje pas kome se zna ili ne zna vlasnik? Sasvim je jasno da bi objektivna odgovornost bila primijenjena što i jeste praksa sudova u Bosni i Hercegovini. Tako primjerice, u jednom predmetu pred Sudom BiH⁴¹, tužena je Bosna i Hercegovina, Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine za naknadu nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog smrti bliskog srodnika, koja je nastupila u saobraćajnoj nezgodi u kojoj je učestvovao vozač službenog vozila i koji je skrivio saobraćajnu nesreću. Prema stanovištu suda, "...u ovakvim slučajevima, odgovornost za naknadu štete nastaje na osnovu samog prouzrokovanja štete, bez obzira na krivicu. Vlasnik opasne stvari (u ovom slučaju država) može se osloboditi od odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka van stvari: više sile, samog oštećenog i trećeg lica, što tužena nije dokazala". Prema tome, nedvojbeno je da ovaj institut objektivne odgovornosti, kao garant pravne sigurnosti, mora biti zaštićen u sudskim postupcima.

Citirani stav Ustavnog suda BiH, u pogledu zastare, komplementaran je sa stavovima redovnih sudova iz Republike Srpske. Obzirom da ga je Ustavni sud BiH usvojio, a imajući na umu činjenicu da su odluke ovog suda konačne i obvezujuće, postao je obligatoran i za redovne sudove u Federaciji BiH. U skladu s tim, Vrhovni sud Federacije BiH je u citiranom predmetu donio drugu odluku⁴² početkom 2016. godine, kojom je reviziju tužene Republike Srpske usvojio i obje nižestepene presude preinačio tako što je odbio tužbene zah-

---

³⁹ Tačka 43. odluke u predmetu Ustavnog suda BiH br. AP 4128/10 od 28.3.2014.

⁴⁰ Posebno o ovome elaborirano u: Šimić, G., Seizović, Z. (2015) „Kaznenopravni i građanskopravni aspekti naknade nematerijalne štete bivšim logorašima“, Sarajevo, *Pravna misao*, broj 1-2/2015, str. 84.-109., str. 91.

⁴¹ Presuda Suda BiH br. S1 3 P 020102 15 P od 31.3.2016. godine.

⁴² Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 16 Rev 2 od 8.3.2016.

tjeve pozivajući se na stav Ustavnog suda BiH. Ono što je značajno naglasiti je da, dovođenjem u pitanje adekvatne primjene člana 377. ZOO, na površinu izlazi znatno složeniji problem, a to je dokidanje instituta objektivne odgovornosti u građanskom pravu. U obrazloženju odluke, sud ne navodi niti jedan argument, niti jedan stav teorije ili prakse koji je protiv primjene privilegovanog zastarnog roka za potraživanje naknade štete i na lice koje bi trebalo odgovarati po objektivnoj odgovornosti umjesto faktičkog učinioca krivičnog djela. Umjesto toga, zauzima stav da se u tom slučaju privilegovani zastarni rok⁴³ ima primijeniti samo u odnosu na učinioca krivičnog djela na koga glasi pravosnažna sudska presuda. To također, samo po sebi, nije sporno. Međutim, u potpunosti se zanemaruje činjenica u kojem svojstvu je postupao štetnik koji je osuđen pravosnažnom presudom. Očigledno da ovakav stav ima svrhu da isključi objektivnu odgovornost države ili, u ovom slučaju, entiteta u BiH, čime i krivična presuda, ali i postojanje odredbe člana 377. ZOO gube smisao. Europski sud za ljudska prava u Strazburu, u jednoj svojoj odluci zaključuje da je: "Evropski sud, također, primijetio da član 377. ZOO predviđa duži zakonski zastarni rok za zahtjeve za naknadu štete kad je šteta uzrokovana krivičnim djelom. Duži zakonski zastarni rok na taj način djeluje u korist žrtava zločina, dopuštajući im da potražuju naknadu štete u dužem zakonskom roku, propisanom za krivično djelo o kojemu je riječ. Međutim, prema ustanovljenoj praksi domaćih sudova, taj zakonski zastarni rok primjenjiv je samo kad je pravomoćnom presudom u krivičnom postupku utvrđeno da je šteta uzrokovana krivičnim djelom".⁴⁴ Ovakva argumentacija je apsolutno nejasna i neutemeljena, naročito zbog činjenice da se koristi uopštena formulacija "domaća sudska praksa je prihvatila", bez navođenja konkretnih predmeta, odnosno bez navođenja o kojoj se sudskoj praksi radi imajući u vidu njenu rascjepkanost u BiH. Obrazloženje ovog tipa bi moglo biti eventualno prihvaćeno u situacijama kada ne postoje pravosnažne krivične presude, nego se na osnovu procjene parničnog suda zaključuje da je nastala šteta rezultat krivičnog djela, o čemu također postoji praksa sudova. Međutim u ovom predmetu, situacija je jasna i u pogledu postojanja krivičnog djela i odgovornog lica i štete, te je stoga neophodno ispravno primijeniti zakon u pogledu objektivne odgovornosti. Izreka presude krivičnog suda jasno određuje učinioca krivičnog djela kao i kapacitet njegovog postupanja, posebno u dijelu izreke

---

⁴³ Ovakav stav Vrhovni sud Federacije BiH zauzima u svim odlukama citiranim u ovom radu.

⁴⁴ Odluka Europskog suda za ljudska prava br. AP 1645/15, tačka 14. Odluke.

koji glasi "... što je kao pripadnik vojske Republike Srpske, Armije BiH, HVO ... počinio krivično djelo..."⁴⁵ ili "kao službena osoba ... znajući za taj napad ... kao dio udruženog zločinačkog poduhvata..."⁴⁶ Stoga je apsolutno protivno uspostavljenim pravnim principima građanskog prava o odgovornosti za štetu u bosanskohercegovačkoj pravnoj tradiciji, isključiti odgovornost onoga u čije ime se u konkretnoj situaciji postupa.

Praksa sudova u susjednim zemljama, koje pripadaju istoj pravnoj tradiciji, pokazuje da su navedeni stavovi pogrešni. U Republici Hrvatskoj u nekoliko slučajeva sudovi su usvojili tužbene zahtjeve za naknadu štete i preživjeli članovi porodica dobili su kompenzaciju u parničnom postupku, a na temelju prethodno utvrđene krivične odgovornosti optuženih za ratni zločin u krivičnom postupku.⁴⁷ Čak je u jednom predmetu Vrhovni sud Republike

---

⁴⁵ U predmetu Suda BiH br. S 1 1 K 009162 12 Kro., u presudi stoji: "... KRIVA JE ... što je: Za vrijeme rata u Bosni Hercegovini, kao pripadnica Specijalnog odreda za posebne namjene pri Štabu Vrhovne komande Armije Republike Bosne i Hercegovine 'Zulfikar' postupala protivno odredbi člana 3. stav 1. tačka a) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine i odredbi člana 3. stava 1. točka a) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. avgusta 1949. godine..."

⁴⁶ U predmetu Suda BiH br. X-KR/06/275, u presudi stoji: "... KRIVI SU ... što su: U vremenskom periodu počev od aprila mjeseca 1992. do oktobra 1994. godine u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Republike Srpske kao i paravojnih formacija usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva na širem području opštine Foča, znajući za taj napad Mitar Rašević u svojstvu komandira straže i Todović Savo u svojstvu zamjenika upravnika KP doma 'Foča' zajedno sa upravnikom KP doma 'Foča' Miloradom Krnojelcem, te zatvorskim stražarima, kao i drugim članovima zatvorskog osoblja i pripadnicima JNA, srpske teritorijalne odbrane, civilne i vojne policije Republike Srpske i paravojnim formacijama učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu čiji je cilj bio zatočenje muslimana i drugih nesrpskih civila iz Foče i okolnih područja u nehumanim uslovima u KP domu 'Foča' koji je imao sva obilježja logora tako što su: počinili progon nesrpskog civilnog stanovništva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, mučenjem, premlaćivanjem, ubijanjem, nečovječnim postupanjem, nanošenjem povreda tjelesnog integriteta i zdravlja, prisiljavanjem na prinudni rad, prisilnim nestancima i deportaciji i zatvaranjem te Mitar Rašević i Savo Todović kao nadređene i odgovorne osobe propustili da preduzmu nužne i razumne mjere u sprečavanju činjenja navedenih djela i kažnjavanju počinitelja istih djela na način što su ..."

⁴⁷ Bego, T., Vukov T. "Različiti oblici naknada štete sudskim putem zbog usmrćenja bliske osobe u Hrvatskoj", str. 9. Dostupno na: http://www.documenta.hr/assets/files/Sudjenja/148_OBLICI%20NAKNADA%20STETE%20SUDSKIM%20PUTEM%20ZBOG%20USMRCENJA%20OBLISKE%20OSOBE%20U%20HR.pdf. Pristupljeno dana 10.6.2016.

Hrvatske zauzeo stav da: "šteta prouzrokovana ubojstvom izvan ratnih djelovanja ne može se podvesti pod pojam ratne štete. Čak i da je počinitelj u vrijeme izvršenja djela bio na odmoru, kako se u zahtjeve revizije navodi, tužena RH bi po načelima objektivne odgovornosti bila odgovorna tužiteljima za štetu zbog gubitka njihova supruga, odnosno oca, jer je ubojstvo izvršeno opasnim sredstvom koje je pripadalo Hrvatskoj vojsci."⁴⁸ Sličan stav ima i Vrhovni sud Republike Srbije koji je u jednom predmetu⁴⁹ utvrdio da je: "odlučna okolnost da li je pokojni PP izgubio život u momentu kada se snage države SRJ i Republike Srbije još nisu bile povukle iz Peći, u kom slučaju bi tuženi bili odgovorni zbog toga što njihovi organi nisu sprečili štetu koja je za prvotужilju nastala."

4. Naknada štete žrtvama ratnih zločina u Bosni i Hercegovini

Pitanja koja se trebaju riješiti kako bi život u postkonfliktnom društvu krenuo „normalnim“ tokom nisu niti laka, niti ih je malo. Nakon razdoblja sukoba, društvo i ljudi koji žive u njemu, nalaze se na raskrsnici. Što učiniti s nedavnom prošlošću punom žrtava, zločinaca, raširenog straha i službenog poricanja? Što učiniti sa stotinama i hiljadama počinitelja zločina koji još uvijek šetaju slobodno, dok žrtve njihovih tortura i mučenja pokušavaju izgraditi uništene živote? Kako spriječiti ponavljanje zločina u budućnosti?⁵⁰

Pitanja su to, ne samo od formalne, već i od pragmatične važnosti za društvo koje pokušava prevladati svoju prošlost ispunjenu zločinima i stradanjima. Ispunjenu stvarnim ljudima, a ne apstraktnim statističkim brojevima čiji su životi, a ne samo kuće, porušeni i uništeni, a oni ostavljeni na marginama društva. Ljudi koji imaju stvarne potrebe i koji nemaju snage, niti mogućnosti samo ponovno podići porušeno.

Čak i u tako kompleksnim situacijama suočavanja s prošlošću kao što je to slučaj u Njemačkoj poslije Drugog svjetskog rata, nije sve teklo bez poteškoća. Praksa je pokazala kako su ti procesi teški, dugotrajni i višeslojni, ali u isto

---

⁴⁸ Vrhovni sud Hrvatske, presuda u predmetu Rev 272/07-2 od 9.5.2007.

⁴⁹ Vrhovni sud Srbije, presuda u predmetu Rev 1551/07 od 5.9.2007.

⁵⁰ Hayner, P.B. (2002) *Unspeakable Truths: Facing the Challenge of Truth Commissions*. New York: Routledge, str. 4.-5.

vrijeme i esencijalni za ponovnu izgradnju postkonfliktnih društava.⁵¹ Bez njih, društva koja se pokušavaju izgraditi poslije teških sukoba i razaranja, ne samo materijalnih dobara, već i samih društvenih temelja, imat će ono što je vidljivo u današnjoj Bosni i Hercegovini. Bespoštednu borbu "države" da na svaki mogući način onemogući žrtve zločina da, ne samo ostvare svoja prava koja im po zakonima i međunarodnim standardima pripadaju, već mnogo značajnije, da dobiju priliku i pomoć da ponovno izgrade svoje živote. Borbu, koja je potpuno neravnomjerna, jer država raspolaže cjelokupnim državnim aparatom, dok žrtve stoje na drugoj strani. U najvećem broju slučajeva potpuno same bez pomoći kojom bi parirale ovako snažnom državnom aparatu.

Proklamacije kako se društvo zasniva na vrijednostima solidarnosti, ravnopravnosti i humanosti, u tom slučaju, ne znače ništa. Dok organi države "rade svoj posao", mogućnost žrtava da ponovno izgrade svoje živote i postanu punopravni članovi društva, gubi se u potpunosti.

5. Zaključna razmatranja

Članak nesumnjivo otvara dva važna pitanja.

Prvo pitanje se odnosi na stvaranje pravnog i društvenog okvira za naknadu štete žrtvama ratnih zločina u Bosni i Hercegovini.

Drugo otvara pitanje rada Ustavnog suda u Bosni i Hercegovini, u svjetlu njegove ustavne pozicije izvršenja njegovih odluka i njegovih (od strane međunarodnog kontrolnog mehanizma potvrđenih) pogrešnih odluka koje je donosio u prošlosti.

Odgovarajući na prvo pitanje, očigledno je kako Bosna i Hercegovina, niti 20 godina nakon okončanja posljednjeg rata, nije stvorila primjeren pravni i društveni okvir za naknadu štete žrtvama ratnih zločina. Ne samo da se on nije stvorio društveno, u zemlji koja još nije utvrdila niti razmjere počinjenih zločina niti njihovih žrtava, već se on nije stvorio niti u pravnom smislu prepuštajući žrtve na milost i nemilost sudovima, koji u slučaju BiH, nedopustivo često griješe. Dva eklatantna primjera su puštanje na slobodu osoba osuđenih za genocid i najteže ratne zločine zbog greške Ustavnog suda BiH (ispravljene od strane Europskog suda za ljudska prava) i promjena

---

⁵¹ Romeike, S (2016) Transitional Justice in Germany after 1945 and after 1990. Nuremberg: International Nuremberg Principles Academy.

višegodišnje sudske prakse Ustavnog suda BiH u predmetima naknade nematerijalne štete bivšim logorašima. U svemu tome, žrtve stoje same naspram cijelom državnom aparatu angažiranom da u bespoštednoj pravnoj bitci "porazi" žrtve zločina, kako bi se uštedjelo nešto novca u budžetima. Ne samo da je takav pristup neravnopravan, već je on i nedopustiv. Nedopustiv osobito imajući u vidu kako je šteta na strani žrtava nastala bez njihove krivnje te kako je oni sami ne mogu, niti trebaju naknaditi.

Drugo pitanje je pitanje izvršenja odluka Ustavnog suda BiH s obzirom na njegovu ustavnu poziciju. Ostavljajući sada po strani pitanje zašto su (promptno) provedive odluke Ustavnog suda BiH u predmetima koji se tiču naknade štete za žrtve ratnih zločina, dok desetine drugih nisu (čak niti od strane najviših dužnosnika BiH), postavlja se jedno drugo, krucijalno pitanje: "Što ako taj isti Ustavni sud BiH pogriješi?" Naime, uzimajući u obzir njegovu ustavnu poziciju, odluke Ustavnog suda BiH su konačne, obavezujuće i izvršne pod prijetnjom sankcije. Međutim, u prošlosti se više odluka toga suda pokazalo pogrešnima, što je nesumnjivo potvrđeno i praksom Europskog suda za ljudska prava. Postavlja se onda suštinsko pitanje, što učiniti s odlukama koje u potpunosti mijenjaju praksu redovnih sudova u BiH, a protive se cjelokupnoj praksi i teoriji pravnih nauka? Što ako se i te odluke pokažu pogrešnima? Eventualne odluke Europskog suda za ljudska prava kojima će se te pogreške ispraviti neće biti nikakva utjeha svim onim žrtvama koje će za 5 ili 10 godina, dok se to ne dogodi, umrijeti, niti će biti utjeha svima onima koji će se do tada morati boriti sa posljedicama ratnih zločina čije su žrtve same, bez pomoći države čiji su građani.

Konačno, postavlja se pitanje odgovornosti Ustavnog suda BiH za ovakve odluke. Iako je pozicija ovoga suda takva da suci koji u njemu donose odluke, praktično ne mogu odgovarati za svoje stavove (njihove odluke) osobito ako su pogrešne, imaju dalekosežne posljedice. Ove posljedice nisu samo moralne, niti apstraktne, one su i stvarne za one na koje se one odnose, ali i za društvo u cjelini. Jedna takva odluka je upravo ona kojom se bavi ovaj rad. Njome se u cijelosti mijenja praksa redovnih sudova u BiH u dijelu koji se odnosi na pitanje objektivne odgovornosti za štetu. Postavlja se logično i, sudeći po dosadašnjim greškama Ustavnog suda BiH i dostignućima teorije i prakse građanskog i krivičnog prava, utemeljeno pitanje: "Što ako je ovakav stav Ustavnog suda BiH pogrešan?"

Literatura, ostali izvori i sudska praksa

Literatura

1. Bikić, A. (2007) Obligaciono pravo – opći dio. Sarajevo: Pravni fakultet Sarajevo.
2. Bikić, A. (2010) „Posebni slučajevi objektivne odgovornosti“. Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, LIII.-2010., str. 46.
3. Bukovac Puvača, M., Žunić Kovačević, N. (2011) „Problem temelja odgovornosti države za štetu prouzročenu nezakonitim i nepravilnim radom njenih tijela“. Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci (1991), Rijeka, v. 32., br. 1, 271.-952., str. 281.
4. Crnić, I. (1996). „Odgovornost države za štetu“. Informator, Zagreb, br. 4371, str. 2.
5. Hayner, P.B. (2002) Unspeakable Truths: Facing the Challenge of Truth Commissions. New York: Routledge.
6. Jakšić, S. (1962) Obligaciono pravo. Sarajevo: Veselin Masleša.
7. Mitrić N. (2009). "Naknada štete nastale u periodu 1992-1995. godine u svjetlu odredaba Zakona o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih dejstava od 20.5.1992. do 19.6.1996. godine", str. 5. Rad je dostupan na: www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2009/32...naknada-stete-u...mitric/file
8. Pezo, V. (ed.) (2007). Pravni leksikon. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža
9. Romeike, S (2016) Transitional Justice in Germany after 1945 and after 1990. Nuremberg: International Nuremberg Principles Academy.
10. Stanišić, S. (2013). "Prilog raspravi o opasnim stvarima i opasnim djelatnostima", Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, god. 3, broj. 3., str. 98.-99.
11. Steiner, C., Ademović, N. (2010) Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer Stiftung.
12. Šimić, G., Seizović, Z. (2015) „Kaznenopravni i građanskopravni aspekti naknade nematerijalne štete bivšim logorašima“, Sarajevo, Pravna misao, broj 1-2/2015, str. 84.-109., str. 91.
13. Vizner, B. (1978.-1979.) Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, II. knjiga. Zagreb: Narodne novine.

Ostali izvori

1. Anex 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.
2. Bego, T., Vukov T. "Različiti oblici naknada štete sudskim putem zbog usmrćenja bliske osobe u Hrvatskoj", str. 9. Dostupno na: http://www.documenta.hr/assets/files/Sudjenja/148_OBLICI%20NAKNADA%20STETE%20SUDSKIM%20PUTEM%20ZBOG%20USMRCENJA%20BLISKE%20OSOBE%20U%20HR.pdf.
3. Krivični zakon Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15).
4. Zakon o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89).
5. Zakon o obligacionim odnosima (Službeni list RBiH br. 2/92, 13/93 i 13/94).
6. Zakon o obligacionim odnosima (Službeni glasnik RS br. 17/93 i 3/96).
7. Trial: "Odštetni postupci bivših logoraša u Bosni i Hercegovini – prikaz neujednačene sudske prakse, postojećih pravnih dilema i relevantnih međunarodnih standarda". Dostupno na: <http://www.mreza-mira.net/wp-content/uploads/AnalizaSudskePrakseTRIALBHS.pdf>.
8. Ustav Republike Srpske. Dostupan na: http://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf

Sudska praksa

1. Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15.
2. Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 41280/10.
3. Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15.
4. Odluke Ustavnog suda BiH br. AP 2829/15, AP 5339/15, AP 3897/15, AP 1645/15, AP 5260/14, AP 5016/15, AP 566/14, AP 4128/10 i AP 4128/10.
5. Odluka Evropskog suda za ljudska prava br. AP 1645/15.
6. Odluka Vrhovnog suda Republike Srpske br. 1180 P 000039 09 Rev.

7. Predmet Suda BiH br. S1 3 P 020102 15 P.
8. Presuda Kantonalni suda u Novom Travniku br. 51 0 P 015999 12 Gž.
9. Presuda Općinskog suda u Travniku br. 51 0 P 015999 089.
10. Presuda Osnovnog suda u Banja Luci br. 71 0 P 032253 07 p.
11. Predmetu Suda BiH br. S 1 1 K 009162 12 Kro.
12. Predmet Suda BiH br. X-KRŽ-06/275.
13. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 43 O Ps 024729 11 Rev.
14. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 070-0-Rev-09-001482.
15. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 13 Rev.
16. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 16 Rev 2.
17. Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH br. 51 0 P 015999 16 Rev 2.
18. Presuda Vrhovnog suda Hrvatske u predmetu Rev 272/07-2.
19. Presuda Vrhovnog suda Srbije u predmetu Rev 1551/07.

VIOLATION OF PRINCIPLE OF STRICT LIABILITY IN CIVIL LAW IN DECISIONS OF CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA DECIDING CASES FOR NON PECUNIARY DAMAGES CAUSED DURING THE WAR IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

This paper analyses the issue of strict liability of the state or lower level territorial-political units for non-pecuniary damage caused by unlawful deprivation of liberty. During the war, the mass unlawful arrests and detentions of individuals were carried out in detention centres for long periods of time in Bosnia and Herzegovina. During this time, individuals suffered damage in the form of serious physical injury, suffered fear and emotional pain due to the injury of reputation and personality. There are number of final convictions for the most serious crimes delivered by competent courts and some proceedings are still ongoing, but there is no adequate system of protection providing redress and compensation for those victims, which today, twenty years after the war, feel the consequences of unjustified deprivation of liberty in camps in Bosnia and Herzegovina. So, the situation rightfully raises a question of liability for the caused damage, or the question of who has the passive legitimacy in the case of filing a claim for non-pecuniary damage suffered by the victims. It is clear that, in accordance with the rules of law of obligations, the general conditions for the existence of liability for damages must be fulfilled, however, what is problematic in such cases in the judicial practice in Bosnia and Herzegovina is whether the state or entities may, in accordance with the rules of strict liability, be held responsible for damages to individuals.

Key words

Non-pecuniary damages, deprivation of liberty, war crimes, strict liability, Bosnia and Herzegovina.

RJEŠAVANJE INTERLOKALNOG SUKOBA ZAKONA U PORODIČNIM ODNOSIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

pregledni znanstveni rad

UDK: 341.92:347.61/.64(497.6)

mr. iur. Adis Poljić*

Sažetak

Predmet rada je način rješavanja privatnopravnih odnosa s međuentitetskim elementom u porodičnim odnosima u pravu Bosne i Hercegovine, i to prestanak braka, odnosi roditelja i djece, izdržavanje između srodnika i lični i imovinski odnosi između bračnih partnera. Dakle, radi se o materiji međunarodnog privatnog prava iako se odlučuje o interlokalnom sukobu zakona. Postojanje interlokalnog sukoba zakona je posljedica složenog pravnog poretka BiH. Ne može se zanemarivati postojanje međuentitetskog elementa u porodičnim privatnopravnim odnosima, posebno iz razloga što su zakonska rješenja različita i mogu dovesti do potpuno drugačijih rješenja slučaja. Cijeneći da određeni privatnopravni odnos može da utiče na cjelokupan život određenih osoba, posebno u porodičnom pravu, jasno je koliko se ozbiljno mora pristupiti ovom problemu.

Kod porodičnih odnosa postoji niz razlika među kojima su i pravni status zajedničke imovine bračnih partnera, te različita mogućnost razvoda braka.

U radu se ukazuje i na pravo Evropske unije.

Ključne riječi

Sukob zakona, mjerodavno pravo, međuentitetski element, porodično pravo, prebivalište.

---

* *Sudija u Osnovnom sudu u Zvorniku;*
adispoljic@yahoo.com

Uvod

U Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH), težnja je da se primjenjuje domaće materijalno pravo. Na ovaj način se dolazi do lakše primjene materijalnog prava, što sudu omogućava brže rješavanje predmeta. Iako sud, po službenoj dužnosti, pazi na pravilnu primjenu materijalnog prava i nije vezan za pravni osnov tužbenog zahtjeva, odgovornost leži i na strankama koje trebaju ukazati sudu da je slučaj s inostranim elementom. Ukoliko izvršimo analizu sudske prakse, uvidjet ćemo da se privatnopravni odnosi ne kvalifikuju s postojanjem elementa inostranosti, čime dolazi do primjene domaćeg materijalnog prava. U pogledu procesnog prava, u međunarodnom privatnom pravu je opšte prihvaćeno pravilo da se primjenjuje domaće pravo, tako da to ne stvara nedoumice.

U BiH se zbog složenog državnog uređenja javljaju privatnopravni odnosi s međuentitetskim elementom. U porodičnopravnim odnosima ne može se negirati da postoji prisustvo međuentitetskog elementa, što ukazuje da se ne može primijeniti samo pravo suda koji je nadležan za rješavanje spora i pred kojim se vodi postupak, već da treba razmotriti i mogućnost primjene prava drugog entiteta ili Brčko distrikta (u daljem tekstu: BD). Međutim, u BiH sudovi primjenjuju pravo entiteta, odnosno BD, na čijem se području nalazi sud pred kojim se vodi postupak. Postojanje međuentitetskog elementa se ne utvrđuje, može se reći zanemaruje. Ukoliko se ne utvrdi postojanje međuentitetskog elementa, odluka suda je nezakonita ukoliko je trebalo primijeniti pravo drugog entiteta ili BD.

Interlokalni sukob zakona je značajan i za susjedne zemlje, s obzirom na često prisutne privatnopravne odnose sa elementom inostranosti. U ovim slučajevima, strani sudovi moraju utvrditi pravo kojeg entiteta ili BD će primijeniti, ako je mjerodavno pravo BiH.

Značaj zakonitog rješavanja interlokalnog sukoba bitno je i za pristupanje BiH u Evropsku uniju (u daljem tekstu: EU), s obzirom da *acquis communautaire* uređuje i ovo pitanje. Nedopustivo je da se, prilikom primjene prava BiH od strane članice EU, utvrdi da u BiH sudovi ne rješavaju ovaj sukob, te da ne postoji sudska praksa i da je jako malo teorijski obrađeno.

U radu se obrađuju porodični odnosi koji su najčešće predmet sporova u sudskoj praksi i to: prestanak braka, odnosi roditelja i djece, izdržavanje između srodnika i lični i imovinski odnosi između bračnih partnera.

1. Privatnopravni odnosi s međuentitetskim elementom

Pod privatnopravnim odnosima s međuentitetskim elementom smatraju se oni privatnopravni odnosi za čije su rješavanje zainteresovana dva entiteta ili jedan entitet i BD. Na ove odnose možemo primjenjivati pravne stavove i mišljenja koja se odnose na privatnopravne odnose s inostranim elementom, s obzirom da se kod obje vrste odnosa javlja zainteresovanost dva pravna poretka za rješavanje, s tim da se kod prisustva međuentitetskog elementa ne radi o primjeni zakona različitih država, već entiteta i BD. A i takvi, tzv. *unutrašnji ili interlokalni* sukobi zakona, rješavaju se pravilima koja su istovrsne prirode kao i pravila međunarodnog privatnog prava.¹

Iz sudske prakse BiH jasno proizlazi da se međuentitetski element potpuno zanemaruje, ne samo u oblasti porodičnog prava, već i u drugim granama prava.²

Brojem i pravnim posljedicama, bračni odnosi s obilježjem inostranosti svakako spadaju u krug najznačajnijih odnosa međunarodnog privatnog prava.³ Okolnost da je u ovoj materiji verovatno, više nego igdje drugdje, prisutan uticaj, po snazi i dejstvu, raznovrsnih pravnih i vanpravnih činilaca, nagovještava postojanje znatnih, često suštinskih, razlika u njihovom pravnom uređi-

---

¹ Muminović, E. (2008) Međunarodno privatno pravo. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, str. 8.

² Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 P 095608 12 Gž od 17.12.2012. godine, Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 095608 11 P od 27.9.2012. godine, Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 064751 08 Mal od 2.10.2013. godine, Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 064751 13 Gž od 12.2.2014. godine, Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 157723 13 Mal od 7.11.2014. godine, Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 043950 09 Mal od 20.9.2013. godine, Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 043950 13 Gž od 25.4.2014. godine, Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta, br. 96 0 P 067253 13 P od 03.12.2013. godine, Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta, br. 96 0 P 028255 11 P od 13.3.2013. godine, Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta, br. 96 0 P 028255 13 Gž od 13.8.2013. godine, Presuda Općinskog suda u Sarajevu, br. 65 0 Mals 102834 09 Mal od 10.7.2014. godine, Presuda Općinskog suda u Sarajevu, br. 65 0 Mals 237448 08 Mal od 22.11.2013. godine, Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu, br. 65 0 Mal 237448 14 Gž od 8.7.2014. godine, sve neobjavljene.

³ Ročkomanović, M. (1997) "Bračni odnosi i javni poredak u međunarodnom privatnom pravu", Strani pravni život, Beograd, Vol. 35- br. 1/1997, str. 87.

vanju na nacionalnom planu.⁴ Sve ovo se odnosi i na bračne odnose s međuentitetskim elementom.

Element inostranosti se može javiti u bilo kom segmentu pravnog odnosa: u subjektu, objektu, kao i pravima i obavezama, odnosno u sadržini samog pravnog odnosa.⁵ Ovo u cijelosti ne možemo primijeniti kod privatnopravnih odnosa s međuentitetskim elementom u porodičnom pravu. Međuentitetski element se ne javlja u objektu.

U privatnopravnom odnosu postojao bi međuentitetski element kada se kao subjekti u tom odnosu pojavljuju lica s različitim mjestom prebivališta na području entiteta ili BD ili državljani različitih entiteta (na primjer, kada osobe s različitim mjestom prebivališta zaključe brak na području entiteta ili BD, odnosno kada državljani jednog entiteta žele da zaključe brak na području drugog entiteta). Međuentitetski element postoji i kada prava i obaveze nastaju prema pravu drugog entiteta ili BD (na primjer, kada se zaključuje brak na području drugog entiteta ili BD). Značaj postojanja međuentitetskog elementa jeste u tome što se primjenjuju kolizione norme za rješavanje unutrašnjeg sukoba zakona, a ako država nema ove norme onda se kolizione norme za rješavanje međudržavnog sukoba zakona primjenjuju na rješavanje unutrašnjih sukoba zakona.

2. Izvori prava za rješavanje interlokalnog sukoba zakona

Primarni izvor za rješavanje interlokalnog sukoba zakona je Zakon o rješavanju sukoba zakona i nadležnosti u statusnim, porodičnim i nasljednim odnosima⁶ (u daljem tekstu: ZRSZN). Navedeni Zakon je preuzet u pravni sistem BiH, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH) iz Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu: SFRJ), putem Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički zakoni⁷, a u Republici Srpskoj

---

⁴ Ibid.

⁵ Krvavac, M. (2010) Međunarodno privatno pravo. Kosovska Mitrovica: Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sjedištem u Kosovskoj Mitrovici, str. 24.

⁶ *Službeni list SFRJ*, br. 9/79, 20/90.

⁷ *Službeni list RBiH*, br. 2/92.

(u daljem tekstu: RS) se primjenjuje u skladu s Ustavnim zakonom za provođenje Ustava RS⁸, dok se u BD primjenjuje na osnovu Statuta BD⁹. Imajući u

---

⁸ Šaula, V. (2011) Osnovi međunarodnog privatnog prava Republike Srpske, 2.izd., Banja Luka: Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, str. 198. u: Alihodžić, J. (2012) Razvoj Evropskog međunarodnog privatnog prava: pravci reforme zakonodavstva u Bosni i Hercegovini. Tuzla: Off-set, str. 224.

⁹ *Službeni glasnik BD*, br. 1/00, 24/05.

¹⁰ Alihodžić, J. op. cit., str. 198.

¹¹ Vidi: Muminović, E. (1998) "O uzajamnom odnosu načela najuže veze, autonomije volje i favorabilnosti mjerodavnog prava u vezi s potrebom zakonodavnog djelovanja države Bosne i Hercegovine u materiji međunarodnog privatnog prava". Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, str. 235.

¹² *Službeni list SFRJ*, br. 43/82, 72/82.

¹³ Šaula, V. (2011) Osnovi međunarodnog privatnog prava Republike Srpske, 2.izd., Banja Luka: Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, str. 198.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

bračnoj stečevini ako nisu drugačije ugovorili.²³ S druge strane, u RS imovina bračnih partnera je zajedničko vlasništvo gdje svaki bračni partner može zahtijevati da mu sud odredi veći dio od pripadajuće mu polovine zajedničke imovine, ako dokaže da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine očigledno veći od doprinosa drugog bračnog partnera.²⁴ U ovom slučaju je jedna od najvećih razlika u rješenjima između entiteta u porodičnom pravu, koja se potpuno zanemaruje u sudskoj praksi²⁵.

Naime, ukoliko postoji međuentitetski element za lične i imovinske odnose bračnih partnera, mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj teritoriji oni imaju zajedničko prebivalište²⁶; ako bračni partneri nemaju prebivalište na teritoriji istog entiteta ili BD odnosno ako bračni partneri ili samo jedan od njih nemaju prebivalište na teritoriji BiH, za njihove lične i imovinske odnose mjerodavno je pravo entiteta čiji su državljani, a ako nemaju ni isto entitetsko državljanstvo, mjerodavno je pravo entiteta ili BD za koje se oni sporazumno

---

¹⁷ Varadi, T. (1980) Međunarodno privatno pravo II. Novi Sad: Institut društvenih i pravnih nauka, str. 409.

¹⁸ Član I/1/7 a. Ustava Bosne i Hercegovine (Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini - Aneks IV.) i Amandman I. na Ustav Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 25/09.

¹⁹ Varadi, T. op. cit., 409.

²⁰ Ibid.

²¹ Član 3. stav 1. tačka 7. Zakona o prebivalištu i boravištu državljana Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 32/01, 56/08 i 58/15.

²² U prilog činjenici da se prebivalište ne može vezati isključivo za mjesto gdje je lice prijavljeno idu tumačenja koja nalazimo u uporednom međunarodnom privatnom pravu. Tako još 1991. godine sud u Španiji, u kojoj je takođe prisutan interlokalni sukob zakon, dao mišljenje da se pod prebivalištem ne može smatrati samo mjesto gdje je stranka prijavljena radi ostvarivanja određenih prava kao što je pravo glasanja, već treba posmatrati cjelokupan odnos prema mjestu gdje živi. Sud je mišljenja da život više od 10 godina u Barseloni, gdje se stranka oženila i zasnova dom, predstavlja osnov za prebivalište. (Spanish Yearbook of International Law, br. 1, 1991, str. 278.-282.).

Tako na primjer, Uredba br. 650/2012 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Evropske potvrde o nasljeđivanju, *Službeni list EU*, br. L 201/107, kao osnovni težišni kontakt prihvata redovno boravište u trenutku smrti ostavioca. Ali ako je, jasno iz svih okolnosti slučaja da je u trenutku smrti umrla bio očigledno bliže povezan s državom koja nije država čije bi pravo bilo mjerodavno po redovnom boravištu, kao izuzetak, pravo mjerodavno za nasljeđivanje je pravo te druge države, što ukazuje da se nastoji pronaći najbliža veza.

odluče, a ako ne postignu sporazum - pravo entiteta ili BD na čijoj je teritoriji ili po čijim je propisima brak zaključen²⁷. Česti su slučajevi u kojima postoji

---

²³ Član 252. stav 1. Porodičnog zakona FBiH (PZ FBiH), *Službene novine FBiH*, br. 35/05, 41/05, 31/14, član 229. stav 1. Porodičnog zakona Brčko Distrikta BiH (PZ BD), *Službeni glasnik BD BiH*, br. 23/07.

²⁴ Član 273. stav 1. Porodičnog zakona RS (PZ RS), *Službeni glasnik RS*, br. 54/01, 41/08, 63/14.

²⁵ U predmetima gdje tužilac živi u inostranstvu, protiv tuženog iz Tuzle, sud nije ispitivao da li je tužitelj državljanin BiH ili druge države, što bi moglo biti osnov za primjenu prava RS ili BD ukoliko bi privatnopravni odnos imao element inostranosti i entitetski element (Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 P 024515 12 Gž od 18.3.2013. godine, neobjavljeno, Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 024515 07 P od 13.8. 2012. godine, neobjavljeno; Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 P 009942 14 Gž od 13.5.2014. godine, neobjavljeno, Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 09942 10 P od 22.11.2013. godine, neobjavljeno), tako ni u slučaju kada obje parnične stranke nemaju prebivalište u BiH, isto je postupljeno dok stranke nisu ni izjavile žalbu (Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 106082 11 P od 27.9.2013. godine, neobjavljeno).

imovinski režim primijeni pravo koje nema značajnu vezu s privatnopravnim odnosom u pitanju.³⁴

Međutim, s obzirom da nije često slučaj da bračni partneri izaberu koje će se pravo primijeniti, i radi pravne sigurnosti, propisano je da je sljedeće pravo mjerodavno³⁵:

1. pravo države prvog zajedničkog redovnog boravišta bračnih partnera nakon zaključenja braka, ili u nedostatku toga,
2. pravo države zajedničkog državljanstva bračnih partnera u vrijeme zaključenja braka, ili u nedostatku toga,
3. pravo države s kojom oba bračna partnera imaju bliske veze, uzimajući u obzir sve okolnosti, posebno mjesto zaključenja braka.

Renvoi je isključen.³⁶

Ukoliko je Prijedlogom Uredbe upućeno na pravo države koja se sastoji od nekoliko teritorijalnih jedinica od koji svaka ima svoje propise za imovinske odnose bračnih partnera, interni sukob zakona te države rješava se na osnovu propisa teritorijalne jedinice čije se pravo primjenjuje.³⁷ Ukoliko ne postoje pravila za rješavanje unutrašnjeg sukoba zakona, primjenjuje se³⁸:

1. svako upućivanje na pravo složene države u svrhu određivanja prava mjerodavnog prema ovoj Uredbi primjenjuje se u skladu s odredbama koje se odnose na redovno boravište bračnih partnera, a može se tumačiti kao da se upućuje na pravo teritorijalne jedinice u kojoj bračni partneri imaju redovno boravište;
2. svako upućivanje na pravo složene države u svrhu određivanja prava mjerodavnog prema ovoj Uredbi primjenjuje se u skladu s odredbama koje se odnose na državljanstvo bračnih partnera, a može se tumačiti kao da se upućuje na pravo teritorijalne jedinice s kojom bračni partneri imaju najbliže veze;
3. svako upućivanje na pravo složene države u svrhu određivanja prava mjerodavnog prema ovoj Uredbi primjenjuje se u skladu s odredbama koje se

---

²⁶ Član 16. stav 1. ZRSZN.

²⁷ Član 16. stav 2., 3. ZRSZN.

²⁸ U ovom slučaju radi se o redaktorskoj grešci u ZRSZN koja se ponavlja na više mjesta jer, umjesto međunarodnog prava, treba da stoji međunarodnog privatnog prava.

²⁹ Član 17. ZRSZN.

odnose na druge elemente kao težišne kontakte, a može se tumačiti da se upućuje na pravo teritorijalne jedinice u kojoj se relevantni element nalazi.

---

³⁰ Proposal for a Council regulation on jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes, COM(2016), 2016/0059 (CNS), Brussels, 2.3.2016.

³¹ Član 17. Prijedloga Uredbe.

³² Alihodžić, J., Krešić, B. (2014) „Interlokalni sukob zakona u oblasti imovinskih odnosa bračnih partnera u Bosni i Hercegovini: Osvrt na buduća komunitarna koliziona pravila”. *Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije: Bosna i Hercegovina i euroatlanske integracije*, str. 450.

³³ Stranke mogu birati između unaprijed, objektivno datih poveznica i to:

1. prava države zajedničkog redovnog boravišta bračnih partnera ili budućih bračnih partnera, ili prava države redovnog boravišta jednog od bračnih partnera u vrijeme kada je izbor učinjen, ili
2. prava države čiji je državljanin jedan od bračnih partnera ili budućih bračnih partnera u vrijeme kada je izbor učinjen. (Čl. 22. st. 1. Prijedloga Uredbe.)

³⁴ Alihodžić, J., Krešić, B., op. cit., str. 450.

³⁵ Član 26. stav 1. Prijedloga Uredbe.

razvod braka vodi u FBiH, na osnovu zahtjeva za sporazumni razvod braka i primjenjuje pravo FBiH, iako bi po navedenim tačkama vezivanja trebalo primijeniti pravo RS, ne bi se brak mogao razvesti ako nije proteklo šest mjeseci od zaključenja braka dok u slučaju pravilne primjene materijalnog prava omogućava se razvod braka ili u RS, ako dođu do značaja godine života djeteta. Ova posljedica najbolje odražava razlike koje postoje, a posebno cijeneći važnost braka za društvo.

Ako bračni partneri nisu imali zajedničko prebivalište na teritoriji BiH, niti imaju isto entitetsko državljanstvo, a brak je zaključen pred stranim organom, za razvod braka i pravne posljedice razvoda braka mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj se teritoriji nalazi prebivalište jednog od bračnih partnera, a ako nijedan od bračnih partnera nema prebivalište na teritoriji BiH, mjerodavno je pravo entiteta ili BD pred čijim se sudom vodi parnica za razvod braka.⁴⁹

Navedena pravila za određivanje mjerodavnog prava se ne primjenjuju, ukoliko oba bračna partnera nisu državljani BiH. Ako je jedan bračni partner državljanin BiH, a drugi strani državljanin, ili su oba bračna partnera strani državljani, a po pravilima međunarodnog privatnog prava za razvod braka i za pravne posljedice razvoda braka je mjerodavno pravo BiH- mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj teritoriji bračni partneri imaju ili su imali posljednje zajedničko prebivalište, a ako na teritoriji BiH nemaju niti su imali posljednje zajedničko prebivalište, mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj je teritoriji brak zaključen, ukoliko je zaključen u BiH ili, ako je brak zaključen u inostranstvu i pred stranim organom - pravo entiteta ili BD pred čijim se sudom vodi parnica za razvod braka.⁵⁰

---

³⁶ Primjena prava bilo koje države određene Prijedlogom Uredbom znači primjenu pravila koja su na snazi u toj državi, osim pravila međunarodnog privatnog prava. (Član 32. Prijedloga Uredbe.)

³⁷ Član 33. stav 1. Prijedloga Uredbe.

³⁸ Član 33. stav 2. Prijedloga Uredbe.

³⁹ Potrebno je ukazati na različita rješenja iz Prijedloga Uredbe iz 2011. godine. Naime, čl. 25. Prijedloga Uredbe iz 2011. godine, bilo je normirano da kada država obuhvata nekoliko teritorijalnih jedinica od kojih svaka ima vlastiti sistem prava, odnosno vlastita pravila koja se odnose na materiju uređenu ovom Uredbom:

1. svako upućivanje na pravo te države, u svrhu određivanja prava mjerodavnog prema ovoj Uredbi, odnosi se na pravo koje je na snazi u toj relevantnoj teritorijalnoj jedinici;

U pravu EU, razvod braka je normiran Uredbom broj 1259/2010 od 20.12.2010. godine o provođenju pojačane saradnje u području prava

---

2. svako upućivanje na redovno boravište u toj državi, odnosi se na redovno boravište u teritorijalnoj jedinici;

3. svako upućivanje na državljanstvo, odnosi se na teritorijalnu jedinicu određenu pravom te (složene) države ili, u nedostatku takvih pravila, na teritorijalnu jedinicu koju su izabrale same stranke ili, u nedostatku takvog izbora, na teritorijalnu jedinicu s kojom bračni partner ili bračni partneri imaju najbližu vezu.“

U kontekstu upućivanja na pravo Bosne i Hercegovine kao mjerodavno, a s obzirom na podjelu nadležnosti kada je riječ o privatnopravnim odnosima u BiH, te isključenje *renvoi*, to bi značilo sljedeće: svako upućivanje na pravo Bosne i Hercegovine, odnosi se na materijalno pravo koje je na snazi u jednom od entiteta/distrikta, odnosno PZ FBiH, PZRS ili PZBD; svako upućivanje na redovno boravište u toj državi, odnosi se na redovno boravište u entitetu/distriktu. Ukratko, princip jednostepenosti pogodan je za primjenu u svim situacijama teritorijalnog sukoba zakona, osim kada se upućivanje na pravo složene države vrši poveznicom državljanstva. U navedenim slučajevima neće doći do primjene ZRSZN. (Alihodžić, J., Krešić, B. (2014), op. cit., str. 452.-453.)

⁴⁰ Član 52. stav 2. PZRS.

⁴¹ *Službene novine FBiH*, br. 31/14.

⁴² Muž nema pravo na tužbu za razvod braka za vreme trudnoće žene i dok njihovo dete ne navrši godinu dana života.

⁴³ Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, br. AP 369/10 od 24.5.2013. godine, www.pravosudje.ba/CSD/, datum posete: 21.4.2015.

- (c) svako upućivanje na državljanstvo odnosi se na teritorijalnu jedinicu određenu na temelju prava te države ili, u nedostatku odgovarajućih pravila, na teritorijalnu jedinicu koju su stranke odabrale ili, u nedostatku odabira, na teritorijalnu jedinicu s kojom bračni partner ili bračni partneri ima(ju) najbližu vezu.

Imajući u vidu da je *renvoi* isključen i da Uredba za složene države primjenjuje pravila za primjenu mjerodavnog prava, jasno je da se u BiH kod razvoda braka ne bi primijenio ZRSZN.

Pored toga što Uredba uređuje pitanje sukoba zakona teritorijalnih jedinica, ona uređuje i tzv. interpersonalni sukob zakona. U odnosu na državu koja ima dva ili više pravnih sistema ili skupa pravila primjenljivih na različite kategorije osoba u pogledu pitanja koja se uređuju ovom Uredbom, svako upućivanje na pravo takve države znači upućivanje na pravni sistem određen pravilima na snazi u toj državi, a u nedostatku takvih pravila primjenjuju se pravni sistem ili skup pravila s kojima bračni partner ili bračni partneri ima(ju) najbližu vezu.⁵⁹ U BiH sukob zakona između osoba postojao je u vrijeme kraljevine Jugoslavije u periodu 1918-1941. godine.⁶⁰

3.3. Mjerodavno pravo za poništenje braka i proglašenje braka nepostojećim

Ukoliko postoji međuentitetski element za poništenje braka i za proglašenje braka nepostojećim, kao i za pravne posljedice poništenog braka ili braka proglašenog nepostojećim, mjerodavno je pravo entiteta ili BD po kome su cijenjani uslovi za zaključenje braka.⁶¹ Jasan je razlog zašto se upravo zah-tjeva primjena prava entiteta ili BD gdje je brak zaključen jer su upravo po tom

---

⁴⁴ Član 44. PZ FBiH.

⁴⁵ U pravnoj situaciji kada tužilac ima prebivalište u RS, dok tuženi u FBiH, sudovi su potpuno zanemarili postojanje međuentitetskog elementa i primijenili pravo entiteta gdje se sudovi nalaze (Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 P 095608 12 Gž od 17.12.2012. godine, neobjavljeno i Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 095608 11 P od 27.9.2012. godine, neobjavljeno) ili kada tužitelj sa adresom u inostranstvu, a tuženi ima prebivalište u BiH (Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 P 0 P 174160 14 Gž od 15.9.2014. godine, neobjavljeno i Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 174160 13 P 2 od 23.5.2014. godine, neobjavljeno).

⁴⁶ Živković, M. (1992) „Međunarodno privatno pravo-neprijatna nepoznanica naših sudova”, *Pravni život*, Beograd, Vol. 41- br. 7-8/1992, str. 1093.

pravu bračni partneri trebali da ispunjavaju uslove za zaključenje pravno valjanog braka. U pogledu ovih pravnih instituta postoje razlike između enti-

---

⁴⁷ Član 18. stav 1., 2. ZRSZN.

⁴⁸ Član 18. stav 3. ZRSZN.

⁴⁹ Član 19. ZRSZN.

⁵⁰ Član 20. ZRSZN.

koje će se pravo primijeniti u slučaju kada roditelji i djeca nemaju isto državljanstvo, a ne radi se o izdržavanju. S obzirom da ovo nije određeno, smatramo da je mjerodavno pravo entiteta ili BD čiji je organ nadležan za rješavanje tog odnosa odnosno organ koji rješava o tome.⁷²

Kod privatnopravnog odnosa roditelja i djece, ako jedno od njih nije državljanin BiH, pravi se razlika između izdržavanja i ostalih prava i dužnosti. Naime, ako u postupku izdržavanja između navedenih lica kada kao mjerodavno treba primijeniti pravo BiH, mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj teritoriji roditelji i djeca imaju prebivalište, a ako na teritoriji BiH nemaju zajedničko prebivalište, mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj teritoriji ima prebivalište bilo koje lice koje polaže pravo na izdržavanje ili lice od kog se zahtjeva izdržavanje, ako je to lice državljanin BiH.⁷³

Za međusobna prava roditelja i djece, ako jedno od njih nije državljanin BiH, a kao mjerodavno treba primijeniti pravo BiH, mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj teritoriji roditelji i djeca imaju prebivalište, a ako na teritoriji BiH nemaju zajedničko prebivalište, mjerodavno je pravo entiteta čiji je državljanin lice koje ima državljanstvo BiH.⁷⁴

Pravna praznina postoji kod međusobnih prava i obaveza roditelja i djece u slučaju ako ni roditelji ni djeca nemaju prebivalište na teritoriji BiH. Pored navedenog slučaja, pravna praznina postoji i u slučaju kada su roditelji i

---

⁵¹ *Službeni list EU*, br. L 343/10.

⁵² Miše, D. (2015) „Europsko obiteljsko pravo: sadašnjost i budućnost - harmonizacija ili unifikacija?“, *Pravnik*, Vol. 48- br.1/2015, str. 68.

⁵³ Tomljenović, V. Kunda, I.: *Uredba Rim III.: treba li Hrvatskoj? (The Rome III Regulation: Is it needed in Croatia?)*; *Obitelj i djeca: europska očekivanja i hrvatska stvarnost/Family and children: European expectations and national reality*, Opatija, Hrvatska, 20. - 21. 9. 2013., Rijeka, Pravni fakultet u Rijeci/Hrvatska udruga za poredbeno pravo, 2014., str. 232. u: *Ibid*, str. 69.

⁵⁴ *Ibid*, str. 68.

⁵⁵ Stranke mogu izabrati jedno od sljedećih prava:

(a) pravo države u kojoj bračni partneri imaju uobičajeno boravište u trenutku sklapanja sporazuma; ili

(b) pravo države u kojoj su bračni partneri imali zadnje uobičajeno boravište, ako jedan od njih i dalje ima isto boravište u trenutku sklapanja sporazuma; ili

(c) pravo države čiji je bilo koji bračni partner bio državljanin u trenutku sklapanja sporazuma; ili

(d) pravo suda pred kojim se vodi postupak. (Član 5. stav 1. Uredbe br. 1259/2010.)

djeca strani državljani. Za izdržavanje pravna praznina ne postoji jer, ako po pravilima međunarodnog prava za regulisanje međusobnih prava i dužnosti

---

⁵⁶ Član 8. Uredbe br. 1259/2010.

⁵⁷ Kada se ovom Uredbom predviđa primjena prava države, to znači primjenu prava koje je na snazi u toj državi, osim njezinih pravila o privatnom međunarodnom pravu. (Član 11. Uredbe br. 1259/2010.)

⁵⁸ Član 14. Uredbe br. 1259/2010.

ostvarivanje prava na izdržavanje. Ako temeljem prava iz člana 3. vjerovnik izdržavanja ne može dobiti izdržavanje od dužnika izdržavanja, primjenjuje se *lex fori*.⁸⁵ Nezavisno o članu 3., ako je vjerovnik izdržavanja podnio zahtjev nadležnom tijelu države u kojoj dužnik izdržavanja ima svoje uobičajeno boravište, primjenjuje se *lex fori*. Međutim, ako temeljem tog prava vjerovnik izdržavanja ne može dobiti izdržavanje od dužnika izdržavanja, primjenjuje se pravo uobičajenog boravišta vjerovnika izdržavanja.⁸⁶ Ako temeljem prava iz člana 3. i stava 2. i 3. ovog člana, vjerovnik izdržavanja ne može dobiti izdržavanje od dužnika izdržavanja, primjenjuje se pravo države njihova zajedničkog državljanstva ako ga imaju.⁸⁷ Ovakav način primjene mjerodavnog prava podsjeća na eventualni tužbeni zahtjev, kojim tužilac traži da sud usvoji sljedeći tužbeni zahtjevi, ukoliko je prethodni neosnovan. Zbog ovoga, može se reći da se ovdje radi o "eventualnoj primjeni prava". Nadležni organ razmatra da li tužilac može da ostvari pravo, a ne koje je pravo povoljnije, tako ako na primjer tužilac može da ostvari pravo na osnovu prava iz člana 3., vjerovnik izdržavanja ne može dobiti izdržavanje od dužnika izdržavanja na osnovu primjene *lex fori* ukoliko bi na osnovu *lex fori* ostvario pravo na veći iznos izdržavanja.

Haški protokol ostavlja mogućnost i strankama da izvrše izbor prava.⁸⁸

U odnosu na državu u kojoj se na bilo koje pitanje obuhvaćeno Haškim protokolom primjenjuju dva ili više pravnih sistema ili skupa pravnih pravila

⁵⁹ Član 15. Uredbe br. 1259/2010.

⁶⁰ U jugoslavenskoj državi 1918.-1941. Godine, muslimansko stanovništvo je pitanja iz domena ličnog statusa, porodičnog i nasljednog prava i poslova vezanih za institucije islamskih zadužbina, (vakufa) rješavalo po propisima šerijatskog prava, a za tu namjenu ustrojeni su posebni državni organi - šerijatski sudovi. Primjena pravnih propisa po personalnom principu, za koji je u ovom slučaju bila odlučujuća vjerska pripadnost građana jedne države jer u ovom periodu muslimanska populacija je samo tako tretirana i priznavana, te postojanje posebnih odjeljenja državnih sudova u tu svrhu predstavlja neobičnu pojavu za historiju modernih građanskih država i društava. (Rašljanin, S. (1996) „Šerijatski sudovi u kraljevini Jugoslaviji”, Mak, Vol. 12, Novi Pazar. Dostupno na: <http://www.bosnjaci.rs/tekst/74/serijatski-sudovi-u-kraljevini-jugoslaviji.html>)

⁶¹ Član 21. ZRSZN.

⁶² Različitost pola, slobodan pristanak, brak zaključen pred nadležnim matičarom. (Član 8. stav 1. PZ FBiH; Član 6. stav 1. PZ BD; Član 14. PZ RS).

⁶³ Član 8. stav 2. PZ FBiH; Član 6. stav 2. PZ BD.

⁶⁴ Član 9. PZ FBiH; Član 7. PZ BD.

⁶⁵ Član 15. PZ RS.

u različitim teritorijalnim jedinicama:

- a) svako upućivanje na pravo države tumači se kao upućivanje, prema

---

⁶⁶ I kod ovih odnosa se u sudskoj praksi zanemaruje međuentitetski element, tako u slučaju kada je tužilac imao prebivalište u FBiH, a tuženi, djeca, u RS, sud je primenio pravo FBiH (Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 P 109610 11 P od 6.12.2012. godine, neobjavljeno).

⁶⁷ Živković, M. (1989) Poveravanje dece na čuvanje i vaspitanje u međunarodnom privatnom pravu, doktorska disertacija. Novi Sad, str. 180.

⁶⁸ Član 272. stav 2. PZ FBiH; Član 249. stav 2. PZ BD.

⁶⁹ Član 22. ZRSZN.

pastorci mogu zahtijevati izdržavanje tek ukoliko nema lica koja su ih dužna izdržavati te je nebitna mogućnost ostvarenja izdržavanja.

Ukoliko postoji međuentitetski element za regulisanje izdržavanja između srodnika, osim između roditelja i djece, mjerodavno je pravo entiteta ili BD na čijoj se teritoriji nalazi prebivalište lica od koga se zahtjeva izdržavanje, a ako to lice nema prebivalište na teritoriji BiH, mjerodavno je pravo entiteta čiji je on državljanin.⁹⁴ Na primjer, ukoliko se postupak vodi u FBiH, a očuh nema prebivalište na teritoriji BiH već ima državljanstvo RS, a dijete ima roditelje ali od njih ne može ostvariti izdržavanje, očuh bi bio obavezan na davanje izdržavanja, dok u slučaju pravilne primjene materijalnog prava RS ne bi bio obavezan. U obrnutom slučaju, državljanin FBiH ne bi bio obavezan, čime dijete trpi dalekosežne posljedice. Navedeno najbolje ukazuje na značaj uviđanja međuentitetskog elementa i zakonitog rješavanja sporova.

Dakle, karakteristika ZRSZN je i kao ZRSZ koji, u regulisanju pitanja izdržavanja s inostranim elementom, ne sadrži dovoljan broj posebnih odredaba koje bi bile prilagođene eventualnim posebnim odlikama porodičnog (prema ZRSZ: zakonskog) izdržavanja s inostranim elementom, već ih podvr-gava opštim odredbama ili podvodi pod šire kategorije.⁹⁵

Zaključak

U zemlji sa složenim pravnim poretkom kao što je BiH, potrebno je, prilikom primjene prava, cijeniti interlokalni sukob zakona. Naime, u BiH egzistiraju tri pravna poretka u porodičnom pravu, koja često nude drugačije odluke za rješavanje privatnopravnog odnosa. Zbog toga je potrebno utvrditi da postoji međuentitetski element, te u skladu sa ZRSZN, utvrditi koje je pravo mjerodavno i isto primijeniti. Ne radi se samo o primjeni jednog zakona, već se radi o primjeni cjelokupnog pravnog poretka što omogućava da se jave dodatne razlike. ZRSZN za primarni težišni kontakt koristi prebivalište.

Razlike između pravnih poredaka u BiH postoje u porodičnom pravu. Postojanje razlika u pogledu porodičnih odnosa ukazuje na značaj pravilne primjene materijalnog prava i potrebe nezanemarivanja međuentitetskog

---

⁷⁰ Član 23. stav 1. ZRSZN.

⁷¹ Član 23. stav 2. ZRSZN.

⁷² Član 6. ZRSZN.

⁷³ Član 24. stav 1. ZRSZN.

elementa. Sudovi ne utvrđuju postojanje međuentitetskog elementa, što vodi do nepravilne primjene materijalnog prava. Nasuprot ovome, u sudskoj

---

⁷⁴ Član 24. stav 1., 2. ZRSZN.

⁷⁵ Član 25. ZRSZN.

⁷⁶ *Službeni list EU*, br. L 7/1.

⁷⁷ Član 1. Uredbe br. 4/2009.

Propisi

1. Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, *Službeni list SFRJ*, br. 43/82, 72/82.
2. Zakon o rješavanju sukoba zakona i nadležnosti u statusnim, porodičnim i naslednim odnosima, *Službeni list SFRJ*, br. 9/79, 20/90.
3. Porodični zakon Brčko Distrikta BiH, *Službeni glasnik BD BiH*, br. 23/07.
4. Porodični zakon RS, *Službeni glasnik RS*, br. 54/01, 41/08, 63/14.
5. Porodični zakona FBiH, *Službene novine FBiH*, br. 35/05, 41/05, 31/14.
6. Statut BD, *Službeni glasnik BD*, br. 1/00, 24/05.
7. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni, *Službeni list RBiH*, br. 2/92.
8. Ustav Bosne i Hercegovine (Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini - Aneks IV) i Amandman I na Ustav Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 25/09.
9. Zakon o prebivalištu i boravištu državljana Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 32/01, 56/08 i 58/15.
10. Uredba broj 650/2012 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, *Službeni list EU*, broj L 201/107.
11. Uredba broj 1259/2010 od 20.12.2010. godine o provođenju pojačane saradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku

---

⁷⁸ Haški protokol primjenjuje se u BiH. Potpisan je 5.7.2011. godine, ratifikovan 25.10.2012. godine, a stupio na snagu 1.2.2013. godine.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>)

⁷⁹ Član 15. Uredbe br. 4/2009.

⁸⁰ Član 1. stav 1. Haškog protokola.

⁸¹ Član 3. stav 1. Haškog protokola.

⁸² Član 3. stav 2. Haškog protokola.

⁸³ Član 4. stav 1. Haškog protokola.

⁸⁴ Opće pravilo o mjerodavnom pravu.

rastavu, *Službeni list EU*, broj L 343/10.

12. Uredba broj 4/2009 od 18. 12.2008. godine o nadležnosti, mjerodavnom

---

⁸⁵ Član 4. stav 2. Haškog protokola.

⁸⁶ Član 4. stav 3. Haškog protokola.

⁸⁷ Član 4. stav 4. Haškog protokola.

⁸⁸ 1. Nezavisno o članovima od 3. do 6., vjerovnik izdržavanja i dužnik izdržavanja mogu u bilo kojem trenutku odrediti jedno od sljedećih prava kao mjerodavno za obavezu izdržavanja:

- a) pravo bilo koje države koje je bilo koja stranka državljanin u trenutku određivanja;
- b) pravo države u kojoj bilo koja stranka ima uobičajeno boravište u trenutku određivanja;
- c) pravo koje su stranke odredile kao mjerodavno za ili pravo koje je *de facto* primijenjeno na njihov imovinski režim;
- d) pravo koje su stranke odredile kao mjerodavno za ili pravo koje je *de facto* primijenjeno na njihov razvod braka ili rastavu.

3. Stav 1. ne primjenjuje se na obaveze izdržavanja u pogledu osobe mlađe od 18 godina ili odrasle osobe koja zbog oštećenih ili nedostatnih vlastitih ličnih sposobnosti nije u mogućnosti štiti svoje interese. (Član 8. stav 1. i 3. Haškog protokola).

17. Presuda Općinskog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 043950 09 Mal od 20.9.2013.godine, neobjavljeno.
18. Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, br. 32 0 Mal 043950 13 Gž od 25.4.2014.godine, neobjavljeno.
19. Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta, br. 96 0 P 067253 13 P od 3.12.2013.godine, neobjavljeno.
20. Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta, br. 96 0 P 028255 11 P od 13.3.2013.godine, neobjavljeno.
21. Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta, br. 96 0 P 028255 13 Gž od 13.8.2013.godine, neobjavljeno.
22. Presuda Općinskog suda u Sarajevu, br. 65 0 Mals 102834 09 Mal od 10.07.2014.godine, neobjavljeno.
23. Presuda Općinskog suda u Sarajevu, br. 65 0 Mals 237448 08 Mal od 22.11.2013.godine, neobjavljeno.
24. Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu, br. 65 0 Mal 237448 14 Gž od 8.7.2014.godine, neobjavljeno.

Internet

1. European commission (2016) Proposal for a Council regulation on jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes. Dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/property_matrimonial_en.pdf
<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>
2. Rašljanin, S. (1996) "Šerijatski sudovi u kraljevini Jugoslaviji", Mak, Vol. 12, Novi Pazar. Dostupno na: <http://www.bosnjaci.rs/tekst/74/serijatski-sudovi-u-kraljevini-jugoslaviji.html>
3. Spanish Yearbook of International Law, br. 1, 1991. Dostupno na: <http://www.sybil.es/archive/1991-2/>

---

⁸⁹ Član 12. Haškog protokola.

---

⁹⁰ Član 15. stav 1. Haškog protokola.

⁹¹ U članu 16. stav 2. navedeno je da je za potrebe utvrđivanja mjerodavnog prava na temelju Protokola u ovom slučaju potrebno za osnovu uzeti pravila na snazi u dotičnoj državi, kojima se utvrđuje teritorijalna jedinica čije je pravo mjerodavno (član 16. stav 2. tačka a)). Na primjer pravo države A je uobičajeno boravište vjerovnika izdržavanja, a ta država nema jedinstven sistem, tijelo kojem je podnesen zahtjev u državi B (potpisnica Protokola) bit će suočeno s problemom da utvrdi primjenjuju li se pravila jedne ili druge teritorijalne jedinice države A. U našem primjeru, tijelo države B treba uređivanje međuteritorijalne kolizije temeljiti prvenstveno na pravilima koja su primjenjiva u državi A; to može dovesti do, na primjer, primjene prava teritorijalne jedinice koja nije uobičajeno boravište vjerovnika izdržavanja (na primjer pravo uobičajenog boravišta dužnika izdržavanja, ako se taj kriterij primjenjuje u državi A).

Tek ako nema takvih unutrašnjih pravila, te zato samo supsidijarno, mjerodavno će pravo utvrditi prema pravilima Protokola (član 16. stav 2. tačka a)). U tu je svrhu u članu 16. stavu 1. utvrđeno na koji se način pojmovi upotrijebljeni u Protokolu trebaju tumačiti; ta se odredba primjenjuje samo ako se primjenjuje stav 2. podstav b). Ova se odredba zasniva na općoj zamisli da se prostorni elementi povezanosti iz Protokola odrede u teritorijalnoj jedinici u kojoj se *de facto* nalaze. (Bononi, A., 2013., Izvještaj s objašnjenjima uz Haški protokol od 23. 11. 2007. godine o pravu mjerodavnom za obaveze izdržavanja. Hag: Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu, str. 36).

⁹² Član 237. stav 1. PZRS.

⁹³ Član 220. stav 1. PZ FBiH, Član 199., stav 1. PZ BD.

---

⁹⁴ Član 26. ZRSZN.

⁹⁵ Vidi: Bordaš, B. (2013) Modernizacija pravila o izdržavanju sa inostranim elementom u Srbiji". Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad, Vol. 47- br. 3/2013, str. 146.

A. Poljić: Rješavanje interlokalnog sukoba zakona u porodičnim odnosima u Bosni i...
Pravna misao (Sarajevo), broj 11 – 12 / 2016, str. 28 - 57

A. Poljić: Rješavanje interlokalnog sukoba zakona u porodičnim odnosima u Bosni i...
Pravna misao (Sarajevo), broj 11 – 12 / 2016, str. 28 - 57

A. Poljić: Rješavanje interlokalnog sukoba zakona u porodičnim odnosima u Bosni i...
Pravna misao (Sarajevo), broj 11 – 12 / 2016, str. 28 - 57

RESOLUTION OF INTER-LOCAL CONFLICTS OF LAW IN FAMILY RELATIONS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

The subject of this paper is possibility of resolving private relations with the inter-entity element in the family law of Bosnia and Herzegovina, as are: termination of marriage, relations between parents and children, alimantation between relatives, and personal and property relations between spouses. Basically, this matter is a subject of private international law, despite the fact that the matter to be solved is a conflict of inter-local laws. The existence of a conflict of inter-local laws is a consequence of the complex legal system of Bosnia and Herzegovina. One cannot ignore the existence of inter-entity element in private law relations, in particular because the legal solutions are different and can lead to very different decisions. Considering that certain private law relationships may affect the overall life of persons involved, especially in family law, it is clear how serious the approach to this matter should be.

In regards to family relations there are a number of differences, among them the legal status of the joint property of the spouses and the different possibilities for divorce.

The paper also directs to the law of the European Union.

Key words

conflict of laws, applicable law, inter-entity element, family law, residence.

PRIJEDLOG OSNOVNOG UGOVORA IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI

pregledni znanstveni rad

UDK: 2-78:28]:347.4(497.6)

dipl. iur. Harun Išerić*

Sažetak

Krajem mjeseca septembra 2015. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine uputilo je Predsjedništvu BiH Prijedlog osnovnog ugovora između Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice u BiH. Početkom novembra je u medijima objavljen tekst Prijedloga ugovora. Ugovor je izazvao veliku reakciju javnosti, posebno one u entitetu Republika Srpska. Predstavnici vlasti u RS-u su počeli osporavati Prijedlog ugovora, tvrdeći da se Islamskoj zajednici tj. muslimanima daje više prava, nego pripadnicima katoličke i pravoslavne crkve u BiH. Također, tvrdi se da se Islamska zajednica stavlja u privilegovani položaj u odnosu na ostale vjerske zajednice. Rad ima za cilj da dokaže da, Prijedlogom ugovora, Islamska zajednica nije stavljena u povoljniji položaj u odnosu na druge dvije vjerske zajednice, te da Prijedlog ugovora samo uvažava vjerske specifičnosti muslimana. Komparativno-pravnom metodom dokazano je da je 90% sadržaja Prijedloga ugovora identično s druga dva ugovora sa Svetom Stolicom i Srpskom pravoslavnom crkvom, te da ovi ugovori također sadrže pojedine odredbe koje se ne mogu naći u Prijedlogu ugovora jer manifestuju specifičnosti katolika i pravoslavaca. Rad predstavlja uspostavljene principe Evropskog suda za ljudska prava glede odnosa vjerske zajednice i države, potom modele odnosa države i vjerskih zajednica s konkretizacijom na odnos vjerskih zajednica i države BiH. Razmatrajući zasebno druga dva ugovora, u radu se ističu posebnosti ovih ugovora, a analizom Prijedloga ugovora rad prezentuje rješenja koja su identična u sva tri ugovora, te pojedine specifične odredbe prepoznatljive samo u Prijedlogu ugovora s Islamskom zajednicom.

Ključne riječi

Bosna i Hercegovina, Islamska zajednica, ugovor, vjerske zajednice.

* *Demonstrator na Katedri građanskog prava Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Direktor pravne Klinike iz međunarodnog i evropskog prava ljudskih prava Pravnog fakulteta i Evropskog udruženja studenata prava Sarajevo; harun.iseric@gmail.com*

1. Uvod

Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju vjerskih zajednica i crkava¹ [Zakon o slobodi vjere] propisuje mogućnost sklapanja ugovora između države Bosne i Hercegovine [BiH] i crkava ili vjerskih zajednica. Do sada su ugovore s BiH sklopile: Sveta Stolica [Temeljni ugovor] i Srpska pravoslavna crkva [SPC], [Osnovni ugovor]. Ugovor s Jevrejskom zajednicom nije zaključen, niti se vode pregovori o njegovom zaključenju. Vijeće ministara je 29. septembra 2015. godine, nakon skoro pet godina pregovaranja, Predsjedništvu BiH uputilo Prijedlog osnovnog ugovora s Islamskom zajednicom [Prijedlog ugovora]. Početkom novembra je u medijima objavljen tekst Prijedloga ugovora.² Ugovor je izazvao veliku reakciju javnosti, posebno one u entitetu Republika Srpska [RS].³ Predstavnici vlasti u RS-u, te političari iz RS-a na nivou BiH, počeli su osporavati Prijedlog ugovora, tvrdeći da se Islamskoj zajednici [IZ] tj. muslimanima daje više prava nego pripadnicima katoličke i pravoslavne crkve u BiH.

Ugovor sa Svetom Stolicom ima karakter međunarodnog ugovora te je zaključen i stupio na snagu u skladu sa Zakonom o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora.⁴ Ugovor sa Srpskom pravoslavnom crkvom je ugovor s elementom inostranosti, s obzirom da je sjedište Srpske pravoslavne crkve u inostranstvu – u Beogradu. Ugovor je zaključen na identičan način kao i Temeljni ugovor. Ugovor sa IZ pak nije međunarodni, a IZ ima sjedište u BiH – u Sarajevu.⁵

---

¹ Službeni glasnik BiH, broj 5/04.

² Klix.ba, 2016. Poslije nekoliko mjeseci skrivanja dokumenta: Pogledajte Ugovor islamske zajednice i BiH (online). Sarajevo: Klix.ba. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/poslije-nekoliko-mjeseci-skrivanja-dokumenta-pogledajte-ugovor-islamske-zajednice-i-bih/151108064>. Autor je Prijedlog ugovora dobio od Želimira Lalića, Šefa odsjeka za zaštitu prava nacionalnih manjina i saradnju s vjerskim zajednicama i NVO pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice.

³ Pogledati fusnotu broj 64.

⁴ Službeni glasnik BiH, 29/00, 32/13.

⁵ "Sjedište IZ u BiH je u Sarajevu". Član 19. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst (Glasnik Rijaseta IZ juli-august, 2014. godine, vol. LXXVI.) Dostupno na: http://www.islamskazajednica.ba/images/stories/Ustavi/Ustav_IZ-e_precisceni_tekst_2014.pdf.

S obzirom na postojanje Zakona o slobodi vjere, postavilo se pitanje potrebe zaključenja ugovora s vjerskim zajednicama. Kako profesor Firket Karčić ističe, ugovori nisu neophodni, ali su korisni. "Korisno je, naime, da se preciziraju međusobni odnosi ova dva autoriteta, da se riješe pitanja koja nisu obuhvaćena zakonom i na taj način eliminišu mogući nesporazumi."⁶ Ugovori tako reguliraju materiju koja nije predmet Zakon o slobodi vjere, na primjer: vođenje krivičnog postupka protiv vjerskog službenika, neradni dani za pripadnike određene vjerske zajednice itd.

2. Regulisanje odnosa vjerskih zajednica i države

2.1. Principi Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda [Evropska konvencija/Konvencija] ima vrlo specifičan položaj u ustavno-pravnom uređenju BiH. Naime, ona se direktno i neposredno primjenjuje na teritoriji BiH.⁷ Za vjerske slobode su relevantni članovi 9. (sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti), 10. (sloboda izražavanja), 11. (sloboda okupljanja i udruživanja), 14. (zabrana diskriminacije), član 2. Protokola 1. (pravo na obrazovanje) i član 1. Protokola 12. (opšta zabrana diskriminacije) Konvencije. Za vjerske organizacije, relevantni su članovi 9. i 11. Konvencije. Član 9. glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere: ovo pravo uključuje slobodu da promjeni vjeru ili uvjerenje i slobodu, sam ili zajedno s drugima i javno ili privatno, da manifestira svoju vjeru ili uvjerenje, obredom, propovijedanjem i vršenjem vjerskih dužnosti i rituala.

2. Sloboda manifestiranja svoje vjere ili svojih uvjerenja će podlijevati samo onim ograničenjima predviđenim zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, zaštite javnog poretka, zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

---

⁶ Karčić, F., 2015. Ugovori države i vjerskih zajednica: porijeklo, priroda i funkcija (online). Sarajevo: Preporod. Dostupno na: <http://www.preporod.com/index.php/islamska-zajednica/rijaset/26-news/drustvo/teme/2957-ugovori-drzave-i-vjerskih-zajednica-porijeklo-priroda-i-funkcija>,

⁷ Čl. II. st. 2. Ustava BiH.

Vjerska zajednica može biti titular prava iz člana 9. Evropske konvencije.⁸ Organizacija vjerske zajednice je povezana s članom 11. koji garantuje slobodu udruživanja.⁹ Govoreći o organizaciji vjerske zajednice, član 9. Konvencije mora se interpretirati u svjetlu člana 11. koji štiti pravo na udruživanje protiv neopravdanog miješanja države.¹⁰ Ovakva interpretacije člana 9. u potpunosti uključuje i očekivanje da će zajednici biti omogućeno da "funkcioniše u miru i slobodi od samovoljne i nesamovoljne intervencije države."¹¹ Dva temeljna principa koja proizilaze iz prakse Evropskog suda, glede odnosa vjerske zajednice i države, su: neutralnost države i autonomija vjerskih zajednica.

"U svojim odnosima s raznim religijama, vjerskim zajednicama i vjervanijama, država je obavezna da ostane neutralna i nepristrasna."¹² Evropski sud za ljudska prava je zaključio da se nacionalne vlasti miješaju u iskazivanju vjere kada ne postupaju neutralno u odnosu na promjene vođstva religijske zajednice ili kada postupaju prisiliti zajednicu da se stavi pod jedinstveno rukovodstvo suprotno njenim željama.¹³

Država je obavezna da postupi neutralno spram vjerskih zajednica, s obzirom da je ulog očuvanje pluralizma i normalno funkcionisanje demokra-

---

⁸ Chapell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, odluka od 14.7.1987. godine, Odluke i izvještaji broj 53, s. 241., 246.; Crkva scientologa protiv Švedske, odluka od 5.5.1979. godine, Odluke i izvještaji Evropske komisije za ljudska prava br. 16, s. 68., 70.; Mitropolijska crkva Besarabije i drugi protiv Moldavije, br. 45701/99, 13.12.2001., § 101.; Cha'are Shalom Ve Tsedek protiv Francuske, br. 27417/95, 27.6.2000., § 72.; Leela Förderkreis E.V. i drugi protiv Njemačke, br. 58911/00, 6.11.2008., § 79.

⁹ 1. Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja s drugima, uključujući i pravo osnivanja sindikata i pridruživanja sindikatima zbog zaštite svojih interesa.

2. Ova prava neće biti ograničena, izuzev na način propisan zakonom i koji je neophodan u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti ili javne sigurnosti, u cilju sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja ili morala ili zaštite prava sloboda drugih. Ovim članom se ne zabranjuje uvođenje zakonitih ograničenja na ona prava koja uživaju pripadnici oružanih snaga, policije ili državne administracije.

¹⁰ Hasan i Čauš protiv Bugarske, br. 30985/96, 26.10.2000., § 62.

¹¹ Vrhovno sveto vijeće muslimanske zajednice protiv Bugarske, br. 39023/97, 16.12.2004., § 73.

¹² Leyla Şahin protiv Turske, br. 44774/98, 10.11.2005., § 107; Mitropolijska crkva Besarabije i drugi protiv Moldavije, br. 45701/99, 13.12.2001., § 116.

¹³ Hasan i Čauš protiv Bugarske, br. 30985/96, 26.10.2000., § 78.

tije, čija je jedna od osnovnih karakteristika mogućnost razrješenja problema putem dijaloga, bez oslanjanja na prinudu. Uloga vlasti u takvim okolnostima

---

¹⁴ Leyla Şahin protiv Turske, br. 44774/98, 10.11.2005., § 107.; Şerif protiv Grčke, br. 34369/97, 14.12.1999., § 53.; Mitropolijska crkva Besarabije i drugi protiv

ženja tretiraju jednako, a crkva i država se ne miješaju jedna drugoj u poslove,

III. država formalno priznaje jednakost crkava, ali zapravo favorizira jednu religiju.²³

Odnos između crkve/vjerske zajednice i države se također prikazuje kroz tri modela:

- a. sistem državne crkve,
- b. sistem konkordata i
- c. sistem vjerskog pariteta s državnim zakonodavstvom, tzv. sistem priznatih vjeroispovijesti.²⁴

U vrijeme Osmanskog carstva, u BiH su religija (islam) i država bile sjedinjene. U okviru Austro-Ugarske postojao je model priznatih vjerskih zajednica, kao i u Kraljevini Jugoslaviji. Za vrijeme komunističke Jugoslavije, usvojen je model odvajanje religije i države. U BiH trenutno na sceni postoji hibridni model sekularne države – odvajanje uz saradnju.²⁵ Ovakav model podrazumijeva funkcionalnu i institucionalnu separaciju države i vjerske zajednice, te saradnju na područjima od zajedničkog interesa. Konkretna saradnja ostvarena je na odgojno-obrazovanom, humanitarnom, socijalno, zdravstvenom i drugom području.²⁶ Zakon o slobodi vjere uređuje odnos vjerskih zajednica i države. Crkve i vjerske zajednice odvojene su od države.²⁷ Tako država ne može priznati nijednoj vjeri: status državne vjere, niti status državne vjerske zajednice; zabranjuju se posebne privilegije pojedinim vjerskim zajednicama ili njihovim uposlenicima; zabranjuje se uplitanje u izbor vjerskih službenika i unutrašnju organizaciju vjerskih zajednica. Država može, samo na osnovu principa jednakosti, pružati podršku vjerskim zajednicama.

Ustavni sud BiH u predmetu za ocjenu ustavnosti Zakona o grobljima i

---

ja_avian_ii_d/images/green/Sveske_za_javno_pravo_broj_19.pdf.

³¹ Begović, N., 2015. "Ustavni okvir i Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH: normativna projekcija bosanskohercegovačkog sekularizma" (online). Sveska za javno pravo, Vol. 6 – br. 18, str. 3-15. Dostupno na: http://www.fcjp.ba/templates/ja_avian_ii_d/images/green/Sveske_za_javno_pravo_18.pdf.

³² Službeni list SRBiH, 36/76.

pogrebnoj djelatnosti Republike Srpske,²⁸ istakao je da princip sekularizma predstavlja "jedan .. od osnovnih principa države koji je, u skladu s vlada-

---

³³ Čl. 3 st. 2.

³⁴ Čl. 4 st. 1.

i velikih monoteističkih religija

Kao što je već naznačeno, BiH je zaključila ugovore sa Svetom Stolicom i SPC. U postupku je zaključenje ugovora sa IZ, a glede Jevrejske zajednice, ugovor nije zaključen, niti se vode pregovori o zaključenju.

Preambule ugovora sa Svetom Stolicom, SPC i IZ, su skoro identične. Prije svega, navodi se razlog zaključenja Ugovora, a to je određivanje pravnog okvira odnosa između države BiH i crkve/vjerske zajednice; potom načela pravnog poretka i zakonodavstva BiH i vjerskih zajednica (Sveta Stolica se poziva na dokumente Drugog vatikanskog sabora i odredbe kanonskog prava, IZ na ustav i vjersko-pravni sistem na kojem počiva, SPC-e na Sveto pismo, Sveto predanje, Sveštene kanone i Ustav Srpske pravoslavne crkve); zatim se koristi fraza koja naznačuje višestoljetnu prisutnost (interesantno je da Ugovor sa SPC koristi izraz "višestoljetna ukorijenjenost") vjerske zajednice, te njenu ulogu u "vjerskom, društvenom, kulturnom i obrazovnom području". Na kraju preambule spominju se dva međunarodna načela: odvojenost vjere i države, te sloboda vjere.

3.1. Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine

Gotovo četiri godine su trajali pregovori između Svete Stolice i BiH o zaključenju međunarodnog ugovora.⁴¹ Započeli su 2002. godine, zatim se sačekalo donošenje Zakona o slobodi vjere, da bi potom pregovori bili ponovo aktivirani i rezultirali zaključenjem Temelnog ugovora⁴². Odnos između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine uređen je s dva osnovna dokumenta: Temeljni ugovor između Svete Stolice i BiH (*Basic Agrrement Between the Holy See and*

---

⁴⁵ Temeljni ugovor i Dodatni protokol su potpisali u ime BiH gosp. Ivo Miro Jović, tadašnji član Predsjedništva iz reda hrvatskog naroda, i mons. Alessandro D'Errico, apostolski nuncij u BiH.

⁴⁶ Čl. 19 st. 1. Temelnog ugovora. Razmjenom ratifikacionih instrumenata, u Rimu, 25. 10. 2007., Temeljni ugovor je stupio na snagu.

⁴⁷ Bukšić, T., 2006. Značenje Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, te Dodatnog protokola na njega (online). Sarajevo: Katehetski ured Vrhbosanske nadbiskupije.

⁴⁸ Shodno tome, Ugovor je zaključen sukladno Zakonu o postupku zaključivanja i

Bosnia and Herzegovina),⁴³ te Dodatni protokol na Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine.⁴⁴ Temeljni ugovor je potpisan 19. aprila

---

izvršavanja međunarodnih ugovora (Sužbeni glasnik BiH 29/00, 32/13). Prema Zakonu, međunarodni ugovor zaključuje Predsjedništvo BiH. Inicijativu za

e, te Prijedloga ugovora između BiH i IZ jeste činjenica da se Ugovorom sa SPC-om garantuje pravoslavnim vjernicima, pored pet neradnih dana određenih zakonom BiH, kao neradni dani i nedjelja te krsna slava svakog pravoslavnog vjernika (član 9. stav 2.). Prema tome, broj neradnih dana za pravoslavce je sedam. Za razliku od Temelnog ugovora sa Svetom Stolicom i Prijedloga ugovora sa IZ, Osnovni ugovor sa SPC-om ne sadrži odredbe o dogovoru s državom o saradnji vlastitih humanitarnih ustanova.

3.3. Prijedlog osnovnog ugovora između Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

3.3.1. Nastojanja da se zaključi Ugovor

Na konstituirajućoj sjednici Sabora Islamske zajednice u BiH, 17. oktobra 1998. godine, reisul-ulema dr. Mustafa Cerić je izjavio: "Pred nama je, dakle, zadatak da se uredi odnosi između Islamske zajednice i države na osnovi prava i obaveza u oblasti pravno-imovinskih pitanja, u oblasti kulture i obrazovanja i u oblasti islamskog odgoja u vojsci. A da bi se to moglo postići, potrebno je jasno definirati pravni status Islamske zajednice u BiH".⁵⁶ Deset

---

Odluka o ratifikaciji međunarodnog ugovora, s tekstom tog ugovora, objavljuje se, bez odlaganja, u "Službenom glasniku BiH", a najkasnije u roku od 90 dana od dana njenog donošenja.

⁴⁹ Bukšić, T., 2006. Značenje Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, te Dodatnog protokola na njega (online). Sarajevo: Katehetski ured Vrhbosanske nadbiskupije.

⁵⁰ Dan poslije potpisivanja Ugovora reagovao je Ured visokog predstavnika (OHR), ističući da rok od deset godina je prekratak. OHR je predlagao novi rok u trajanju od 15 godina.

⁵¹ Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori, 08/10. Ugovor je potpisan u Sarajevu, 8. 4. 2010. godine. Ratifikovalo ga je Predsjedništvo BiH 7. 7. 2010. godine, po dobijenoj saglasnosti Parlamentarne skupštine BiH 24.06.2010. godine. Ratifikacioni instrumenti su razmijenjeni 14. 9. 2010.g. Ugovor je dostupan na: <http://bkbih.ba/info.php?id=233>,

⁵² Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori, 6/08

⁵³ Predsjedništvo je nadležno za: d) vođenje pregovora za zaključenje međunarodnih ugovora BiH ... uz saglasnost Parlamentarne skupštine, ratifikovanje takvih ugovora.

godina će proći do donošenja Odluke IZ o pristupanju postupku sklapanja Ugovora između IZ i države BiH (12. marta 2008. godine). Nakon što su ugovor

---

⁵⁴ Klix.ba, 2007. Prihvaćen osnovni ugovor između BiH i SPC, Silajdžić bio suzdržan (online). Sarajevo: Klix.ba. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/>

nuli do danas, ništa nije učinjeno... Ne znam kakva će biti sudbina toga, zabrinuti smo zbog toga i izražavamo naše nezadovoljstvo".⁶¹

Vijeće ministara BiH je konačno na sjednici održanoj 29. septembra 2015. godine, na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice utvrdilo Prijedlog osnovnog ugovora između BiH i Islamske zajednice. Ugovor je dostavljen Predsjedništvu BiH na ratifikaciju.

Reagujući na Odluku Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, kojom ostaje pri svom zaključku ranije donesenom o vjerskim obilježjima, 11. februara 2016. godine, Rijaset IZ navodi da "država BiH nastavlja sustavno diskriminirati muslimane odugovlačenjem da potpiše ugovor s Islamskom zajednicom, kao najvećom vjerskom grupacijom u BiH..."⁶² Na zasjedanju Sabora IZ, 23. aprila 2016. godine, reisul-ulema je istakao da u Predsjedništvu BiH nisu svi spremni da podrže Prijedlog ugovora uz "razna politička obrazloženja. Nepotpisivanje tog ugovora daje prostora da se, između ostalog, samovoljnim tumačenjem nekih zakonskih propisa diskriminiraju muslimani u javnom, političkom i društvenom životu ... Ovakav odnos političkih predstavnika u BiH spram njihove ustavne obaveze da se IZ dovede u isti status kao i Katolička crkva i SPC, s kojima je država BiH potpisala ugovore još prije sedam-osam godina, ima posljedicu dodatne frustracije muslimana prema institucijama države BiH".⁶³

Početak novembra 2015. godine, u medijima je objavljen tekst Prijedloga ugovora.⁶⁴ Sam ugovor je izazvao veliku reakciju javnosti, posebno one u entitetu RS.⁶⁵

3.3.2. Prijedlog osnovnog ugovora između i Bosne i

Lindhom, et al.: Sloboda vjere ili uvjerenje. Sarajevo. Centar za napredne studije.

⁶² Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, 2016. Država i njeni organi prema muslimanima i njihovim vjerskim pravima ne pokazuju potrebnu odgovornost (online). Sarajevo: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <http://www.islamskazajednica.ba/vijesti/mina-vijesti/23521-drzava-i-njeni-organi-prema-muslimanima-i-njihovim-vjerskim-pravima-ne-pokazuju-potrebnu-odgovornost>

⁶³ Faktor.ba, 2016. Kavazović: Nisu svi spremni da podrže Ugovor između BiH i Islamske zajednice (online). Sarajevo: Faktor.ba. Dostupno na: <http://faktor.ba/kavazovic-nisu-svi-spremni-da-podrze-ugovor-između-drzave-bih-i-islamske-zajednice/>.

⁶⁴ Klix.ba, 2016. Poslije nekoliko mjeseci skrivanja dokumenta: Pogledajte Ugovor

Hercegovine i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

Ustav Islamske zajednice u BiH⁶⁶ daje mogućnost IZ sklapanje ugovora

---

islamske zajednice i BiH (online). Sarajevo: Klix.ba. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/poslije-nekoliko-mjeseci-skrivanja-dokumenta->

- i. slobodu isticanja znaka, zastave, atributa i drugih znamenja,⁸⁵
- j. nadležnost za standardiziranje, akreditiranje i certificiranje halal kvaliteta hrane,⁸⁶
- k. muslimanima i njihovim udruženjima, potpunu slobodu djelovanja i javnog nastupa,⁸⁷
- l. pravo osnivanja obrazovnih ustanova, bilo kojeg stepena,⁸⁸
- m. pravo organiziranja vjerske službe za uposlenike oružanih⁸⁹ i policijskih snaga te one koji se nalaze u zatvorima, bolnicama, sirotištima i drugim ustanovama za zdravstvenu i socijalnu zaštitu⁹⁰ i
- n. pravo osnivanja humanitarnih institucija i ustanova za socijalnu zaštitu.⁹¹

Pojedine od ovih sloboda i prava nisu apsolutne. Tako, Prijedlog ugovor predviđa mogućnost povrede nepovredivosti prostorija Islamske zajednice pod sljedećim uslovima:

- a. da se radi o važnim razlozima u javnom interesu i
- b. da je pribavljena pismena saglasnost Islamska zajednice.⁹²

Sigurnosne mjere je također nemoguće poduzeti bez pismene saglasnosti IZ, osim u hitnoj situaciji, a zbog zaštite zdravlja i život ili spašavanja dobara posebne historijske ili umjetničke vrijednosti.⁹³ Poduzimanje mjera je prostorno i vremenski svedeno na minimum nužan za zaštitu zdravlja ili života, odnosno spašavanje materijalnog dobra posebne vrijednosti. Ukoliko se vjerska služba obavlja van vjerskih objekata, IZ je dužna o tome obavijestiti državu i garantirati joj javni red i sigurnosti.⁹⁴

Pripadnici Islamske zajednice imaju pravo osnivati udruženja, ali uz prethodnu saglasnost Islamske zajednice.⁹⁵ Ukoliko zahtjev za upis u registar

---

Hercegovine". Prilog se nastavlja: "Bivši ministri svojim nasljednicima zamjeraju sto su olako pristali na uslove islamske zajednice. Godinama je kažu Islamska zajednica insistirala, a oni se borili da ovozemaljski i šerijatski zakoni zauzmu mjesta koja im pripadaju kako bi bila ispoštovana i prava vjernika i ateista i poslodavaca". Prikazana je i izjava Sredvoja Novića, bivšeg ministra civilnih poslova BiH: "Tu dolazi do kršenja radnopravnog statusa pa i čak, reklo bi se, i diskriminacije unutra Bosne i Hercegovine između naroda i narodnosti"... U prilogu se konstatuje da je u ugovoru "usaglašenost u opštim odredbama tri ugovora i enormne razlike vjernika u pravima vjernika u radnim mjestima, ustanova i preduzećima. Ono što je

nevladinih organizacija ne sadrži saglasnost IZ, a ciljevi i djelatnosti nevladine organizacije odnose se na djelatnosti IZ, isti će biti odbijen ili odbačen. Ukoli-

---

muslimanskim vjernicima dozvoljeno u toku radnog vremena ili radnom mjestu, za hrišćane je rezervisano samo u bogomoljama. Još jedna potvrda multietničnosti

odsustva. Prema ZoR, u institucijama BiH, FBiH BD BiH na zahtjev radnika, poslodavac odobrava neplaćeno odsustvo. ZoR FBiH je propisao da se uvjeti i vrijeme korištenja ovog prava trebaju regulisati kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu. S obzirom da je regulacija izostala u Općem kolektivnom ugovoru za teritoriju FBiH, korištenje neplaćenog odsustva bit će zasebno regulisano pravilnicima o radu. ZoR u institucijama BiH je propisao da se neplaćeno odsustvo odobrava u slučajevima i u trajanju koje odredi poslodavac u svom aktu. ZoR RS propisuje da poslodavac može odobriti neplaćeno odsustvo do tri dana, a radi zadovoljavanja vjerskih potreba. Institut neplaćenog odsustva musliman bi mogao koristiti za izvršenje obreda hadždža, međutim, kao što je vidljivo, uređenje ove oblasti je prvenstveno u nadležnosti poslodavca, a ZoR RS ga ograničava na samo tri dana. Zbog toga je bilo neophodno ugraditi u Ugovor odredbu o pravu na odsustvo s posla radi obavljanja hadždža, s tim da bi bilo oportuno odredbu precizirati i navesti da bi se radilo o pravu na neplaćeno odsustvo.

Ispoljavanje vjere: obavljanje molitve, izbor prehrane, odijevanja i izgleda su podložni ograničenjima. Prepisujući stav 2. člana 9. Evropske konvencije, navodi se da ova prava podliježu ograničenjima predviđenim zakonom, a koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, zaštite javnog poretka, zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih. Shodno tome, mišljenja smo da se sva ograničenja imaju propisivati i

---

odjekivali bi unutar institucija i ustanova. Krstovi, križevi, krunice, taliti, tefilini, Davidove zvijezde, uz hidžabe i kape francuzice, krasili bi uniforme policajaca, zdravstvenih radnika, vojnika.... Vjera je ovdje dobila primat ispred posla ispred profesionalnosti. Dakle, to je nevjerovatan jedan ugovor i tu bi sad trebalo da reaguju evropske institucije jer ovim ugovorom se BiH udaljava od EU".

Naslov članka objavljenog na: www.pressrs.ba, 5. 10. 2015: Privilegija za muslimane veće nego kod Erdogana (Dostupno na: <http://pressrs.ba/info/vijesti/privilegije-za-muslimane-vece-nego-kod-erdogana-04-10-2015>). Portal prenosi izjavu Dževada Galijaševića, sociologa religije: "Zamislite situaciju da muslimanski vjernici dobiju sva prava koja su im predviđena pomenutim prijedlogom! Na stranu to što bi javne ustanove i preduzeća više ličili na džamije, nego na objekte u kojima se nešto radi, već bi se u pitanje doveli i neki osnovni bezbjednosni postulati, prije svega u Oružanim snagama BiH, kao i u policijskim i bezbjednosnim strukturama. Ako, na primjer, muslimankama koje rade u vojsci ili policiji dozvolite da zamotane dolaze na posao, na šta bi to ličilo? Osnovni postulat sekularne države jeste da se vjerska prava i slobode potpuno odvoje od javnog života. Ovakav ugovor s Islamskom zajednicom ne postoji ni u Erdoganovoj Turskoj." Prilog identičnog sadržaja je objavljen u Dnevniku 2 RTRS-a 2. 11. 2015.

godine.

⁶⁶ Član 86. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst (Glasnik Rijasetu IZ

tumačiti u svjetlu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava [Evropski sud] u pogledu člana 9. Konvencije. Međutim, dvije stvari treba imati na umu:

---

fakulteta u Zenici, te Prve bošnjačke gimnazije.

⁹¹ Čl. 21. st. 1.; identično sa čl. 17. st. 1. Temeljnog ugovora i čl. 18. st. 1. Osnovnog ugovora.

⁹² Identično s čl. 7. st. 3. Temeljnog ugovora i čl. 7. st. 3. Osnovnog ugovora.

⁹³ Identično s čl. 7. st. 4. Temeljnog ugovora i čl. 7. st. 4. Osnovnog ugovora.

⁹⁴ Identično s čl. 7. st. 5. Temeljnog ugovora i čl. 7. st. 5. Osnovnog ugovora.

⁹⁵ Čl. 17. st. 1.

⁹⁶ Identično s čl. 8. st. 1. Temeljnog ugovora i čl. 8. st. 1. Osnovnog ugovora.

⁹⁷ Identično s čl. 8. st. 2. Temeljnog ugovora: „Ispovjedna tajna je u svakom slučaju nepovrediva.“ To znači da niko, pa ni sudska vlast ne može ispitivati ispovjednika o onome što je saznao va vrijeme ispovijedi. Identično i s čl. 8. st. 2. Osnovnog ugovora.

⁹⁸ ZKP BiH (Službeni glasnik BiH, 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13) čl. 82. st. 1. t. c; ZKP FBiH (Službene novine FBiH, 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10, 08/13, 59/14) čl. 96. st. 1. t. c; ZKP RS (Službeni glasnik RS, 53/12) čl. 147. st. 1. t. v; ZKP BD (Službeni glasnik BD BiH, 10/03, 48/04, 06/05, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07, 27/14) čl. 82. st. 1. t. c.

⁹⁹ Javnaraspava.ba, 2015. Prijedlog zakona o neradnim danima u vrijeme vjerskih blagdana u BiH (online). Sarajevo: Javnaraspava.ba Dostupno na: <http://www.javnaraspava.ba/Content/CDN/LawText/MC8L3Y0U.pdf>. "Neradni dani u Bosni i Hercegovini određuju se u vrijeme vjerskih praznika kako slijedi: a) za muslimane: dva dana za Ramazanski bajram, dva dana za Kurban-bajram i jedan dan u toku godine prema ličnom izboru vjernika povodom rođenja poslanika Muhameda ili Nove hidžretske godine". Identično s čl. 9. st. 1. Temeljnog ugovora i Prijedlog zakona o neradnim danima u vrijeme vjerskih blagdana u BiH čl. 2. st. 1. t. b. Članom 9. Osnovnog ugovora nisu direktno navedeni neradni dani za pravoslavne vjernike, već je navedeno da su neradni dani nedjelje i vjerski praznici, "što će se preciznije urediti zakonima u BiH". Prijedlog zakona o neradnim danima u vrijeme vjerskih blagdana u BiH čl. 2. st. 1. t. c sadrži prijedlog neradnih dana za pravoslavce: jedan dan za Božić, Svetog arhiđakona Stefana, Veliki petak, Vaskrs i Duhove.

¹⁰⁰ Evropski sud je u predmetu Cha'are Shalom Ve Tsedek protiv Francuske (br.

malo zajedničkog osnova među državama članicama Vijeća Evrope.“¹⁰⁹

Organi i ustanove IZ ima pravo kupovine, posjedovanja, korištenja, otuđivanja pokretnina i nekretnina, te sticanja i otuđivanja stvarnih i drugih imovinskih prava u skladu s internim propisima i pravom BiH.¹¹⁰ Organi i ustanove također imaju pravo osnivanja vakufa, fondacija, zadužbina i privrednim društava u skladu s internim propisima i zakonima BiH, a njihov rad se ravna prema zakonima BiH.¹¹¹

Država BiH je preuzela obavezu zakonske regulacije materije restitucije na nivou BiH.¹¹² U vrijeme pisanja ovog rada, BiH nije usvojila ovakav zakon. Prijedlog ugovora predviđa formiranje posebne, mješovite komisije radi utvrđivanja nepokretnih dobara koje treba prenijeti u vlasništvo IZ ili srazmjerno nadoknaditi.¹¹³

Islamska zajednica ima pravo graditi džamije, mesdžide, tekije, medrese i druge vjerske objekte i povećavati i preuređivati postojeće prema pozitivnom zakonodavstvu.¹¹⁴ IZ odlučuje o potrebi izgradnje vjerskih objekata i predlaže lokaciju za njihovu izgradnju.¹¹⁵ Samo ukoliko se tome ne protive objektivni razlozi, taj prijedlog državni organi će uvažiti.

Vrlo važna odredba Prijedloga ugovora učvršćuje poziciju Islamske zajednice kao vrhovnog islamskog autoriteta u BiH. Naime, nadležne vlasti neće uvažiti zahtjev za izgradnjom vjerskog objekta ukoliko isti ne sadrži izričitu saglasnost Islamske zajednice.¹¹⁶ Također, samo se uz dozvolu Islamske zajednice mogu isticati njene zastave, znakovi, znamenja i drugi atributi.¹¹⁷ Jamči joj se institucionalno tumačenje islama.¹¹⁸ To podrazumijeva da IZ,

---

27417/95, 27.6.2000.) došao do zaključka da obred klanja životinje potpada pod sferu vanjske manifestacije vjeroispovijesti i kao takav pod garancije slobode

posredstvom svojih institucija, organizira vjerski život muslimana u BiH i brine se o pravilnom učenju, tumačenju i prakticiranju islama.

Dio se Prijedloga ugovora odnosi i na obrazovanje. Obrazovne ustanove čiji je osnivač IZ su izjednačene s drugim obrazovanim institucijama¹¹⁹. Jamče im se prava, uključujući pravo na novčanu pomoć i priznanje stečenih akademskih titula i univerzitetskih diploma.¹²⁰ Učenici, studenti, nastavnici i nenastavno osoblje tih institucija je u pravima izjednačeno s pravima uposlenika identičnih javnih institucija.¹²¹

Prijedlogom ugovora se priznaje "osnovno pravo" roditelja na vjerski odgoj djece. Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH¹²² u čl. 9. navodi da će učenici pohađati sate vjeronauke samo ako su dati sukladno njihovom ubjeđenju ili ubjeđenjima njihovih roditelja.¹²³ Jamči se nastava islamske vjeronauke u svim osnovnim i srednjim školama, kao obavezni predmet za one koji ga izaberu, pod istim uvjetima kao i za sve ostale obavezne predmete.¹²⁴

Vjeroučitelj je ravnopravni član nastavničkog vijeća¹²⁵. Njega imenuje

---

¹²³ Zakon propisuje obavezu škola da unaprjeđuju i štite vjerske slobode, toleranciju i kulturu dijaloga.

¹²⁴ Identično s čl. 16. st. 1. Temeljnog ugovora i čl. 17. st. 1. Osnovnog ugovora.

¹²⁵ Identično s čl. 16. st. 4. Temeljnog ugovora i čl. 17. st. 4. Osnovnog ugovora.

¹²⁶ Identično s čl. 16. st. 3. Temeljnog ugovora: Vjeroučitelj se imenuje kanonskim nalogom mjesnoga dijecezanskog biskupa. Identično i s i čl. 17. st. 2. Osnovnog ugovora: Pomjesi episkop dodjeljuje kanonski mandat vjeroučitelju za predavanje pravoslavne vjeronauke.

¹²⁷ Pravilnik o vjeroučiteljima (Glasnik Rijaseta IZ 7-8, juli-august, 2011. godine, vol. LXXIII.) članom osam propisuje kakve kvalifikacije mora imati vjeroučitelj:

Vjerski odgojni rad u predškolskim ustanovama može obavljati osoba koja ima stručno zvanje:

1. profesor predškolskog odgoja s prethodno završenom medresom,
2. profesor islamske vjeronauke,
3. profesor religijske pedagogije,
4. profesor srodnih fakulteta (razredne nastave) s prethodno završenom medresom.

Nastavu vjeronauke u osnovnim školama može obavljati osoba koja ima stručno zvanje:

1. profesor islamske vjeronauke,
2. profesor religijske pedagogije,
3. profesor islamske teologije,
4. profesor islamskih fakulteta završenih u inozemstvu (čija je diploma

reisul-ulema, dekretom.¹²⁶ Vjeroučitelj mora biti kvalificiran¹²⁷ te ispunjavati uslove prema zakonodavstvu BiH. Ukoliko dođe do opoziva dekreta, vjeroučitelj više neće moći predavati islamsku vjeronauku.¹²⁸ Do opoziva dekreta će doći u slučaju teške povrede službene dužnosti zbog koje je vjeroučitelju izrečena privremena ili trajna zabrana obavljanja vjeroučiteljske službe, u skladu s Pravilnikom o vjeroučiteljima.¹²⁹ Uočavamo upotrebu različitih termina u Pravilniku i Prijedloga ugovoru. Naime Pravilnik o vjeroučiteljima koristi izraz certifikat (puni naziv jeste Certifikat za obavljanje posla vjeroučitelja), a Prijedlog ugovora koristi termin dekret. Mišljenja smo da je potrebno koristiti identične termine kako ne bi došlo do nesporazuma i problema u budućnosti. Nastavni plan i program islamske vjeronauke priprema i odobrava IZ.¹³⁰ Postoji mogućnost posebnog ugovaranja načina odvijanja islamske vjeronauke.¹³¹

Prijedlog ugovora jamči pravo organizacije vjerske službe za zaposle-

---

nostrificirana na FIN-u s položenom pedagoškom grupom predmeta i koji su od Rijaseta dobili certifikat za obavljanje poslova vjeroučitelja).

nike u policijskim i oružanim snagama, te one koji se nalaze u zatvorima, bolnicama, sirotištima i drugim ustanovama za socijalnu i zdravstvenu zaštitu.¹³² Poseban ugovor bi trebao biti zaključen glede realizacije ovog prava Islamske zajednice.¹³³ Humanitarne institucije IZ su izjednače u pravima, povlasticama i položaju sa sličnim držanim institucijama¹³⁴. Prijedlog ugovora također predviđa mogućnost ugovaranja međusobne saradnje državnih i IZ humanitarnih institucija.¹³⁵ U završim odredbama, Prijedlog ugovora predviđa i mogućnost formiranja još jedne mješovite komisije radi raspravljanja o pitanja od zajedničkog interesa i upućivanja prijedloga novih rješenja, u vidu aneksa pri originalnom ugovoru.¹³⁶

4. Zaključak

Prijedlog osnovnog ugovora između BiH i IZ u BiH ne stavlja IZ u BiH u privilegovani položaj u odnosu na druge vjerske zajednice koje su potpisale ugovore s BiH. Svaki od ugovora ima svoje specifičnosti koje su rezultat posebnosti svake vjerske grupacije. Tako se Temeljnim ugovorom sa Svetom Stolicom garantuje nedjelja kao neradni dan, pored drugih pet za katolike u BiH. Osnovni ugovor sa SPC-om garantuje pak dva dodatna neradna dana (nedjelja i krsna slava) pravoslavnim vjernicima pored drugih pet dana. Još jedna razlika između ugovora sa Svetom Stolicom i SPC-om, s jedne, i Ugovora sa IZ, s druge strane, jeste to da oni sadrže odredbe da izabrana vjeronauka neće biti predmet bilo kakve diskriminacije na području školske djelatnosti.

Shodno tome, Prijedlog ugovora sa IZ se referiše na pojedine osobnosti islama (kao što je institucija vakufa; uređenje halal kvaliteta) i muslimana (kao što su: obrezivanje djece, obred kurbana, obavljanje džume namaza, iftara i sehura za vrijeme Ramazana, hadždža, zatim ispoljavanje vjere: dnevne molitve, izbor prehrane, odijevanje i izgled). Ova prava su bila garantovana i prije samog Prijedloga ugovora, a samo ispoljavanje vjere je, kako to Prijedlog ugovora navodi, podležno ograničenjima sukladno stavu 2. člana 9. Evropske konvencije. Prijedlog ugovora, pored navedenih, sadrži još neke odredbe koje nije moguće naći u ugovorima sa Svetom Stolicom i SPC-om, kao što su odredbe o samostalnosti u uređivanju materijalnog i finansijskog poslovanja, nadležnost u oblasti radnih odnosa zaposlenika IZ, upravljanje i organiziranje arhivske građe i dokumenata IZ, obavještanje o određivanju mjera pritvora ili alternativnih mjera pritvora vjerskim službenicima IZ, dogovor o međusobnoj saradnji humanitarnih organizacija IZ i države. One su rezultat iskustva odnosa države spram IZ u periodu 1945. – 1990. godine. U konačnici, Prijedlog ugovora jača ulogu i poziciju IZ u BiH u borbi s vaninstitucionalnim podučavanjem islama i s pojavom tzv. paradžemata. Posebno značajne odredbe su one koje garantuju institucionalno tumačenje islama, davanje saglasnosti za: izgradnju islamskih vjerskih objekata, osnivanje nevladinih

---

organizacija čiji se ciljevi i djelatnosti odnose na djelatnost IZ i korištenje zastava, znakova i znamenja IZ, zatim nemogućnost podučavanja vjeronauke vjeroučiteljima kojima je opozvan dekret reisul-uleme. Ovim odredbama se onemogućava podučavanje islama koje je u suprotnosti s učenjima tradicionalnog islama u BiH i preventivno djeluje u sprječavanju širenja radikalnog učenja.

Popis korištene literature

1. Begović, N. 2015. "Ustavni okvir i Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH: normativna projekcija bosanskohercegovačkog sekularizma" (online). Sveska za javno pravo, Vol. 6 – br. 18, str. 3.-15. Dostupno na: http://www.fcjp.ba/templates/ja_avian_ii_d/images/green/Sveske_za_javno_pravo_18.pdf.
2. Bukšić, T., 2006. Značenje Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH te Dodatnog protokola na njega (online). Sarajevo: Katehetski ured Vrhbosanske nadbiskupije. Dostupno na: <http://www.kuvn.org/upload/file/Temeljni%20ugovor.pdf>.
3. Chapell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, odluka od 14. 7. 1987. godine, Odluke i izvještaji broj 53, s. 241., 246.
4. Cha'are Shalom Ve Tsedek protiv Francuske, br. 27417/95, 27.6.2000.
5. Crkva scientologa protiv Švedske, odluka od 5. 5. 1979. godine, Odluke i izvještaji Evropske komisije za ljudska prava br. 16, s. 68., 70.
6. Dahlab protiv Švicarske, br. 42393/98, 15.2.2001
7. Depo.ba, 2015. Uvodi li se šerijat u BiH: Sobe za molitvu, jednosatna

- pauza za džumu, obezbijeden odlazak na hadž, izbor oblačenja... (online). Sarajevo: Dpo.ba. Dostupno na: <http://depo.ba/clanak/137898/uvodi-li-se-serijat-u-bih-sobe-za-molitvu-jednosatna-pauza-za-dzumu-obezbijeden-odlazak-na-hadz-izbor-oblacenja>.
8. Dnevnik 2 (2015). TV.RTRS. 1. oktobar 2015., 20.30.
  9. Dnevnik 2 (2015). TV.RTRS. 2. novembar 2015., 20.30.
  10. Dodatni protokol na Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH - međunarodni ugovori, 10/07.
  11. Dodatni protokol na Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine (online). Dostupno na: <http://bkbih.ba/info.php?id=218>.
  12. Eweida i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 48420/10, 59842/10, 51671/10 i 36516/10, 15.1.2013.
  13. Faktor.ba, 2016. Kavazović: Nisu svi spremni da podrže Ugovor između BiH i Islamske zajednice (online). Sarajevo: Faktor.ba. Dostupno na: <http://faktor.ba/kavazovic-nisu-svi-spremni-da-podrze-ugovor-između-drzave-bih-i-islamske-zajednice/>.
  14. Fernandez Martinez protiv Španije, br. 56030/07, 12. 6. 2014.
  15. Frontal.ba, 2015. Ugovor IZ-BiH se udaljava od sekularne države (online). Banja Luka: Frontal.ba. Dostupno na: <http://www.frontal.ba/novost/81161/ugovor-sa-iz-bih-se-udaljava-od-sekularne-drzave>.
  16. Glas Srpske.com, 2015. Islamska zajednica ne može imati privilegije (online). Banja Luka: Glas Srpske.com. Dostupno na: http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/Islamska-zajednica-ne-moze-imati-privilegije/lat/195123.html.
  17. Hasan i Čauš protiv Bugarske, br. 30985/96, 26. 10. 2000.
  18. Hećimović, E., 1998. Biti musliman na državni način (online). Sarajevo: Dani. Dostupno na : <https://www.bhdani.ba/portal/arhiva-67-281/87/tekst487.htm>.
  19. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, 2010. Reisu-l-ulema predao prijedlog ugovora između IZ u BiH i države BiH (online). Sarajevo: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <http://>
-

www.islamskazajednica.ba/vijesti/mina-vijesti/mina-vijesti-arhiva/7959-reisu-l-ulema-predat-prijedlog-ugovora-izmeu-iz-u-bih-u-drave-bih.

20. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, 2013. Ugovor između države BiH i Islamske zajednice do kraja godine (online). Sarajevo: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <http://www.islamskazajednica.ba/vijesti/aktuelno/17842-ugovor-između-drzave-bih-i-islamske-zajednice-do-kraja-godine>.
  21. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, 2014. Saopćenje Komisije za slobodu vjere u povodu Međunarodnog dana ljudskih prava (online). Sarajevo: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <http://www.islamskazajednica.ba/vijesti/aktuelno/21115-saopcenje-komisije-za-slobodu-vjere-u-povodu-medunarodnog-dana-ljudskih-prava>.
  22. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, 2016. Država i njeni organi prema muslimanima i njihovim vjerskim pravima ne pokazuju potrebnu odgovornost (online). Sarajevo: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <http://www.islamskazajednica.ba/vijesti/mina-vijesti/23521-drzava-i-njeni-organi-prema-muslimanima-i-njihovim-vjerskim-pravima-ne-pokazuju-potrebnu-odgovornost>.
  23. Jakobski protiv Poljske, br. 18429/06, 7.3.2011.
  24. Javnarasprava.ba, 2015. Prijedlog zakona o neradnim danima u vrijeme
-

- vjerskih blagdana u BiH (online). Sarajevo: Javnaraspava.ba Dostupno na: <http://www.javnaraspava.ba/Content/CDN/LawText/MC8L3Y0U.pdf>.
25. Karčić, F., 2015. Ugovori države i vjerskih zajednica: porijeklo, priroda i funkcija (online). Sarajevo: Preporod. Dostupno na: <http://www.preporod.com/index.php/islamska-zajednica/rijaset/26-news/drustvo/teme/2957-ugovori-drzave-i-vjerskih-zajednica-porijeklo-priroda-i-funkcija>, očitavanje: 10. 4. 2016.g.
  26. Kipar protiv Turske, br. 25781/94, 10. 5. 2001.
  27. Klix.ba, 2007. Prihvaćen osnovni ugovor između BiH i SPC, Silajdžić bio suzdržan (online). Sarajevo: Klix.ba. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/prihvacen-osnovni-ugovor-izmedju-bih-i-spc-silajdzic-bio-suzdrzan/070820086>
  28. Klix.ba, 2016. Poslije nekoliko mjeseci skrivanja dokumenta: Pogledajte Ugovor islamske zajednice i BiH (online). Sarajevo: Klix.ba. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/poslije-nekoliko-mjeseci-skrivanja-dokumenta-pogledajte-ugovor-islamske-zajednice-i-bih/151108064>.
  29. Kurir.rs, 2015. UZBUNA U SRPSKOJ: Sarajevo želi šerijatske propise na nivou BiH (online). Beograd: Kurir.rs. Dostupno na: <http://www.kurir.rs/region/bosna-i-hercegovina/uzbuna-u-srpskoj-sarajevo-zeli-serijatske-propise-na-nivou-bih-clanak-1958623>.
  30. Leyla Šahin protiv Turske, br. 44774/98, 10.11.2005.
  31. Mahmutagić, A. (2011) "Osvrt na bitna obilježja odnosa između crkve i
-

- države u BiH, odnosno Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslaviji) između dva svjetska rata", Revija za pravo i ekonomiju, Mostar, Vol. 12 – br. 1/2011, str. 65.-80.
32. Mitropolijska crkva Besarabije i drugi protiv Moldavije, br. 45701/99, 13.12.2001.
33. Muratagić, J., 2015. „Vjerske slobode u praksi Ustavnog suda BiH – konkretizacija modela sekularnog uređenja Bosne i Hercegovine,“ (online). Sveska za javno pravo, Vol. 6 - br. 19, str. 17.-27. Dostupno na:
-

- http://www.fcjp.ba/templates/ja_avian_ii_d/images/green/Sveske_za_javno_pravo_broj_19.pdf
34. Novosti.rs, 2015. Ugovor BiH i IZ: Džuma namaz u kancelariji (online). Beograd:Novosti.rs. Dostupno na: http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/republika_srpska/aktuelno.655.html:570048-Ugovor-BiH-i-IZ-Dzuma-namaz-u-kancelariji.
  35. Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH u predmetu U 19/14 od 24. 9. 2014, Službeni glasnik BiH, 89/14.
  36. Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH, Službeni glasnik BiH, 18/03.
  37. Općem kolektivnom ugovoru za teritoriju FBiH, Službene novine FBiH, 48/16.
  38. Osnovni ugovor između Srpske pravoslavne crkve i Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori, 6/08.
  39. Parolin, P, 2009. Temeljni ugovor između Svete Stolice i BiH u odnosu na pravoslavnu i muslimansku zajednicu (online). Sarajevo: Katolička tiskovna agencija Biskupske konferencije u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <http://www.ktabkbih.net/info.asp?id=20630>.
  40. Pravilnik o vjeroučiteljima, Glasnik Rijaseta IZ 7-8, juli-august, 2011. godine, vol. LXXIII.
  41. Pressrs.ba, 2015. Privilegija za muslimane veće nego kod Erdogana (online). Banja Luka: Pressrs.ba. Dostupno na: <http://pressrs.ba/>
-

info/vijesti/privilegije-za-muslimane-vece-nego-kod-erdogana-04-10-2015.

42. S.A.S. protiv Francuske, br. 43835/11, 1.7.2014.
43. Šerif protiv Grčke, br. 34369/97, 14. 12. 1999.
44. Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine (online). Dostupan na: <http://bkbih.ba/info.php?id=217>.
45. Temeljni ugovor između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH - međunarodni ugovori, 10/07.
46. Tip.ba, 2015. Uvodi li se šerijat u BiH: Sobe za molitvu, jednosatna pauza za džumu, obezbijeden odlazak na hadž, izbor oblačenja... (online). Tuzla: Tip.ba. Dostupno na: <http://tip.ba/2015/10/11/uvodi-li-se-serijat-u-bih-sobe-za-molitvu-jednosatna-pauza-za-dzumu-obezbjeden-odlazak-na-hadz-izbor-oblacenja/>.
47. Ugovor između Svete Stolice i BiH o dušebrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori, 08/10.
48. Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Islamske zajednice u Hrvatskoj o pitanjima od zajedničkog interesa, Nardone novine 196/03, 86/14 – ispravak.
49. Ugovor o dušebrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Dostupno na: <http://bkbih.ba/info.php?id=233>.
50. Ustav Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst (Glasnik Rijaseta IZ juli-august, 2014. godine, vol. LXXVI.) Dostupno na: http://www.islamskazajednica.ba/images/stories/Ustavi/Ustav_IZ-e_precisceni_tekst_2014.pdf.
51. Vartic protiv Rumunije, br. 14150/08, 17.12.2013.
52. Vrhovno sveto vijeće muslimanske zajednice protiv Bugarske, br. 39023/97, 16. 12. 2004.
53. Zakon o krivičnom postupku BD, Službeni glasnik BD BiH, 10/03, 48/04, 06/05, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07, 27/14.

54. Zakon o krivičnom postupku BiH, Službeni glasnik BiH, 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13.
  55. Zakon o krivičnom postupku FBiH, Službene novine FBiH, 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10, 08/13, 59/14.
  56. Zakon o krivičnom postupku RS, Službeni glasnik RS, 53/12.
  57. Zakon o radu Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik BD BiH, 19/06, 19/07, 25/08, 20/13, 31/14, 01/15.
  58. Zakon o radu FBiH, Službene novine FBiH, 26/16.
  59. Zakon o radu Republike Srpske, Službeni glasnik RS, 1/16.
  60. Zakon o radu u institucijama Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, 26/04, 7/05, 48/05, 60/10 i 32/13.
  61. Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju vjerskih zajednica i crkava, Službeni glasnik BiH, 5/04.
  62. Zakonu o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora, Službeni glasnik BiH, 29/00, 32/13.
- Znamo.ba, 2015. Reis Kavazović: Država ne potpisuje ugovor sa IZ, traže da se odrekemo pokrivanja muslimanki. Sarajevo: Znamo.ba. Dostupno na: <http://www.znamo.ba/reis-kavazovic-drzava-ne-potpisuje-ugovor-sa-iz-traze-da-se-odrekemo-pokrivanja-muslimanki/>

DRAFT OF THE BASIC AGREEMENT BETWEEN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND ISLAMIC COMMUNITY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

At the end of September 2015, the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina, forwarded to the Presidency of Bosnia and Herzegovina Draft of the Basic Agreement between Bosnia and Herzegovina and Islamic Community in Bosnia and Herzegovina. In early November, the media published the text of the Draft which has caused an immense public reaction, especially of those in the entity of Republika Srpska. The authorities in Republika Srpska have begun to challenge the Draft Agreement, arguing that Islamic Community and Muslims are given more rights than members of the Catholic and the Orthodox Churches in B&H. Also, they argue that Islamic Community is placed in a privileged position compared to other religious communities. This work aims to demonstrate that the Draft Agreement does not put Islamic Community in a better position compared to the other two religious communities and that the Draft Agreement only reflects religious specifics of Muslims. By comparative legal method, it is proven that 90% of the content of the Draft Agreement is identical to other two agreements with the Holy See and the Serbian Orthodox Church, and that these agreements also contain certain provisions that cannot be found in the Draft Agreement with Islamic Community, as they manifest particularity of Catholics and Orthodox believers. This paper presents the established principles of the European Court of Human Rights concerning the relationship of religious communities and the state, then the models of such relations between state and religious communities with the concrete features of this relationship between religious communities and the state of B&H. At the same time, separately considering other two agreements, the paper emphasizes their specificities, and by analysing the Draft Agreement presents solutions that are identical to all three agreements and solutions that can only be recognized in the Draft Agreement with the Islamic Community.

Key words

Bosnia and Herzegovina, Islamic Community, agreement, religious communities.

IZVJEŠTAJ O ODRŽANOJ MEĐUNARODNOJ KONFERENCIJI O LATINSKOM NOTARIJATU "PРАВNA SIGURNOST - USLOV I CILJ EU INTEGRACIJA BOSNE I HERCEGOVINE"

izvješće

mr. Đemaludin Mutapčić*

U Sarajevu je 17. novembra/studenog 2016. godine održana Međunarodna konferencija o latinskom notarijatu pod nazivom: "Pravna sigurnost - uslov i cilj EU integracija Bosne i Hercegovine".

Konferenciju su organizirale Notarska komora Federacije Bosne i Hercegovine i Notarska komora Republike Srpske, putem Komisije entitetskih notarskih komora Bosne i Hercegovine, uz partnersku ulogu Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (GIZ).

U prvom dijelu, učesnicima ove međunarodne konferencije obratili su se, pored ostalih, predstavnici zakonodavne, izvršne i sudske vlasti u Bosni i Hercegovini. Tako su Predsjedavajući Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Safet Softić, Potpredsjednica Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine Ružica Jukić, Predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine Marinko Čavara, Zamjenik ministra u Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine Nezir Pirić, Savjetnik ministra u Ministarstvu pravde Nikola Kovačević i Sekretar Federalnog ministarstva pravde Ajša Softić u pozdravnim riječima dali podršku očuvanju i razvoju latinskog notarijata u Bosni i Hercegovini.

Na konferenciji je pročitana tekst pisanog obraćanja dopredsjedavajuće Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Borjane Krišto, koja je, u svojstvu Ministrice pravde u Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, dala zapažen doprinos u tome da od 4.5.2007. godine počnu raditi prvi notari u savremenoj Bosni i Hercegovini.

---

* *Notar;*
notar@notar-mutapcic.com

Predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine Marinko Čavara je ukazao da će učesnici Međunarodne konferencije o latinskom notarijatu "Pravna sigurnost – uvjet i cilj EU integracija BiH" razmjenom mišljenja doprinijeti daljem razvoju notarijata. "*Značajan doprinos pravnoj sigurnosti ima notarska služba. Jasno uređen pravni sustav i nepristrasne institucije su san istinskih domoljuba naše države*", rekao je Čavara, navodeći da su notari svojim profesionalnim radom uticali na rasterećenje sudova i drugih radnji. Naglasio je da je "pravna sigurnost uvjet i cilj evropskih integracija".

Skupu se obratio i zamjenik Ambasadora SR Njemačke u Bosni i Hercegovini Christian Sedat, koji je istakao saradnju SR Njemačke i Bosne i Hercegovine u vezi sa uvođenjem i razvojem latinskog notarijata u Bosni i Hercegovini.

Organizatori i učesnici ove konferencije posebno ističu značaj učešća José Marqueño de Llano, izabranog predsjednika Međunarodne unije latinskog notarijata (U.I.N.L.) u mandatu 2017-2019. godine i Paolo Pasqualis, predsjednika Vijeća Notarijata Evropske unije (CNUE) na ovoj međunarodnoj konferenciji.

Paolo Pasqualis je, pored prigodnog obraćanja, u prvom dijelu ove konferencije, podnio i referat pod naslovom: ***Koliki značaj EU daje notarskoj službi.***

U toku međunarodne konferencije izložene su veoma aktuelne i važne teme iz evropskog i notarskog prava, obrađene od stranih i domaćih pravnih eksperata, a održane su dvije sesije.

Tako su u prvoj sesiji izloženi referati, i to:

- **Notarska služba u Bosni i Hercegovini;** predsjednici entitetskih notarskih komora BiH, Adem Jakupović i Jela Đurić,
- **Ustavno-pravni aspekt notarijata i ovlaštenja data notarima spram drugih pravničkih profesija;** prof.dr. Wolfgang Löwer, Univerzitet u Bonn-u/sudac, Ustavni sud Savezne pokrajine Sjeverna Rajna-Vestfalija,
- **Ekonomski aspekti notarskih djelatnosti u zemljišnoknjižnom pravu;** dr. Jens Bormann, predsjednik Notarske komore SR Njemačke,
- **Notarijat i EU;** Rankica Benc, javni bilježnik iz Hrvatske.

U drugoj sesiji, izloženi su sljedeći referati:

- **Što je notarijat i kakva je uloga notara u sadašnjem trenutku i na putu Bosne i Hercegovine ka evropskim integracijama;** dr. Hanns-Jakob Pützer, dopredsjednik, Komisija za međunarodnu suradnju notara Međunarodne unije latinskog notarijata (C.C.N.I. – U.I.N.L.),
- **Notarijat i sloboda vršenja usluga u praksi Suda Evropske unije,** prof. dr. Meliha Powlakić, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu,
- **Efekti djelovanja notarske službe na rasterećenje sudova;** Janja Jovanović, predsjednica, Općinski sud u Sarajevu,
- **Elektronske zemljišne knjige u odnosu na cyberDOC kompaniju - Siguran dugoročni arhiv za notare - Iskustva iz Austrije;** dr. Ludwig Bittner, predsjednik, Austrijska notarska komora.

Obrađene teme na ovoj međunarodnoj konferenciji su od velikog značaja za dalji razvoj latinskog notarijata u Bosni i Hercegovini i šire, kao i za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Za Bosnu i Hercegovinu je posebno značajno usklađivanje zakonodavstva, propisa i procedura sa pravnom stečevinom Evropske unije. To predstavlja najsloženiji i najdugotrajniji dio cjelokupnog procesa evropskih integracija. Iskustva država članica EU pokazuju da poseban izazov predstavlja zaključenje Poglavlja 23. za pristup Evropskoj uniji. Pregovaračko Poglavlje 23 tretira oblast pravosuđa i temeljnih prava te pravde, slobode i sigurnosti, s obzirom na to da buduće države članice moraju biti spremne da postanu dio zajedničkog sistema Evropske unije. To je prije svega neophodno radi ostvarivanja unutrašnje sigurnosti u EU, ali je značajno i za građanke i građane država koje pristupaju.

Održavanje ove međunarodne konferencije je, bez sumnje, važan događaj u pravnoj historiji Bosne i Hercegovine. Riječ je o velikom stručnom skupu o pravnoj sigurnosti u vezi sa razvojem latinskog notarijata. Njeno održavanje je i veliko priznanje za notarsku službu Bosne i Hercegovine, koja je postala dio evropske notarske mreže. Na ovaj način se krči put Bosni i Hercegovini za prijem u Evropsku uniju.

SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremili: akademik prof. dr. Miodrag N. Simović*
prof. dr. Vladimir M. Simović**

PRAVO LICA DA NE BUDE PODVRGNUTO MUČENJU, NEČOVJEČNOM ILI PONIŽAVAJUĆEM TRETMANU ILI KAZNI, PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I PORODIČNOG ŽIVOTA I PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK

Ne postoji povreda prava apelanata da ne budu podvrgnuti mučenju, niti nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni zagarantovanog članom II/3.b) Ustava BiH i članom 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer u konkretnom postupku nisu utvrđene značajne osnove da se vjeruje da bi apelanti, u slučaju povratka u zemlju porijekla, bili podvrgnuti postupanju suprotnom članu 3. ove konvencije. Isto tako, nema povrede prava na poštovanje privatnog i porodičnog života iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer u konkretnom postupku nije odlučivano o protjerivanju apelanata iz Bosne i Hercegovine. Pored toga, nema povrede prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. a u vezi sa članom II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u postupku odlučivanja o prestanku izbjegličkog statusa, budući da su apelanti imali i da su koristili zakonom propisane pravne lijekove a činjenica da pravni lijek nije rezultirao na način na koji su apelanti željeli - ne može voditi zaključku o nepostojanju ili nedjelotvornosti pravnog lijeka.

---

* Sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci;

** Tužilac Tužilaštva BiH;

Iz obrazloženja:

Ustavni sud nije mogao zaključiti da su nadležni organi u postupku odlučivanja o prestanku izbjegličkog statusa apelantima propustili da razmotre relevantne činjenice ili da nisu ocijenili relevantne činjenice u pogledu neispunjavanja uslova za zadržavanje statusa izbjeglice apelanata, niti za supsidijarnu zaštitu. Iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da je na nedvosmislen način utvrđeno da apelantima ne prijete progon po nekom od pet elemenata iz definicije izbjeglice, a što je uslov za pružanje međunarodne, odnosno supsidijarne zaštite u smislu člana 105. Zakona o kretanju i boravku stranaca azilu ("Službeni glasnik BiH" broj 36/08). Shodno navedenom, proizlazi da u konkretnom slučaju ne postoje okolnosti koje ukazuju da postoji značajna osnova za vjerovanje da bi apelanti povratkom u zemlju porijekla bili podvrgnuti mučenju, nehumanom postupanju ili kažnjavanju, odnosno da u zemlji porijekla apelantima prijete opasnost da budu izloženi tretmanu koji je u suprotnosti sa članom 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija). S tim u vezi, nisu od značaja ni navodi apelacije da tri osobe. nisu saslušane u postupku pred Ministarstvom bezbjednosti BiH, jer se u konkretnom slučaju radilo o postupku u kojem se odlučivalo o ispunjenosti uslova za međunarodnu zaštitu cijele porodice i u kojem su saslušani njihovi roditelji koji su izjavili da su one napustile Bosnu i Hercegovinu.

U smislu navedenog, Ustavni sud primjećuje da se u konkretnom postupku odlučivalo samo o postojanju uslova za međunarodnu zaštitu i da je odluka o prestanku izbjegličkog statusa donesena nakon provedenog upravnog i sudskog postupka u kojem su nadležni organi utvrdili pravno relevantne činjenice, i to isključivo u odnosu na uslove za pružanje međunarodne zaštite. Predmet konkretnog upravnog i sudskog postupka nije deportacija apelanata, odnosno apelantima uopšte nije izrečena mjera protjerivanja iz BiH. Dakle, Ustavni sud zaključuje da se osporenim odlukama država nije umiješala u pravo apelanata na privatni i porodični život.

Ustavni sud primjećuje da su apelanti u predmetnom postupku podnijeli zahtjev za preispitivanje presude Suda BiH od 7. oktobra 2013. godine, te da je odlučujući po navedenom zahtjevu Sud BiH u osporenoj presudi, nakon uvida u spise predmeta, prihvatio obrazloženja koja su data u rješenju Ministarstva bezbjednosti BiH i presudi Suda BiH od 7. oktobra 2013. godine. Naime, utvrđeno je da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi za prestanak

izbjegličkog statusa apelantima, odnosno da nisu ispunjeni uslovi za pružanje međunarodne, odnosno supsidijarne zaštite u smislu relevantnih zakonskih odredbi. Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da su apelanti imali mogućnost i da su koristili mogućnost upotrebe pravnih lijekova propisanih zakonom (tužba protiv rješenja Ministarstva bezbjednosti BiH i zahtjev za preispitivanje sudske odluke). Činjenica da pravni lijekovi nisu rezultirali na način na koji su to apelanti željeli - ne može voditi zaključku o nepostojanju ili nedjelotvornosti pravnog lijeka.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 603/14 od 7. juna 2016. godine)*

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

Određivanje pritvora

Postoji kršenje prava na slobodu i sigurnost ličnosti iz člana II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1.c) i 3. Evropske konvencije kada odluke o određivanju pritvora apelantu ne sadrže dovoljne, konkretne i jasne razloge za određivanje pritvora saglasno opštem uslovu i posebnom uslovu iz člana 146. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud istakao da je činom potvrđivanja optužnice sudija za prethodno saslušanje utvrdio postojanje osnovane sumnje, ali da je i taj sud utvrdio da iz dokaza koje je Kantonalno tužilaštvo dostavilo uz prijedlog za produženje pritvora postoji osnovana sumnja da je apelant počinio predmetno krivično djelo a koje stanovište je u potpunosti prihvatio i Vrhovni sud, pri čemu su u obrazloženjima osporenih rješenja za takav zaključak dali detaljne, jasne i, prema ocjeni Ustavnog suda, dovoljne razloge. Stoga, nema ništa što ukazuje na to da je o pitanju postojanja osnovane sumnje odlučeno proizvoljno.

Međutim, u vezi sa posebnim zatvorskim razlozima, Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju Kantonalni sud apelantu odredio i produžio pritvor pozivajući se na razlog naveden u članu 146. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH ("Službene novine FBiH" br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14) zbog rizika da bi mogao učiniti krivično djelo kojim prijeti. U vezi s ovim navodima, Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj opasnost od počinjenja krivičnog djela kojim apelant prijeti, ako je uvjerljivo utvrđena, može dovesti do toga da sudske vlasti stave i ostave osumnjičenog u pritvoru do suđenja kako bi spriječile sve pokušaje da počini krivična djela kojim prijeti da će ih učiniti. Međutim, ta opasnost mora biti vjerovatna, a mjera odgovarajuća, u svjetlu okolnosti predmeta, osobito prošlosti i karaktera osobe koja je u pitanju (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Clooth protiv Belgije*, presuda od 12. decembra 1991. godine, tačka 40, Serija A broj 225).

Ustavni sud ističe i stanovišta Evropskog suda za ljudska prava koji opravdava upotrebu ovog pritvorskog osnova kada postoji stvarna opasnost od ponavljanja teške krivične radnje. Relevantna je kriminalna prošlost, ličnost osumnjičenog ili optuženog. Takođe su relevantni broj i karakter krivičnih djela, eventualno otvorena istraga za druga djela. Prema stanovištima Evropskog suda za ljudska prava, moraju biti zadovoljeni uslov visine zapriječene kazne, objektivna ocjena ozbiljnosti i trajnosti prijetnje, tužilac i sudija moraju imati pristup evidencijama o prethodnim krivičnim djelima.

Ustavni sud, prema navedenom, u apelantovom slučaju ne vidi postojanje "naročitih okolnosti koje opravdavaju bojazan da će učiniti krivično djelo kojim prijeti". Naime, sud je samo parafrazirao i naveo da bi apelant mogao izvršiti djelo kojim je zaprijetio prije 23 godine ukoliko bi se nalazio na slobodi, ne navodeći koje su to očigledne i konkretne okolnosti koje ukazuju na to, nego samo apstraktno to navodi i pretpostavlja.

Ustavni sud ponovno ukazuje na obavezu redovnih sudova da prilikom odlučivanja o određivanju pritvora prethodno detaljno i savjesno razmotre mogućnost i efekte izricanja blažih mjera kojima se može postići ista svrha. U konkretnom slučaju redovni sudovi naveli su samo kako mjere zabrane sa sigurnošću ne bi ostvarile svoj cilj, pri tome se pozivajući na težinu djela kojim apelant prijeti. Ustavni sud smatra da su ovi navodi paušalni i da nisu dani odgovarajući razlozi u pogledu zaključka redovnih sudova da blaže mjere zabrane ne bi ostvarile svoj cilj.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 2441/15 od 26. svibnja 2016. godine)*

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

Zaštita lica s duševnim smetnjama

Postoji kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.e. Evropske konvencije budući da prilikom apelantovog smještaja i boravka u Zavodu za zbrinjavanje mentalno-invalidnih lica „Drin“ Fojnica nisu ispoštovani suštinski proceduralni propisi i pravila Zakona o zaštiti lica s duševnim smetnjama („Službene novine FBiH“ br. 37/01, 40/02, 52/11 i 14/13) Takođe, postoji kršenje člana 5. stav 4. Evropske konvencije kada o apelantovom smještaju u ovaj zavod odluku nikada nije donio sud, niti neki drugi nezavisni organ.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je apelant (mada inicijalno uz dobrovoljni pristanak), takođe, lišen slobode i smješten u Zavod za zbrinjavanje mentalno-invalidnih lica "Drin" Fojnica (u daljnjem tekstu: Zavod) na temelju rješenja Službe socijalne zaštite od 8. januara 1999. godine, te da je nakon toga rješenjem Opštinskog suda od 5. februara 2010. godine apelantu djelimično oduzeta poslovna sposobnost, i to "za samostalno raspolaganje nepokretnom imovinom, samostalno donošenje odluke o napuštanju ustanove i samostalno donošenje odluke o liječenju".

Ustavni sud, takođe, zapaža da je na temelju rješenja Službe socijalne zaštite od 24. decembra 2014. godine, apelantu produžen smještaj u Zavodu, gdje se još uvijek nalazi. Ono što je nesporno u konkretnom slučaju i u čemu je on suštinski isti kao i citirani slučajevi kojima se bavio Evropski sud za ljudska prava jeste da je apelant lišen slobode i smješten u Zavod bez odluke suda i da se još uvijek nalazi u Zavodu a da sud nije izvršio kontrolu njegovog boravka u Zavodu. Dakle, apelant se nalazi u Zavodu na temelju "administrativnih odluka", a ne odluka suda. Činjenica da je nadležni sud odlučivao o oduzimanju poslovne sposobnosti apelanta - ne utiče na zaključak da je apelant smješten u Zavod i da se u njemu i dalje nalazi isključivo na temelju "administrativnih odluka".

Imajući u vidu okolnosti konkretnog predmeta, te dosadašnju praksu povodom pitanja naknade nematerijalne štete u ovakvoj vrsti predmeta (vidi, Ustavni sud, odluke o dopustivosti i meritumu broj AP 3628/13 od 22.

oktobra 2013. godine i AP 2928/13 od 12. februara 2014. godine, dostupne na web-stranici Ustavnog suda *www.ustavnisud.ba*), Ustavni sud smatra da apelantu treba dosuditi iznos od 3.000,00 KM zbog utvrđenog kršenja ustavnih prava. Navedeni iznos apelantu je dužna isplatiti Vlada Kantona Sarajevo, s obzirom na to da je Kanton Sarajevo osnivač Javne ustanove Kantonalni centar za socijalni rad Sarajevo, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 2510/14 od 20. aprila 2016. godine)*

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I BEZBJEDNOST I PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ne postoji kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.c) i stav 3. Evropske konvencije u situaciji kada odluke redovnog suda o produžavanju pritvora sadrže dovoljne i jasne razloge kako za postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, kao opšteg razloga za određivanje pritvora, tako i u pogledu postojanja posebnih pritvorskih razloga iz člana 197. stav 1. tačka v) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/12). Pored toga, nije povrijeđeno načelo presumpcije nevinosti iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 2. Evropske konvencije u situaciji kada redovni sud u osporenim rješenjima, koje apelant dovodi u kontekst obrazloženja posebnog pritvorskog razloga, nije prejudicirao apelantovu krivicu.

Iz obrazloženja:

U okolnostima konkretnog slučaja ništa ne ukazuje da je u predmetnom postupku došlo do povrede garancija prava na slobodu i bezbjednost ličnosti iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije. Naime, evidentno je da je, u smislu garancija navedenog člana, rješenje o produženju pritvora donio nadležni sud, nakon što je na osnovu predočene dokumentacije detaljno ispitao dokaze dostavljene na okolnosti postojanja osnovane sumnje da su apelant i drugi saoptuženi počinili predmetno krivično djelo. Nadalje, evidentno je da je, u smislu člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije, u konkretnom slučaju apelantu produžen pritvor "radi privođenja nadležnoj sudskoj vlasti", budući da su redovni sudovi utvrdili „da postoji osnovana sumnja“ da je izvršio predmetno krivično djelo iz Krivičnog zakona Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13).

Ustavni sud zapaža da je Okružni sud utvrdio da u konkretnom slučaju postoje naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da bi apelant i drugi saoptuženi mogli boravkom na slobodi ponoviti krivično djelo. Ustavni sud smatra da je Okružni sud argumentovano obrazložio razloge iz kojih proizilazi da postoji i iteracijska opasnost u konkretnom slučaju. U takvim

zaključcima Okružnog suda, koje je potom potvrdio i Vrhovni sud, s obzirom na činjenice konkretnog predmeta, Ustavni sud ne nalazi nikakvu proizvoljnost, te smatra da okolnosti konkretnog slučaja upućuju na postojanje važnog i značajnog opšteg interesa koji preteže nad načelom poštovanja prava na slobodu pojedinca.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 1321/16 od 28. aprila 2016. godine)*

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Nezakoniti dokazi

stavljene prigovore Sud BiH je trebalo i morao dati podrobniji odgovor pogotovo kada se ima u vidu činjenica da u ovom dijelu obrazloženja Sud BiH ne ističe bilo kakve datume, te u jednoj rečenici navodi svojstvo i funkciju svjedoka od kojeg je dokumentacija oduzeta, uz paušalno objašnjenje da se radi o originalnoj dokumentaciji. Stoga, prema mišljenju Ustavnog suda, u situaciji kao što je ova (ne postoji trag o kretanju dokumentacije, dokumentacija nije oduzeta u apelantovom prisustvu, niti identifikovana u apelantovom prisustvu) najmanje što je tužilac trebalo da uradi i što je bio dužan da uradi jeste da postupi u skladu sa odredbama člana 71. Zakona o krivičnom postupku BiH.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je način na koji je, može se reći, ključni dokaz (s obzirom na to da je na temelju oduzete dokumentacije sačinjen nalaz vještaka finansijske struke po nalogu Tužilaštva na kojem je u pretežnom dijelu donesena presuda na temelju koje je apelant osuđen na kaznu zatvora) pribavljen i upotrijebljen u postupku protiv apelanta uticao na postupak u cjelini, zbog čega u postupku nisu ispunjeni zahtjevi pravičnog suđenja, te se ne može reći da je predmetni postupak bio pravičan u cjelini.

Stoga, Ustavni sud smatra da je potrebno, s ciljem zaštite apelantovih ustavnih prava, ukinuti pobijanu odluku, te predmet vratiti Sudu BiH kako bi donio novu odluku u skladu sa garancijama iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 1529/15 od 7. jula 2016. godine)*

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Nečinjenje kao način izvršenja krivičnog djela

Došlo je do kršenja apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada su redovni sudovi apelanta proglasili krivim da je nečinjenjem počinio krivično djelo iz člana 304. stav (1) Krivičnog zakona Federacije BiH ("Službene novine FBiH" br. 43/98, 2/99, 15/99,

29/00 i 59/02), koje, u svom osnovnom obilježju, ne predviđa nečinjenje kao način izvršenja. Pri tome su redovni sudovi u odnosu na ape-

jasna i detaljna obrazloženja iz kojih Ustavni sud zaključuje da je postupak u cjelini bio pravičan, te da pri odlučivanju nije bilo proizvoljnosti u primjeni materijalnog prava.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi, odlučujući na tri instance, dovoljno jasno i argumentovano obrazložili svoje odluke, dajući za svoj stav jasna obrazloženja koja se niti u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne mogu prihvatiti apelantovi navodi o proizvoljnosti u primjeni prava, posebno zato što apelant, osim ponavljanja žalbenih i revizijskih navoda koje su sudovi ispitali u osporenim presudama i dali razloge zašto oni ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari, nije ponudio bilo kakvu drugu argumentaciju. Naime, Ustavni sud zapaža da apelant i u apelaciji ponavlja svoju tvrdnju o tome da nije ispravan zaključak redovnih sudova da nema uzročno-posljedične veze između radnji tužene i nastale štete, te da je građanska odgovornost šira od krivične. U vezi s tim, Ustavni sud primjećuje da su u provedenom parničnom postupku redovni sudovi utvrdili da je tužena pravnosnažnom presudom u krivičnom postupku, koji je prethodio parničnom u kojem je donesena osporena presuda, proglašena krivom za krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 1. Krivičnog zakona Federacije BiH ("Službene novine FBiH" br. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00, 59/02 i 19/03), utvrdivši da je tužena pribavila imovinsku korist u iznosu od 100,00 KM (imovinska korist kao element bića predmetnog krivičnog djela je, dakle, ispod 3.000,00 KM, odnosno 100,00 KM).

Iako je, dakle, nesporno da je tužena počinila krivično djelo i da je krivično odgovorna, te da je sud u parničnom postupku u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti vezan za pravnosnažnu presudu krivičnog suda (član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku – "Službene novine Federacije BiH" br. 53/03, 73/05 i 19/06), iz navedenog se ne podrazumijeva građanska odgovornost tužene za nastalu štetu koja je šira od krivične odgovornosti. Odgovornost tužene za nastalu štetu redovni sudovi su utvrđivali u predmetnom parničnom postupku na temelju člana 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85 i 57/89, „Službene novine RBiH“ br. 2/92, 13/93, 13/94 i "Službene novine

FBiH" br. 29/03 i 42/11), te su u pogledu ispunjenosti pretpostavki odgovornosti za štetu utvrdili da u konkretnom slučaju nije ispunjen uslov uzročne povezanosti između štetne radnje i posljedice, zaključivši da tužena nije štetnik, odnosno osoba koja je preduzimala radnje kojim je prouzrokovana šteta apelantu. Pri tomu su redovni sudovi utvrdili da apelant, na kojem je bio teret dokazivanja, nije dokazao postojanje pravno relevantnih činjenica uzročno-posljedične veze za nastalu štetu saglasno članu 123. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

Ustavni sud u obrazloženjima osporenih odluka ne vidi bilo kakvu proizvoljnost u primjeni materijalnog prava. Naime, imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud u razlozima osporenih presuda ne može naći elemente koji bi ukazivali na nepravilnost ili arbitrarnost u donošenju osporenih odluka. Do ovakvog zaključka Ustavni sud je došao analizirajući osporene presude i propise na kojima su zasnovane, te dovodeći navedeno u vezu sa zahtjevima iz člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 2013/13 od 20. juna 2016. godine)*

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Nepriistrasnost suda

Kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije postoji kada su i u parničnom i u krivičnom žalbenom postupku u kojima je učestvovao apelant i koji su imali istu formalnu poveznicu - poslovanje predmetnog preduzeća - odluke donijela tročlana vijeća u istom sastavu, čime nije ispoštovan standard objektivne nepristrasnosti suda.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju pravila u vezi sa izuzećem sudija su sadržana u odredbama čl. 357. i 358. Zakona o parničnom postupku ("Službene novine FBiH" br. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15) iz čega proizlazi da, dakle, relevantni zakon propisuje pravila kojima se žele ukloniti uzroci čiji bi rezultat mogla biti razumna sumnja u nepristrasnost suda, odnosno sudije u pojedinačnim predmetima. Osim toga, na navedeno upućuju i odredbe čl. 255. i 256. istog zakona.

Međutim, kako je u praksi Evropskog suda za ljudska prava naglašeno, zadatak Evropskog suda, pa, dakle, ni Ustavnog suda, nije da ispituje ta pravila ili praksu *in abstracto*, već da ispituje da li način na koji su ta pravila primijenjena prema apelantu, ili na koji način su uticala na ishod postupka prema apelantu - pokreće pitanje kršenja prava iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud, *Fey protiv Austrije*, presuda od 24. februara 1993. godine, Serija A broj 255, stav 27. i Ustavni sud, Odluka broj AP 1187/06 od 13. septembra 2007. godine, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 86/07).

S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća na citirane odredbe čl. 357. i 358. Zakona o parničnom postupku kojim je propisano u kojem slučaju sudija ne može suditi u određenom predmetu, da zahtjev za izuzeće poimenično navedenog sudije podnosi stranka u postupku koja je dužna u zahtjevu navesti okolnosti zbog kojih smatra da postoji neki od zakonskih osnova za izuzeće. Dakle, iz sadržaja navedenih odredaba Zakona o parničnom postupku proizlazi da navedeni članovi ne sadrže eksplicitne odredbe o izuzeću sudija u slučaju kao što je konkretni. Naime, Ustavni sud, prije svega, zapaža da u konkretnom slučaju apelant nije ni mogao podnijeti zahtjev za izuzeće žalbenog vijeća, jer je za njegov sastav saznao tek nakon prijema osporene presude, dakle, kada je žalbeni postupak već bio okončan. Dalje, Ustavni sud zapaža da su zaista i u parničnom postupku (u kojem je apelant tužilac) i u krivičnom postupku (u kojem je apelant bio tuženi), koji su vezani za poslovanje predmetnog preduzeća (u parničnom postupku za brisanje preduzeća iz sudskog registra, a u krivičnom postupku zloupotreba položaja apelanta zbog neplaćanja pore-

za i akciza u vezi sa poslovanjem predmetnog preduzeća u kojem je apelant proglašen krivim), drugostepene odluke donijela vijeća kojima je predsjed-

dokaza proizvoljno, a nesporno je da se u konkretnom slučaju ne radi o toj situaciji. Ovo iz razloga što iz činjenica predmeta proizlazi da ove navode apelant po prvi put iznosi u dopuni apelacije, zbog čega redovni sudovi i nisu imali razloga niti mogućnosti da se u osporenim odlukama bave tim pitanjem.

U vezi s tim Ustavni sud podsjeća na svoj stav iz Odluke broj AP 476/04 od 17.12.2004. godine, prema kojem se prigovori u pogledu kršenja ustavnih prava moraju, bar u svojoj suštinskoj formi, pokrenuti u prethodnim fazama postupka ukoliko se takvi prigovori žele s uspjehom koristiti pred Ustavnim sudom (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 476/04 od 17.12.2004. godine, tačka 26, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 34/05). U skladu sa navedenim, Ustavni sud smatra da su i ovi apelantovi navodi neosnovani.

Ustavni sud zapaža da je predmetni krivični postupak trajao ukupno osam godina i 11 mjeseci, računajući od momenta podizanja optužnice. U pogledu složenosti postupka, Ustavni sud zapaža da se radilo o postupku u kojem je apelanta Tužilaštvo optužilo za više krivičnih djela, zbog čega je Opštinski sud prvo odlučio izvršiti spajanje postupaka, a onda je neke postupke razdvojio. Shodno tome, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radilo o složenom predmetu.

Nadalje, Ustavni sud ne može zaključiti da je apelant svojim radnjama u relevantnom periodu na bilo koji način odugovlačio predmetni postupak.

U odnosu na doprinos redovnih sudova dužini predmetnog postupka, Ustavni sud zapaža da je predmetni krivični postupak vođen za više krivičnih djela za koja je apelant optužen optužnicama Tužilaštva. U skladu s tim, Opštinski sud je u predmetnom postupku morao da preduzima više procesnih radnji u smislu spajanja, razdvajanja krivičnih postupaka, kao i apelantovog izjašnjenja o krivici za svako od tih krivičnih djela za koja je optužen, i to po svim tačkama optužnice. Takođe, Ustavni sud zapaža da je Opštinski sud u predmetnom postupku odbio optužbu protiv apelanta zbog produženog krivičnog djela teške krađe iz člana 287. stav 3 Krivičnog zakona Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH" br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14).

Po mišljenju Ustavnog suda, sve radnje koje je bilo neophodno preduzeti od strane prvostepenog suda u predmetnom krivičnom postupku mogu se smatrati razumnim i objektivnim opravdanjem za trajanje prvostepenog postupka u periodu dužem od osam godina. Stoga, imajući u vidu navedeno, kao i činjenicu da je apelant osporenom presudom Opštinskog suda od 2. februara 2015. godine oglašen krivim za krivično djelo razbojništva iz člana

289. stav. 1. Krivičnog zakona Federacije BiH, Ustavni sud ne može u konkretnom slučaju utvrditi kršenje prava na pravično suđenje u razumnom roku

dosljednom izjednačavanju vanbračne zajednice koja traje preko tri godine sa bračnom zajednicom u svim pravima i obavezama, uključujući i imovinska prava i odbijanjem apelantovog zahtjeva da mu se prizna pravo da kao nasljednik prvog nasljednog reda učestvuje u ostavinskom postupku - prekršili zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Iz obraloženja:

U konkretnom slučaju, Ustavni sud ukazuje da je u osporenim odlukama nesumnjivo utvrđeno da je zajednica između apelanta i ostaviteljice trajala duže od tri godine, te da je ispunila uslove da se smatra vanbračnom zajednicom u smislu Porodičnog zakona FBiH ("Službene novine FBiH" br. 35/05, 41/05 i 31/14). Sudovi su u osporenim odlukama dosljedno ukazivali da je vanbračna zajednica izjednačena sa bračnom prema Porodičnog zakona FBiH, ali su zaključili da se "pravilnim tumačenjem ove odredbe nikako ne može izvesti zaključak da je ova zajednica u svemu izjednačena sa bračnom zajednicom", već samo "u pogledu određenih prava". Pri tome su se pozvali na Zakona o nasljeđivanju FBiH ("Službene novine FBiH" broj 80/14), za koji su zaključili da je *lex specialis* i da kao takav ne uključuje vanbračne partnere kao zakonske nasljednike bilo kojeg nasljednog reda.

Naravno, Ustavni sud zapaža da je u vrijeme donošenja osporenih odluka na snazi bio Zakon o nasljeđivanju FBiH iz 1980. godine, koji vanbračnim partnerima nije priznavao pravo na nasljeđivanje. Međutim, prema članu II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Evropska konvencija se primjenjuje direktno i ima prioritet nad svim drugim zakonima. To, između ostalog, znači i da se zakoni koji nisu usaglašeni sa Evropskom konvencijom - moraju primijeniti na način na koji se neće kršiti prava iz Evropske konvencije. Dakle, u situaciji kada je nesumnjivo da je vanbračna zajednica apelanta i ostaviteljice započela u vrijeme kada je već na snazi bio Porodični zakona FBiH iz 2005. godine koji ne samo da je preuzeo princip ravnopravnosti vanbračne i bračne zajednice iz ranijeg zakona, već je i dosljedno izjednačio ove dvije zajednice u pravima i obavezama; da je ta zajednica trajala sve do ostaviteljicine smrti, da je sam zakonodavac prilikom donošenja novog nasljednog zakona istakao da je različit tretman vanbračnih i bračnih partnera u oblasti nasljeđivanja bio

diskriminirajući - Ustavni sud smatra da Zakon o nasljeđivanju iz 1980. godine nije primijenjen uz dosljedno poštovanje "opredjeljenja iz porodičnog

u prethodnom dijelu obrazloženja, a prvoapelant ne dovodi u pitanje visinu izrečene novčane kazne, u smislu da sam iznos kazne krši njegovo pravo na imovinu. Stoga, Ustavni sud ovo pitanje neće dalje razmatrati.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 2560/15 od 12. maja 2016. godine)*

SUDSKA PRAKSA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Priredio: **prof. dr Branko Morait***

NELIKVIDNOST TUŽITELJA U MOMENTU PROVOĐENJA TENDERSKE DOKUMENTACIJE I POTRAŽIVANJE IZGUBLJENE DOBITI

Tužitelju je bilo poznato da mora biti likvidan u momentu provođenja tenderske procedure, pa stoga izmakla korist koju potražuje po osnovu odbačenih tenderskih prijava ne može predstavljati dobit koju je tužitelj osnovano očekivao prema redovnom toku stvari u smislu pravilne primjene odredbe člana 189. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Drugostepenom presudom je preinačena prvostepena presuda u stavu 3., tako što je usvojena žalba tužene i odbijen tužbeni zahtjev za obavezivanje tužene da tužitelju na ime izgubljene dobiti isplati iznos od 118.049,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom. Drugostepeni Sud je našao da je, prvostepeni sud usvajajući tužbeni zahtjev za naknadu štete iz osnova izgubljene dobiti, pogrešno primijenio odredbe članova 155. i 189. stav 1 i 3. Zakona o obligacionim odnosima. U konkretnom slučaju predmet spora je bio zahtjev tužitelja da mu se na ime izgubljene dobiti isplati traženi iznos od strane tužene, jer je u toku postupka utvrđeno da su parnične stranke bile u poslovnom odnosu u periodu 2008. do 2012.godine, tokom kojeg je tužitelj isporučio tuženom naručenu robu u ukupnom iznosu od 52.585,50 KM, a da tužena nije izvršila plaćanje navedenog iznosa, iako je primila robu. Prvostepeni sud je utvrdio da je ovaj dio tužbenog zahtjeva osnovan prihvativši u cjelosti nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke kojim je utvrđena novčana

---

* sudija Suda Bosne i Hercegovine

visina dobiti, a koja po mišljenju Suda predstavlja izmaklu korist, zaključivši da se osnovano moglo očekivati ostvarenje dobiti od strane tužitelja, da nije došlo do propuštanja tužene da u naznačenom vremenskom intervalu blagovremeno izmiruje stvorene obaveze prema tužitelju, te da je zbog toga prouzrokovala nelikvidnost u poslovanju tužitelja, što je posebno uticalo na blokadu računa tužitelja, a slijedom toga imalo za posljedicu da su ponude tužitelja kao ponuđača u postupcima javnih nabavki bile odbacivane.

Drugostepeni Sud je, odlučujući o izjavljenoj žalbi, utvrdio da je usvajajući tužbeni zahtjev za naknadu štete iz osnova izgubljene dobiti, prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe člana 155. i 189. stav 1 i 3. Zakona o obligacionim odnosima. Cijeneći nalaz vještaka utvrđeno je da je tužiteljev transakcijski račun kod R. Banke dd BiH blokiran dana 01.04.2013.godine i S. banke BiH d.d., dana 29.03.2013.godine, da dugovanja tužitelja po kreditu u periodu od 2010. do 2014. godine kod B. banke iznose 89.617,96 KM i kod S. banke BiH iznose 476.292,07 KM. Iz akata U. BiH broj: 02/06-1/IV-16-11-111-2/11 od 10.08.2012. utvrđeno je da je tužitelju izdat nalog za prinudnu naplatu iznosa od 25.281,70 KM, dok je iz akta P. uprave F/BiH, broj: 13-9/2-15-1-1728/13 od 22.04.2013. godine da tužitelj ima dug po osnovu javnih prihoda u iznosu od 8.820,00 KM. Iz navedenih činjenica drugostepeni sud je zaključio da dugovanja tužitelja koja su bila osnov za blokiranje transakcijskog računa, daleko prevazilaze tužiteljeva potraživanja prema tuženoj, da bi isključivo ta potraživanja bila osnov za blokiranje transakcijskog računa i spriječila poslovanja tužitelja i da dugovanja javnih prihoda, dug po indirektnim porezima i dio kreditnih zaduženja, datiraju prije nego što su dospjeli na naplatu računi koje tužena nije platila. Drugostepeni Sud smatra da činjenica, da je tužena u periodu od 2008. do 2012. godine svoju obavezu plaćanja za preuzetu robu izvršavala neblagovremeno, nije u uzročno posljedičnoj vezi sa nemogućnošću tužitelja da ispunjava druge preuzete obaveze i da se istoj ne može staviti na teret blokiranje transakcijskog računa tužitelja. Sud nadalje nalazi da tužitelj nije dokazao da je u 2013. godini, za koju potražuje izgubljenu dobit, trebao po redovnom toku stvari ostvariti prihode od učešća na tenderu, te da je bez značaja nalaz vještaka kojim je utvrđen prosječan prihod u prethodnom periodu, te da bi isti bio relevantan isključivo kod utvrđivanja visine izgubljene dobiti.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja drugostepeni Sud je pravilno zaključio, da u konkretnom sporu tužitelj nije mogao očekivati po redovnom toku stvari da će ostvariti prihode od učešća na tenderima koje je

tužena raspisivala u 2013. godini. Iz nalaza vještaka finansijske struke proizilazi da je tužitelj učestvovao u 27 tendera u periodu od 2013. do 2014. godine, tj. u periodu kada su tužitelju bili blokirani transakcioni računi, raspisanih od strane tužene. Ova činjenica nije bila ni osporavana, kao ni navod tužitelja da su njegove ponude bile najpovoljnije, isto tako nesporna je činjenica i da su tužiteljeve prijave na tender bile odbačene kao neprihvatljive iz razloga što su mu računi bili blokirani. Drugostepeni Sud pravilno zaključuje da samo učešće na tenderu koji je tužena raspisivala u 2013. godini ne može predstavljati očekivani prihod po redovnom toku stvari, jer se samo učešće na tenderu ne može smatrati sigurnim prihodom za davanja ponude, pa da bi bio osnov za primjenu instituta izgubljene dobiti.

Pored razloga Drugostepenog suda, koje ovo Vijeće u potpunosti prihvata kao pravilne i zakonite, valja istaći i to da je tužitelju moralo biti poznato da uslov za uspjeh na tenderu nije samo data najpovoljnije ponuda, nego i ostali uslovi među kojima je i likvidnost računa. Znači, tužitelju je bilo poznato da mora biti likvidan u momentu provođenja tenderske procedure, što podrazumijeva da mu i transakcijski računi nisu bili blokirani, pa stoga izmakla korist koju potražuje po ovom osnovu ne može predstavljati dobitak koji je tužitelj osnovano očekivao prema redovnom toku stvari u smislu odredbi člana 189. ZOO. Odlučno je to da su tužiteljeve prijave na tender odbacivane iz razloga nesolventnosti, ali da tužitelj nije dokazao da je do njegove nesolventnosti došlo zbog duga tužene prema tužitelju, jer je iz svih provedenih dokaza utvrđeno da dugovanja tužitelja, koja su bila osnov za blokiranje transakcijskog računa, daleko prevazilaze tužiteljeva potraživanja prema tuženoj, pa stoga i nije utvrđeno postojanje uzročno-posljedične veze između postojećeg dugovanja, odnosno postupanja tužene prema tužitelju i nemogućnosti poslovanja.

Prema odredbama čl. 155. i 189. stava 3. ZOO, izmakla korist predstavlja neostvarenu imovinsku korist koja bi prema redovnom toku stvari ili okolnostima konkretnog slučaja bila ostvarena (tj. ušla u oštećenikovu imovinu) da nije bilo postupka štetnika koji ga čini građansko-pravno odgovornim. Dakle, sa stanovišta odgovornosti za naknadu štete u vidu izmakle koristi potrebno je da se ispune zakonom predviđeni uslovi - da korist nije ostvarena, - da postoji određeni stepen izvjesnosti da bi bila ostvarena ("redovan tok stvari"), kao i - dopuštenost osnova po kome bi bila ostvarena. O tome da li postoje svi ovi uslovi, koji samo ukoliko su kumulativno ispunjeni dovode do odgovornosti za naknadu izgubljene koristi, u konkretnom slučaju je Sud pravilno

odlučio kada je našao da nije postojala izvjesnost da bi korist za koju tužitelj traži naknadu bila ostvarena. Ovo znači da je tužitelj svoj zahtjev faktički zasnovao na svojoj subjektivnoj procjeni da bi u datim okolnostima zaista ostvario korist da nije postojalo dugovanje tužene prema njemu u navedenom periodu, te da je zbog tog dugovanja došlo i do blokade njegovih računa. Takva procjena tužitelja ne može se smatrati izvjesnošću u smislu uslova za naknadu štete zbog izmakle koristi. Članom 189. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima je predviđeno da se pri ocjeni visine izmakle koristi uzima u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem. Kako se zahtjev tužitelja zasniva na njegovoj subjektivnoj procjeni, a ne osnovanom očekivanju dobiti koja se prema redovnom toku stvari mogla ostvariti, nisu bili ispunjeni uslovi za udovoljavanje postavljenom tužbenom zahtjevu tužitelja kao osnovanom.

*(Iz presude Suda Bosne i Hercegovine
broj: S1 3 P 013302 16 Rev od 11.04.2016. godine)*

SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

sudska praksa

Pripremio: **Sead Bahtijarević***

Zahtjevu Predsjednika Federacije Bosne i Hercegovine, za utvrđivanje ustavnosti čl. 56., 57. i 58. Zakona o Javnom servisu Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da članak 56. Zakona o Javnom servisu Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 48/08), nije u suglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da su čl. 57. i 58. Zakona iz stavka 1. ove presude, u suglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine.

Iz obrazloženja:

Predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine, podnio je Ustavnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine zahtjev za ocjenu ustavnosti čl. 56., 57. i 58. Zakona o Javnom servisu Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine koji je objavljen u "Službenim novinama Federacije BiH", broj: 48/08. Zahtjev je podnesen sukladno članku IV.C.3.10. (2) a) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Podnositelj zahtjeva smatra da su osporene odredbe Zakona o RTV FBiH u suprotnosti sa odredbama članka II.A.2.(1)c) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i da iz tih razloga povrjeđuju načelo jednakosti građana pred zakonom. Zakon o RTV Federacije BiH uređuje Javni radio-televizijski servis s posebnim osvrtnom na registriranje, prava i odgovornosti, djelatnost, programska načela, produkcijske kapacitete, prava uposlenih, način financiranja kao i druga pitanja koja su neophodna za funkcioniranje Javnog Radio-televizijskog servisa.

---

* sudac Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine u mirovini

U podnesenom zahtjevu se apostrofira članak 57. Zakona o RTV F BiH, koji propisuje način naplate RTV pristojbe gdje je u stavku 3. regulirano, da se naplata RTV pristojbe može vršiti putem vlastite službe ili se taj posao može povjeriti na ugovornoj osnovi drugim pravnim osobama (javnim poduzećima, agencijama i sl.), čime se prema mišljenju podnosioca zahtjeva, direktno krše odredbe članka II.A. 2. (1) c) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine. Stavkom 5. istog članka propisano je, da je u svim ugovorima koji se odnose na prikupljanje RTV pristojbe, RTV F BiH je ugovorna strana, a treća ugovorna strana kako to navodi podnositelj zahtjeva su građani kao nositelji usluga i obveznici plaćanja pretplate, koji posjeduju fiksni telefonski priključak i plaćanje vrše putem telefonskog računa, koje im ispostavljaju telekom operateri. Iz predložene zakonske rješenja kako to navodi podnositelj zahtjeva, proizilazi, da građani koji ne posjeduju fiksni telefonski priključak nego samo mobilni, nisu dužni plaćati RTV pristojbu, što je u suprotnosti sa spomenutom odredbom Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Podnositelj zahtjeva elaborira i članak 54. Zakona o RTV F BiH i ako ga ne osporava. Isti članak regulira obvezu za svako domaćinstvo i pravna osoba na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine koji posjeduju radio ili televizijski prijamnik, dužni su plaćati mjesečnu pristojbu za posjedovanje tog prijamnika. Smatra, da članak 58. Zakona o RTV F BiH koji regulira pretpostavku o posjedovanju radio ili televizijskog prijamnika u svakom domaćinstvu ili pravnoj osobi, je u suprotnosti sa člankom 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda kojim je regulirano, pravo na pravično suđenje.

S obzirom na utvrđenu obvezu plaćanja mjesečne pristojbe i pretpostavke o posjedovanju radio ili televizijskog prijamnika iz članka 58. Zakona o RTV F BiH, svi sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine donose presude na štetu građana.

Ističe, da je načelo jednakosti temeljno načelo i svakom domaćinstvu se moraju osigurati isti uvjeti za plaćanje mjesečne pristojbe na posjedovanje radio ili televizijskog prijamnika. Navodi, da Zakonom o ovršnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, br.: 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09 i 35/12) nije propisana mogućnost da vjerodostojna isprava predstavlja i ispravu koja se drugim zakonom određuje kao vjerodostojna isprava, dok članak 56. Zakona o RTV F BiH propisuje da računi ili izvodi iz poslovnih knjiga javnih servisa u odnosu na potraživanje RTV pristojbe, predstavljaju vjerodostojnu ispravu u smislu Zakona o ovršnom postupku.

Nadalje, podnositelj zahtjeva se poziva i na članak 36. stavak 2. Zakona o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj: 25/06) koji propisuje da se računi za pružanje usluga električne energije, telekomunikacija, komunalnih i drugih usluga (RTV i sl.), potrošaču moraju dostaviti posebice. Navodi, da se izvodi iz poslovnih knjiga javnih servisa u odnosu na potraživanja RTV pristojbe, ne mogu prihvatiti kao vjerodostojne isprave i u tom pravcu navodi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj Ap 13742/08 od 29.04.2009. godine, te stajalište Suda što predstavlja vjerodostojnu ispravu na temelju koje se može tražiti izvršenje.

Osporavajući spomenute odredbe Zakona o RTV FBiH, podnositelj zahtjeva smatra da spomenute odredbe o načinu naplate dovode do nejednakosti građana pred zakonom, što je suprotno Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine. Iz tog razloga smatra, da RTV pristojbu treba regulirati putem ugovora između Javnog RTV F BiH i nositelja svakog domaćinstva na području Federacije Bosne i Hercegovine, a naplatu vršiti putem vlastite službe i vlastitog računa. Isto tako smatra da računi iz poslovnih knjiga ne predstavljaju vjerodostojnu ispravu prema Zakonu o ovršnom postupku.

Sukladno članku 16. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Federacije je zatražio od protivne strane da se izjasni o zahtjevu. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine nije dostavio odgovor.

Činjenično stanje i stav Ustavnog suda Federacije

Nakon izvršenog uvida u podneseni zahtjev za ocjenu ustavnosti osporenih odredaba Zakona o RTV F BiH i drugih dokaza koji su relevantni za rješavanje ovog ustavnosudskog predmeta, Ustavni sud Federacije je utvrdio, da je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donijela Zakon o Javnom radio-televizijskom sustavu Bosne i Hercegovine koji je objavljen u "Službenom glasniku BiH", br.: 78/05, 35/09 i 32/10, (u daljnjem tekstu: Zakon o sustavu BiH) kojim je reguliran Javni radio-televizijski sustav u Bosni i Hercegovini. Taj sustav čini Radio televizija BiH kao Javni RTV servis Bosne i Hercegovine, Radio TV FBiH kao Javni RTV servis Federacije Bosne i Hercegovine i Radio televizija Republike Srpske kao javni RTV servis Republike Srpske. Osim toga, spomenuti zakon regulira sustav njihovog djelovanja i organizacije, koji će djelovati na načelima predviđenim u ovom zakonu. Iz tih razloga je u članku 44. propisano da se odgovarajući zakoni i propisi na državnoj i entitetskoj razini koji se odnose na javne RTV servise, moraju

usuglasiti sa ovim zakonom, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu spomenutog zakona.

Slijedeći navedeno u sistemskom zakonu, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donio je Zakon o RTV FBiH i usuglasio predložena rješenja sa spomenutim zakonom. Tako je u članku 56. regulirano šta je to vjerodostojna isprava, članku 57. na koji način se vrši naplata RTV pristojbe, a u članku 58. pretpostavka o posjedovanju radio ili televizijskog prijamnika i to na način da je propisao, da svako domaćinstvo i pravna osoba imaju radio ili televizijski prijamnik.

Kad je u pitanju članak 56. Zakona o RTV FBiH, isti regulira da računi ili izvodi iz poslovnih knjiga javnih servisa u odnosu na potraživanja RTV pristojbe, predstavljaju vjerodostojnu ispravu u smislu Zakona o ovršnom postupku. Prema istom Zakonu ti izvodi ne predstavljaju vjerodostojnu ispravu jer člankom 29. Zakona o ovršnom postupku nije propisana mogućnost da vjerodostojnu ispravu u smislu tog Zakona, predstavlja isprava koja se nekim drugim zakonom određuje kao vjerodostojna isprava. Zakon o ovršnom postupku, propisuje što se smatra vjerodostojnom ispravom pa navodi, da se mjenica, ček sa protestom i povratnim računom ako je potreban za zasnivanje potraživanja i računi ili izvodi iz poslovnih knjiga mogu smatrati vjerodostojnim ispravama samo ukoliko se radi o komunalnim uslugama isporuke vode, toplotne energije i odvoza smeća. Istina, na ovaj način zakonodavac je u konkretnom slučaju suzio krug subjekata koji mogu na temelju tih isprava podnijeti prijedlog za ovrhu, odnosno na čiji prijedlog Sud može odrediti ovrhu na temelju navedenih isprava. Kod ovakvog zakonskog rješenja pojedini privredni subjekti su stavljeni u poziciju da prinudnu naplatu svojih potraživanja ne mogu ostvariti direktno putem ovršnog postupka, nego ih moraju dokazivati u parničnom postupku. Ukoliko zakonodavac smatra da i naplata RTV pristojbe treba da se izjednači sa naplatom komunalnih usluga isporuke vode, toplotne energije i dr. potrebno je intervenirati odnosno izmijeniti odredbe Zakona o ovršnom postupku.

Stajalište da, člankom 29. Zakona o ovršnom postupku nije propisana mogućnost da vjerodostojnu ispravu predstavlja isprava koja je drugim zakonom određena kao vjerodostojna, iznio je i Ustavni sud Bosne i Hercegovine u svojoj Odluci AP-3742/08 od 29.04.2009. godine, pa je u tom pogledu i Ustavni sud Federacije stao na stajalište, a imajući u vidu rješenja u Zakonu o ovršnom postupku, da se drugim zakonima ne može propisivati šta se smatra vjerodostojnom ispravom.

Kada su u pitanju navodi podnosioca zahtjeva o neustavnosti članka 57. i 58. Zakona o RTV FBiH, u istom se navodi da su te odredbe suprotne članku II.A.2. (1) c) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koji regulira jednakost osoba pred zakonom. U obrazloženju zahtjeva se navodi, da je naplata RTV pristojbe utvrđena u članku 57. može vršiti samo putem vlastite službe, a ne kako je to propisano, i da se ista na ugovornoj osnovi može povjeriti nekoj drugoj pravnoj osobi kao što su javna poduzeća, agencije i sl. Članak 58. regulira postojanje pretpostavke da svako domaćinstvo ili pravna osoba posjeduju radio ili televizijski prijamnik, što dovodi do nejednakosti pred zakonom kako navodi podnositelj zahtjeva, jer osoba koja posjeduje fiksni telefon mora da plaća RTV pristojbu, a osobe koje posjeduju samo mobilni telefon, ali ne i fiksni, ne plaća tu pristojbu, što je u suprotnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine.

Analizom naprijed navedenih članaka Ustavni sud Federacije je utvrdio, da kad je u pitanju osporeni članak 57. Zakona o RTV FBiH, stvar i opredjeljenje je zakonodavnog organa u konkretnom slučaju Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine da uredi organizaciju i način naplate RTV pristojbe u Javnom RTV servisu Federacije Bosne i Hercegovine. Da li će se ta naplata vršiti putem vlastite službe ili će ista biti povjerena nekoj drugoj pravnoj osobi u isključivoj je nadležnosti zakonodavca koji uređuje ovu oblast. U konkretnom slučaju, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine kao jedini nadležan da uređuje način naplate RTV pristojbe, na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, ostavio je mogućnost javnom servisu da isto organizira putem vlastite službe ili putem neke druge pravne osobe.

Imajući u vidu istovjetna rješenja koja je utvrdila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine za sva tri javna servisa u Bosni i Hercegovini, zaključen je Ugovor između RTV servisa Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i operatera BiH Telekom, Telekoma Srpske i HT Mostar, na način, da naplatu RTV pristojbe obavlja telekom operater putem telefonske usluge svojih korisnika fiksne telefonije u periodu važenja dozvole sustava i to na način da se RTV pristojba iskazuje pod posebnom šifrom i čini sastavni dio zbirnog iznosa računa za korištenje telefonskih usluga jednog telefona.

Ustavni sud Federacije analizirao je način naplate RTV pristojbe u zemljama okruženja kao i u zemljama Europske unije i utvrdio, da je isti različito reguliran, od strane nadležnog organa od toga da naplatu vrše posebna odjeljenja javnog servisa, elektrodistribucija, pošta, podružnica telekom

operatera, porezne uprave, da se uvodi poseban porez na RTV pristojbu, da su pojedine zemlje ukinule plaćanje RTV pristojbe te da pojedine zemlje javne servise financiraju sredstvima iz proračuna. Iz svega navedenog Ustavni sud Federacije zaključuje, da je stvar zakonodavca kako i na koji način će regulirati način plaćanja RTV pristojbe, odnosno kako i na koji način će se osigurati ne-smetano, istinito i blagovremeno informiranje građana od strane javnog servisa.

Imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, propisan način naplate RTV pristojbe, navode u podnesenom zahtjevu i druge dokaze u ovom predmetu, Ustavni sud Federacije nije utvrdio da je podnositelj zahtjeva dokazao da kod ovakvog reguliranja načina naplate RTV pristojbe, postoji povreda Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i to članka II.A.2.(1) c), koji regulira jednakost osoba pred zakonom.

Podnositelj zahtjeva osporava i članak 58. Zakona koji regulira postojanje pretpostavke, da svako domaćinstvo i svaka pravna osoba imaju radio ili televizijski prijamnik i da po tom osnovu imaju obvezu plaćanja RTV pristojbe, što je u suprotnosti da člankom 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ovo iz razloga kako se navodi, što sudovi nakon provedenog postupka donose presude na štetu građana Federacije Bosne i Hercegovine, pozivajući se na članak 58. Zakona. Istina, spomenuti članak regulira pretpostavku o posjedovanju radio ili TV prijamnika za svako domaćinstvo ili pravnu osobu, ali isto tako čl. 54. i 55. Zakona regulira oslobađanje od plaćanja RTV pristojbe na način da se od obveze plaćanja izuzimaju domaćinstva i pravne osobe kojima se ne isporučuje signal ni jednog javnog servisa u Bosni i Hercegovini. Isto tako zakonska pretpostavka o posjedovanju može se osporiti pisanom izjavom nositelja domaćinstva ili ovlaštene pravne osobe koja se dostavlja RTV FBiH.

Analizom predloženih rješenja u čl. 54. i 55., kao i osporenog članka 58. Zakona o RTV FBiH, utvrđeno je da podnositelj zahtjeva nije dokazao da je osporenim člankom 58. Zakona o RTV-u FBiH povrijeđena odredba članka II.A.2. (1) c) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

*(Presuda Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine
broj 75/14 od 9.3.2016. godine
objavljena je u „Službenim novinama Federacije BiH“ broj 38/16)*

IN MEMORIAM

AMIR JAGANJAC 1958 - 2016

Prerano, u 59. godini života, dana 07.11.2016. godine preminuo je Amir Jaganjac, sudija i predsjednik Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.

Gospodin Amir Jaganjac rođen je u Sarajevu 15.04.1958. godine. Osnovno i srednje obrazovanje stekao je u Sarajevu. Studirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu gdje je diplomirao 1980. godine. Pravosudni ispit položio je 1984. godine. Za sudiju Opštinskog suda II u Sarajevu izabran je 19.10.1985. godine i ovaj status je imao do 13.08.1992. godine, kada je izabran za sudiju Višeg suda u Sarajevu. U ratnom periodu od 02.11.1993. godine do 15.07.1996. godine bio je sudija Okružnog vojnog suda u Sarajevu. Po okončanju rata "vraća" se na mjesto sudije Višeg tj. Kantonalnog suda u Sarajevu. Kao sudija Kantonalnog suda u Sarajevu izabran je od strane kolegija suda, dana 12.03.1999. godine, za predsjednika suda. Funkciju predsjednika Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine obavljao je u dva mandata od 01.04.2003. do 01.04.2016. godine, a bio je i član Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine.

01.04.2003. godine izabran je za predsjednika Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine. Ostat će zabilježeno da je gospodin Jaganjac jedan od rijetkih predsjednika Suda u njegovoj dugoj povijesti, koji je izabran na ovu dužnost odlukom svih sudija suda. Za predsjednika Suda izabran je u 40-oj godini života. S obzirom na životnu dob, najmlađi je predsjednik u povijesti ovog suda koji je biran na ovu dužnost. Kao sudija iskazao je zapažene rezultate postupanjem u krivičnopravnoj oblasti. Kao predsjednik Suda ispoljio je izuzetne organizacijske sposobnosti, što je bilo od posebnog značaja, imajući u vidu da je djelovao u periodu tranzicije pravosuđa u Bosni i Hercegovini. U kontaktu sa kolegama te uposlenicima suda ispoljavao je izuzetan optimizam te duboko ljudsko razumijevanje. Istaknuo se posebnim angažovanjem na okupljanju sudija i njihovom organizovanju kako u

Udruženju za krivično pravo i kriminologiju Federacije Bosne i Hercegovine, tako i u Udruženju sudija/sudaca Federacije Bosne i Hercegovine. U više mandata bio je predsjednik ili član najužeg rukovodstva. Gospodin Jaganjac je bio organizator i aktivan učesnik niza konferencija i drugih oblika stručnog okupljanja sudija u zemlji i inostranstvu. Posebno su istaknuti njegovi autorski radovi i stručni prilozi u oblasti krivičnog prava, ljudskih prava i problematike upravljanja sudovima. Urednik je i autor više publikacija iz oblasti ljudskih prava u izdanju Helsinškog komiteta za ljudska prava u Bosni i Hercegovini. Zapažen je njegov doprinos u izradi Zakona o zaštiti svjedoka i Zakona o sudskog i tužilačkoj funkciji Federacije Bosne i Hercegovine.

Gospodin Amir Jaganjac 1995. godine završio je The Fridtjof Academy u Lillehammer – Nansen Academy. Završio je obuku za edukatora iz oblasti upravljanja sudovima pod nadzorom Vijeća Evrope. Kao predavač učestvovao je na raznim seminarima kako u Bosni i Hercegovini, tako i u Evropi. U organizaciji Vlade SAD i EU bio je učesnik mnogobrojnih edukativnih (naučnih putovanja) među kojima se može izdvojiti učešće u programu sistema i organizacije sudova u SAD-u, učešće u programu i saradnji i konsultacijama iz oblasti intelektualnog vlasništva u Washingtonu SAD u 2002. godini. Počasni je gost Američke savezne države Texas.

Po svojim ljudskim i profesionalnim kvalitetama, Amir Jaganjac je bio stručan, borben i pošten. Pored poznavanja propisa, života i ljudi i pored jake logike, imao je pošteno i pravično srce, srce koje u svome pravdoljublju, istinitosti i objektivnosti nije živim socijalnim osjećanjem da se bude od koristi drugim ljudima i osjećanjem simpatije uživjeti se u njihov položaj i sudbinu.

Radi se o čovjeku koga su krasili brojni ljudski i profesionalni kvaliteti - velika požrtvovanost, entuzijazam, radinost, nesebičnost i pravičnost te spremnost da sasluša argumente i uvažava i drugačije mišljenje, uživajući pritom neprikosnoveni autoritet u institucijama u kojima je radio, kao i u profesionalnoj zajednici uopće.

Istovremeno, Amir Jaganjac je bio zaljubljenik u pravosuđe i njegovu nezavisnost, te je o svim aktuelnim problemima u pravosuđu i o pravosuđu imao decidan stav, koji je bez ikakvih kalkulacija iznosio na mjestima odlučivanja.

Odlaskom Amira Jaganjca pravosudna zajednica u Bosni i Hercegovini izgubila je velikog čovjeka i velikog predsjednika, uz uvjerenje da ova sintagma najbolje sublimira sve ono što bi željeli reći. Često je govorio: "Čuvajmo i razvijajmo pravosuđe!".

Amir Jaganjac će ostati upamćen i po opsežnom angažmanu na unapređenju određenih zakonskih rješenja, te ispoljenoj stručnosti i čestitosti, kao i dostojanstvenom držanju u sudnici i izvan nje.

Kao ugledni i svestrano angažirani član pravosudne zajednice tokom iznimno bogate profesionalne karijere Amir Jaganjac je obavljao i niz drugih dužnosti.

Dugi niz godina bio je aktivan u više profesionalnih udruženja. Obavljao je dužnosti predsjednika Komisije za polaganje pravosudnog ispita u Federaciji Bosne i Hercegovine, predsjednika Komisije za imenovanje vještaka u Federaciji Bosne i Hercegovine, člana osnivačke skupštine Udruženja za krivično pravo i kriminologiju Federacije Bosne i Hercegovine, predsjednika Udruženja sudija Kantona Sarajevo, člana Predsjedništva Udruženja sudija Kantona Sarajevo, člana Predsjedništva Udruženja sudija Federacije Bosne i Hercegovine, te edukatora Centra za edukaciju sudija i tužitelja.

U prisustvu članova porodice Jaganjac, brojnih prijatelja, predstavnika pravosudne zajednice u Bosni i Hercegovini i istaknutih javnih ličnosti, od radnog kolege i prijatelja na veoma posjećenoj komemoraciji oprostili su se sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine Zdenko Eterović, glavni zapovjednik Sudske policije Federacije Bosne i Hercegovine Edin Vehabović i Đemaludin Mutapčić, u ime Komisije za polaganje pravosudnog ispita u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Sahrana Amira Jaganjca je obavljena na sarajevskom groblju Lav.

Amir Jaganjac je bio nosilac niza društvenih i profesionalnih priznanja, ali spomenut ću najvažnije, bio je i ostao **čovjek**. Posebno je bio posvećen svojoj porodici majci Safiji, supruzi Džani, sinu Amaru i bratu Damiru.

S gospodinom Amirom Jaganjac otišao je ugledan građanin Sarajeva i Bosne i Hercegovine, pravni virtuoz, majstor zanata.

Neka je Amiru Jaganjac laka ova naša zemlja bosanskohercegovačka.

Đemaludin Mutapčić

UPUTE ZA AUTORE

Radovi se objavljuju na hrvatskom, bosanskom i srpskom jeziku (u latiničnom ili ćiriličnom pismu) ili engleskom jeziku.

Ukoliko rukopis zadovoljava kriterije časopisa, upućuje se na recenziju.

Svaki rukopis ocjenjuju najmanje dva nepristrana recenzenta, pri čemu identitet autora i recenzenta ostaje obostrano nepoznat. Nakon ocjene recenzenta i članova redakcije, rukopis se vraća autoru s obrazloženjem i zahtjevima za doradu i ispravak rada, ukoliko se to smatra potrebnim. Ispravljene rukopise autori trebaju vratiti redakciji u roku od 8 dana od primitka.

Pretpostavlja se da članci i ostali prilozi nisu i neće biti objavljeni u drugim publikacijama, osim uz posebno odobrenje redakcije kada se to jasno naznačuje u objavi.

Autori dopuštaju časopisu postavljanje njihovih radova na web stranicu časopisa.

Objavljeni radovi se ne honorarišu.

Časopis zadržava i sva ostala prava, osim ukoliko nije drugačije dogovoreno s autorom.

Radovi koje časopis objavljuje su:

- Uvodna riječ glavnog urednika
- Izvorni znanstveni rad
- Prethodno saopćenje
- Pregledni znanstveni rad
- Stručni članak
- Sudska praksa
- Ostali radovi kao što su prikaz knjige, izvještaji o znanstvenim i stručnim skupovima i dr.
- Obavijesti o nadolazećim stručnim i znanstvenim skupovima
- Domaći autori u međunarodnim publikacijama
- Pismo uredniku

- Ime autora i profesija
- Nazivi ustanova u kojima rade
- E-mail adrese
- Kategorizaciju
- Sažetak i ključne riječi na izvornom jeziku rada
- Naslov, sažetak i ključne riječi i naslov na engleskom jeziku (summary, key words)

Sažetak rada treba sadržavati opći prikaz teme, metodologiju rada, rezultate i zaključak.

Ključne riječi sadrže pojmove koji se pojavljuju u tekstu, ali ne opće i preširoke pojmove niti preuske pojmove opisane sa puno riječi.

Tablice i grafikoni trebaju biti prezentirani u programima kao što su MS Word, sa jasno iskazanim naslovima. Sve tablice i grafikoni biti će u časopisu tiskani isključivo u crno-bijeloj boji.

Napomene u radu se navode u obliku fusnote (footnote). U pravilu su objašnjavajućeg karaktera.

U fusnoti treba navoditi samo objavljene podatke (ili staviti posebnu bilješku s objašnjenjem).

U fusnoti treba navoditi samo literaturu koja je navedena u popisu literature na kraju članka.

U fusnoti treba ujednačeno navoditi sve izvore. Poželjno je staviti broj stranice.

Molimo autore da se pridržavaju sljedećih naputaka za navođenje literature i fusnota:

Ukoliko je riječ o navodenoj knjizi:

Josipović, I. (2000) Haaško implementacijsko kazneno pravo. Zagreb: Informator i Hrvatski Pravni Centar.

Ukoliko je riječ o navođenom članku:

Tschudi, F. (2008) "Dealing with violent conflicts and mass victimisation: a human dignity approach", str. 46-69. U: I. Aertsen et al.: Restoring Justice after Large-scale Violent Conflicts. Portland. Willan Publishing.

Radovi se predaju redakciji časopisa elektronskom poštom na adresu: *Pravna.Misao@fmp.gov.ba* Dokument treba biti načinjen u programu Microsoft Word. U njemu ne smiju postojati nikakve indikacije osobnoga identiteta autora ili institucije u kojoj bilo koji od autora radi, kako u samom radu, tako ni u karakteristikama (properties) elektroničkog dokumenta.

Radovi koji se dostavljaju redakciji moraju biti lektorirani. Lektori koje odredi redakcija vrše superviziju.

U časopisu se objavljuju znanstveni i stručni radovi koji ne prelaze dužinu od 10.000 riječi, uključujući sve dijelove rada. Svaki rad mora sadržavati sažetak od 150-200 riječi i izbor ključnih riječi na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini i na engleskom jeziku iste dužine. Ostali radovi ne mogu prelaziti dužinu od 2000 riječi.

Izuzetno, Redakcija može odobriti objavljivanje radova izvan navedenih kategorija i sa dužinom koja prelazi navedeni broj riječi, ukoliko je rad značajan za razvoj pravne teorije i prakse.

Svaki rukopis mora biti priložen zajedno s popratnim pismom, u kojem je nužno navesti sljedeće:

- kratki opis sadržaja članka u dvije do tri rečenice, kao i sve dodatne informacije o rukopisu koje bi redakciji mogle biti od koristi;
- razloge zbog kojih autori drže da je njihov rad zanimljiv čitateljstvu časopisa (novost koju rad donosi);
- kratku biografiju autora (25-30 riječi),
- osobne podatke:
  - jedinstveni matični broj
  - adresa stanovanja i općina
  - kontakt telefon

Svaki autor će uz popratno pismo dostaviti i izjavu da rad nije prethodno objavljivan.

Prva stranica rukopisa treba sadržavati:

- Naslov
- Datum
- Broj riječi u članku

Ukoliko je riječ o navođenom članku u časopisu:

Sijerčić-Čolić, H. (1999) "Reforma krivičnog zakonodavstva u